

DIPLOMATERV

Dósa Márton

DÓSA MÁRTON

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Tájépítész mérnöki mesterképzési szak

Érsekvadkert közterületeinek tájépítészeti vizsgálata és központjának szabadterépítészeti tervezése

Konzulens:

dr. Eplényi Anna
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Külső konzulens:

Hodossy Anna
okleveles tájépítésmérnök

Tanszékvezető:

dr. Sárospataki Máté

Készítette:

Dósa Márton
ORTYO4
tájrendező és kertépítő mérnök

Budapest

2023.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Tervlapjegyzék.....	4
Bevezetés.....	5
1. Térségi- és települési vizsgálatok, elemzések, problémafeltárások.....	6
1.1. Településhálózati elemzés	6
1.2. Földrajzi adottságok.....	7
1.2.1. Domborzat.....	8
1.2.2. Talajszerkezet	8
1.2.3. Vízhálózat	9
1.2.4. Éghajlat.....	9
1.2.5. Szél.....	10
1.2.6. Csapadék	10
1.2.7. Növényvilág.....	10
1.2.8. Állatvilág.....	11
1.3. Érsekvadkert története	12
1.3.1. Honfoglalás előtti kor.....	12
1.3.2. Honfoglalás kora.....	13
1.3.3. Árpád-kor.....	14
1.3.4. Belviszályok kora	15
1.3.5. Török hódoltság kora.....	16
1.3.6. A kuruckor.....	17
1.3.7. Mezővárosi korszak	18
1.3.8. Urbárium és jobbágyszabadítás kora	19
1.3.9. A világháborúk, a szocializmus és a TSZ-esítés kora	25
1.3.10. A rendszerváltástól napjainkig tartó kor.....	27
1.4. Arculati elemek.....	28
1.4.1. Anyaghasználat.....	28
1.4.2. Növényhasználat.....	31
2. Tervezési terület lehatárolása.....	33
2.1. Terület lehatárolása	33
2.2. Vizsgálatok, értékelések.....	33
2.2.1. Telekvizsgálat	33
2.2.2. Épületvizsgálat	34

2.2.3. Térszerkezet vizsgálat.....	36
2.2.4. Zöldfelület vizsgálat.....	36
2.2.5. Közlekedésvizsgálat.....	37
2.3. Jogszabályi háttér.....	39
3. Konceptióalkotás	43
3.1. A tervezés alapelvei.....	43
3.2. Funkcióséma	43
3.3. Tervezési terület egységek lehatárolása	44
4. Tervi munkarész leírása	45
4.1. Jelenlegi állapot.....	45
4.2. Fakivágás, -átültetés és favédelem	47
4.3. Bontási munkák.....	50
4.4. Tereprendezési munkák	51
4.5. Kertépítészeti koncepció leírása.....	52
4.5.1. Megérkezés, szolgáltatások és privát szféra.....	52
4.5.2. Közlekedési csomópont és áthaladás.....	54
4.5.3. Összefüggő zöldfelületi elemek: a templomkert	55
4.6. Felhasznált anyagok.....	65
4.7. Építmények, berendezési tárgyak.....	65
4.8. Burkolatfektetés.....	68
4.9. Növénykiültetés.....	71
4.9.1. A terep és növényzet előkészítése ültetéshez.....	72
4.9.2. Ültetés módja.....	72
4.9.3. Ültetési elv.....	73
4.9.4. Gyepesítés.....	73
Összefoglalás.....	74
Köszönetnyilvánítás	76
Irodalomjegyzék.....	77
Ábrajegyzék	82
Táblázatjegyzék	83
Mellékletek.....	84

Tervlapjegyzék

KT-00	Meglévő állapot tervlapja	M 1:250
KT-01	Fakivágási és favédelmi terv	M 1:250
KT-02	Bontási terv	M 1:250
KT-03	Tereprendezési terv	M 1:250
KT-04	Kertépítészeti terv	M 1:250
KT-05	Burkolatfektetési terv	M 1:250
KT-06	Növényültetési terv	M 1:250
R/B-01	Burkolatok részletrajzai	M 1:20
R/O-01	Pergola részletrajza	M 1:10; 1:25; 1:50
R/O-02	Kapuzat részletrajza	M 1:10; 1:25
R/O-03	Fafülke részletrajza	M 1:10; 1:25
R/T-01	Támrendszerek részletrajzai	M 1:10; 1:20

Bevezetés

Érsekvadkert az otthonom! Eddigi életem jelentős részét a község határain belül éltem le. Ám ez a település sokkal többet jelent számomra, mint csupán egy lakóhely, ugyanis én innen származom. Tudniillik az összes felmenőm is itt lakott az elmúlt kétszáz évben. Tehát minden nagyképűség nélkül nyugodtan mondhatom, hogy érsekvadkerti őslakos vagyok és mint ilyen, felelősnek érzem magam környezetem iránt.

Maga a település is hosszú történelemmel dicsekedhet, ugyanis idén ünnepelte fennállásának kerek 800. évfordulóját. Az évszázadok során az itt lakók számos, országos jelentőségű eseményen mentek keresztül. Ám a gazdag történelemből jórészt csak az elmúlt 100-120 év emlékei maradtak ránk.

A covid járvány alatti bezárkózás előnyeként volt időm közvetlen környezetemmel hathatósabban is foglalkozni, részleteit megismerni. Az említett évben több egyetemi projektem is a községgel kapcsolatban végeztem el.

A település alapítási évfordulója kapcsán felmerült Érsekvadkert Önkormányzatában, hogy nagyszabású fejlesztésekkel teszük méltóvá a községet a közelgő eseményre. Az elkészült és közzétett tervek, valamint azok hatásai arra készítettek, hogy én is jobban beleássam magam a témába.

Tanulmányaim során megtapasztalhattam azt a tervezői attitűdöt, mellyel mestereim állnak minden egyes projektjükhöz. Az ősöktől ránk ruházott tárgyi és szellemi hagyaték által vezetve lehet megtalálni azt, ami igazán egy terület sajátja. A „*Genius Loci*”, azaz a Hely Szellemének megismerése és alázatos tiszteletben tartása által válik egy terv a közösség sajátjává. A tervező feladata csupán a jelen kornak megfelelő formanyelv kiválasztása.

Mindig is tudtam, hogy szeretnék valamit tenni saját közösségemért. A jelenlegi fejlesztés ötlete tehát tálcán kínálta magát, hogy ha másképp nem is, de egy diplomadolgozat mélységének szintjén fantáziáljak a község főteréről.

A célom végső soron az, hogy Érsekvadkert központjára olyan kertépítészeti koncepciót tudjak létrehozni, mely megőrzi és kihangsúlyozza a település történeti értékeit, funkcionálisan kiszolgálja az itt lakók mindennapi igényeit, valamint kellemes és esztétikus környezetet teremt, mely méltó a község nevéhez.

1. Térségi- és települési vizsgálatok, elemzések, problémafeltárások

1.1. Településhálózati elemzés

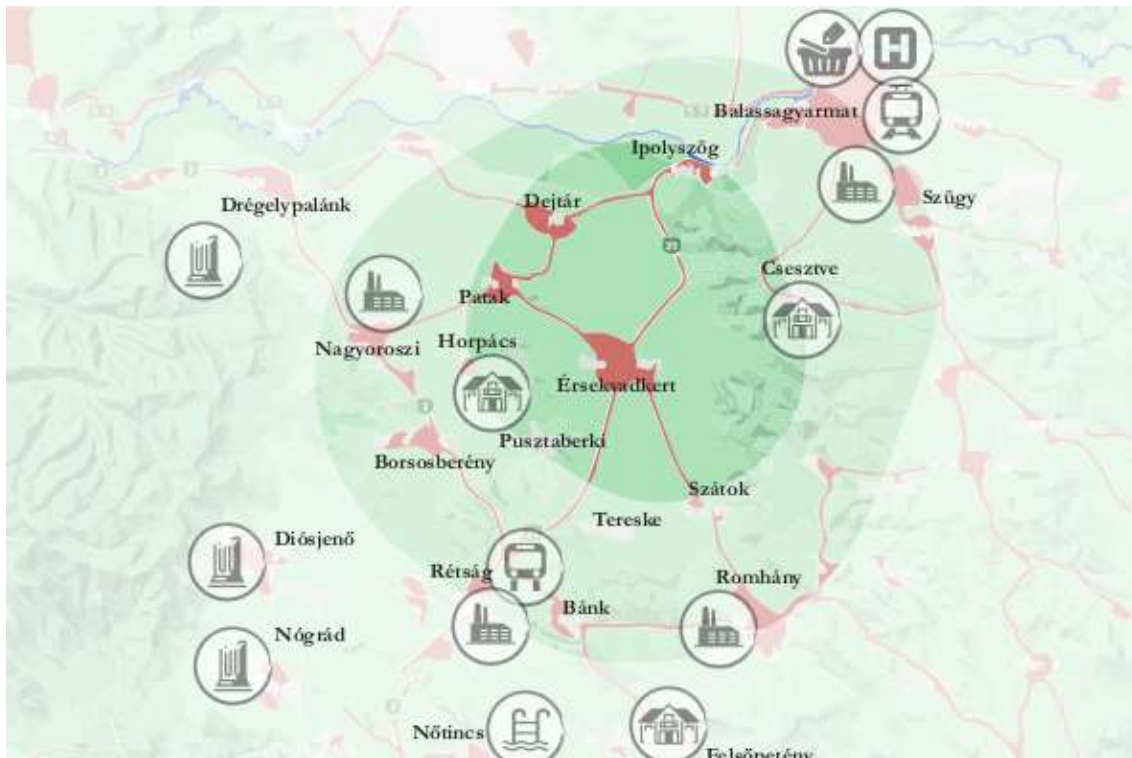
A Nógrádi-medence települési lefedettségi aránya jóval meghaladja az országos átlagot, 100 km²-re majdnem 8 település jut. A medence 16 településének földrajzi értelemben vett centruma a térségben egyedülként városi rangú Rétság (Dövényi, 2010), ám jelentéktelenségét az is bizonyítja, hogy a valódi központi szerepkört a vármegye régi szellemi központja, Balassagyarmat tölti be.

A népességi aránya is viszonylagosan magasnak számít. Egy 2001-es adat szerint 106 fő jut egy km²-re. Ez annak köszönhető, hogy a térség települései lakosságszáma meghaladja az 1300 főt, négy község népessége is 2000 fő fölött van. Szintén 2001-es adat alapján a kiskorúak aránya 3%-kal meghaladja a 65 év felettiek számát, vagyis a térség kedvező korfával rendelkezik. Csúpan 3 településen figyelhető meg előregedés, ebből egy zsákfalunál tűnik a folyamat drasztikusnak (Dövényi, 2010).

Az iskolázottsági arány azonban elmarad az országos átlagtól. Ez különösen érzékelhető a diplomával rendelkezők számában. A lakosság mindössze 5,4%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel (Dövényi, 2010).

Érsekivádkert jelentős településnek számít a térségben, a Balassagyarmati járás legnagyobb területtel rendelkező községe, megelőzve ezzel a névadó és székhelyül szolgáló várost is (Magyar Közlöny, 2012). Ebből kifolyólag számos szomszédal rendelkezik, melyek északról haladva az óramutató járásával megegyező irányba a következők: Ipolyszög, Csesztve, Mohora, Debercsény, Szente, Szátok, Tereske, Pusztaberki, Horpács, Patak és Dejtár.

A község közvetlen környezete, vagyis az olyan települések, melyekkel direkt kapcsolattal rendelkezik, így a kölcsönös egymásra hatási folyamatok is érvényesülhetnek a következők: Ipolyszög, Szátok, Tereske, Pusztaberki, Patak és Dejtár, ahogy ezt az 1. ábra is mutatja.

1. ábra: Érsekvadkerttel közvetlenül és közvetetten szomszédos települések

Forrás: saját ábra

Megvizsgálva ezeket a településeket, felfedezhetjük, hogy a térség fejlődéstörténete nagyjából azonos, a változások megközelítőleg egyszerre álltak be. Ez jórészt köszönhető annak, hogy szinte az egész dél-nógrádi térség az államalapítástól kezdve a mindenkori esztergomi érsek birtokában volt, valamint a külön királyi kiváltságokkal rendelkező településeket is megszerezte magának a török hódoltság koráig. Ennek köszönhető, hogy csaknem az összes tárgyalt település magja a XIII. derekára már létezett.

A települések fejlődésében hatalmas szerepe volt a környezeti adottságoknak. Mivel a térségre a hosszú nyugat-keleti irányú előhegységi dombok a jellemzőek (Dövényi, 2010), így a falvak is ebben a tájolásban épültek fel, legtöbbször az egyik vonulat lábánál, vízfolyás mellett. A kiváló talajtani adottságok miatt a lakosok hamar elkezdtek földműveléssel és állattartással foglalkozni, ezért a falvaik is ennek megfelelően fejlődtek. Jellemzően egy-két széles főtengegyű, ágas vagy keresztutcás falvak jöttek létre, melyre a későbbiekben bordás vagy rostszerű alakzatban csatlakoztak a mellékutcák (Meggyesi, 2008).

1.2. Földrajzi adottságok

Érsekvadkert az Észak-magyarországi középhegység Észak-Magyarországi-medencék területén belül a Nógrádi-medencéhez tartozik (Dövényi, 2010).

1.2.1. Domborzat

A kistájat az Osztrovszki-, a Börzsöny- és a Cserhát hegységek határolják. Általános tulajdonságait és magasságát figyelembe véve medencedombság (Dövényi, 2010), ám valójában geológiai szempontból egy lekopott tönk, morfológiai megközelítésből pedig összetöredezett peneplén¹ (Pelya, 1934).

Jelenlegi medence jellegét a pleisztocén kor folyamán megemelkedett környező hegységek következtében nyerte el. A nagyobb térségre is jellemzőek az észak-északnyugat – dél-délkeleti irányú párhuzamos dombláncolatok. Ezek az ősi vízmozgások miatt alakultak ki (Dövényi, 2010). A dombok alakjában általánosságban megfigyelhető, hogy nyugati oldalon meredek, míg keleten lankái hosszan elnyúlnak (Pelya, 1934).

Az Érsekvadkerthez tartozó Cserhát-hegység vonulatai Dövényi (2010) szerint már nem tartoznak a Nógrádi-medencéhez, hanem a Lókos-pataktól keletre eső részek a Cserhát-vidék középtájon belül a Terényi-dombság részei. Ezek a gerincek a következők északról délre haladva: Lipina (312 m), Kurva-hegy (246 m)², Nagy-Baglyas (288 m), Nagy-köböl (274 m), Hosszú-bérc (289 m), Nósa-hegy (281 m), Orvos-hegy (339 m), Kő-hegy (241 m) és a Kecské-hát (261 m) (https2).

1.2.2. Talajszerkezet

A Nógrádi-medence geológiai szempontból egyszerű felépítésűnek mondható. A medence fenekét homok, homokkő és agyag³ alkotja, a széleken pedig miocén kori törmelékes homokkő és kavicsréteg található. A hegylábak közelében vulkanikus eredetű kőzetek figyelhetők meg. Ezekre rakódik egy fiatal⁴ kavics-, majd löszréteg.

Érsekvadkert alatt a vízfolyásoknak köszönhetően a legjellemzőbb talajtípus a lösz, a löszszerű vályog és a homok (Pelya, 1934). Néhol megjelenik a homokkő. A szántóföldek talaja enyhén savanyú, közepesen kötött. A Cserhát erdeiben a barna erdőtalaj az uralkodó. Néhol megjelenik a sötét- és a rozsdabarna-, valamint a réti erdőtalaj is (Szomszéd, 1994).

¹ Jelentése: „kissé hullámos denudációs síkság, amelynek felszínén kiegyenlítődtek a szintkülönbségek a korábbi hegységek rombolódása folytán. (https1)

² Radványi Ferenc valószínűsítése szerint a hegy Croix labanc tábornokról kapta a nevét, akit ő Krva néven említ meg és aki a Rákóczi szabadságharcban itt állomásozott, valamint épített ki sáncrendszert. Az elnevezés a mássalhangzó torlódás feloldásaként születhetett (Szomszéd, 1994).

³ Pelya Győző erre, mint úgynevezett oligocén képződményre hivatkozik (Pelya, 1934).

⁴ Pliocén és pleisztocén kori (Pelya, 1934).

1.2.3. Vízhalózat

A térség legjelentősebb vízfolyása az Ipoly. A folyó ugyan nem része a Nógrádi-medencének, de kiterjedt, lapályos teraszos ártere annak szomszédságában terül el (Gaál, 1996).

A medence fő vízgyűjtői a Derék-patak, a Fekete-patak, a Hévízi-patak és a Lókos-patak bal oldali vízgyűjtő területe. A legtöbb vízfolyás követi a kisebb domborzati morfológia északnyugat-délkeleti irányát (Dövényi, 2010).

A település közigazgatási határán belül számos kisebb patak van, melyeket a Derék-patak⁵ és a Lókos gyűjtenek össze és vezetnek az Ipolyba. Előbbi a határ Érsekvadkert-Pusztaberki, majd Érsekvadkert-Horpács között. A Nagyoroszi-patak⁶ és a Galy-patak vizét gyűjti össze. A Lókosba folyik a Dobordál-patak,⁷ abba pedig az időszakos vízfolyású Juh-árok.⁸ Szintén a Lókosba folyik a Vadkerti-patak,⁹ Szentlőrinc puszta fölött a Sír-patak és még egy névtelen vízfolyás.

A település régi tavára utal a Tó-hely nevű dűlő a községtől északra (<https4>). Jelenleg három állóvíz található Érsekvadkerten: a Horpáccsal osztott határú Derék-pataki víztározó, a Dobordáli-pataki tározó és a Szentlőrincpusztai bányató (<https5>).

1.2.4. Éghajlat

A kistáj mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz, a Börzsöny lábainál pedig már inkább mérsékelt nedves éghajlattípusba tartozik. Az évi átlagos napsütötte órák száma 1850-1900 között mozog. Ez nyáron 750-760, télen nagyjából 170 napos órát jelent (Dövényi, 2010).

Az évi középhőmérséklet Érsekvadkert területén 9,5-10 °C környékén mozog, ami több mint 1°C-kal meghaladhatja a Börzsölynél mértéket. A vegetációs időszak átlaghőmérséklete 14,5-16,8°C között mozog (Szomszéd, 1994). A 10°C-ot meghaladó időszak április 17-e és október 14-e között van. Ez 180 napot jelent évente, ami megegyezik a fagymentes napok számával. A tavaszi fagyok április 15-20. között fejeződnek be és október 15-17-én kezdődnek újra. Az éves maximum 32-33°C, míg a minimum -17°C között alakul (Dövényi, 2010).

⁵ A II. katonai felmérésen (Pusztaberki és (Borsos)Berinke falvak között Pusó-pataknak, utána pedig Bonyhavíznek nevezik (<https3>).

⁶ Régebben: Oroszi-árok (Szomszéd, 1994).

⁷ A doberdól szláv szóból ered, melynek jelentése: jó völgy. A szóösszetételben a dob-dub szótőhöz igazodik, melynek jelentése: tölgy. Átvitt értelemben a tölgyes völgyben folyó patak (Szomszéd, 1994).

⁸ Az 1868-as Dűlőnévjegyzékben még Könöcz-patak (Szomszéd, 1994).

⁹ A Dűlőnévjegyzékben még Városi-patakként szerepel (Szomszéd, 1994).

1.2.5. Szél

A jellemző szélirány az északnyugati (Dövényi, 2010), de Shvoy Miklós (2006) 1874-75 közötti feljegyzései alapján az északkeleti is jelentős, főleg a téli és augusztusi hónapokban. Az átlagos szélsébség nem éri el a 2 m/s -ot (Dövényi, 2010). A déli és nyugati szelek hozzáak leggyakrabban a csapadékot (Szomszéd, 1994).

1.2.6. Csapadék

Az évi átlagos csapadék mennyisége 600-640 mm. Ez a Börzsöny lábánál akár 800 mm is lehet évente. Az 1930-60 közötti mérések alapján a nyári átlag 190 mm, míg a téli 123 mm volt (Szomszéd, 1994). A legtöbb csapadék a medencében Diósjenőn esett, amikor egy nap alatt 80 mm esőt mértek (Dövényi, 2010).

A hótakarós napok száma 40-45 között mozog évente. A maximális hóvastagság 20-22 cm között alakulhat (Dövényi, 2010).

Az aszályos napok rekordját Balassagyarmat tartja 1902 óta. Ezen a nyáron 55 napig nem esett. Télen ugyanez a szám 94 nap volt 1921-ben (Szomszéd, 1994).

1.2.7. Növényvilág

A terület természetes dombvidéki zonális társulásai a cseres- és gyertyános-tölgyesek (Dövényi, 2010). Ezekre nagyrészt ma már csak a talajösszetétel utal,¹⁰ mivel a területen általában szántóföldi művelés folyik.

A völgytalpak patakjai mentén a mocsaras és üde-nedves rétek a jellemzőek (Dövényi, 2010).

A feljegyzések szerint a környék jellemző természetes faállományába tartozott a *Quercus robur* (kocsányos tölgy), a *Quercus petraea* (kocsánytalan tölgy) és a *Quercus cerris* (csertölgy), a *Carpinus betulus* (közönséges gyertyán), a *Fagus sylvatica* (európai bükk), a Tília (hárs), az *Acer pseudoplatanus* (hegyi juhar) és az *Acer platanoides* (korai juhar), szórványosan a Malus (alma), a (Pyrus) körte és a *Prunus avium* (vadcsereesznye). A vizes élőhelyek mentén az *Alnus glutinosa* (mézgás éger), a *Populus alba* (fehér nyár) és a különböző Salix (fűz) fajok domináltak. Beszámoltak fenyőerdőről is, ami minden bizonnyal csak ültetvény lehetett.

A laza lombosított erdők cserjeszintjében megjelent a Sambucus (bodza), a Crataegus (galagonya), az Euonymus (kecskerágó), a *Prunus spinosa* (kőkény), a Corylus (mogyoró), a

¹⁰ Az agyagbemosódásos barna erdőtalaj gyertyánra, a rozsdabarna erdőtalaj csertölgyre, az agyagbemosódásos rozsdabarna erdőtalaj pedig a gyertyános-tölgyesre jellemző (Szomszéd, 1994).

Staphylea pinnata (mogyorós hólyagfa), a *Rubus* (szeder), a *Rosa canina* (vadrózsa), szárazabb helyeken a *Cornus sanguinea* (veresgyűrű som), de a *Juniperus communis* (közönséges boróka) is.

Az 1928-as fajstatisztikai feljegyzés szerint az érsekvadkerti erdőkben a csertölgy, majd a *Robinia pseudoacacia* (fehér akác) a gyertyán és a kocsányos tölgy volt a legelterjedtebb (Szomszéd, 1994).

1.2.8. Állatvilág

A vadaskerti funkcióhoz kapcsolódóan kellett lennie a területen nemesebb állatoknak is. Erről tanúskodnak Radványi Ferenc feljegyzései, miszerint az érsekvadkerti erdőkben jellemző volt a *Cervus elaphus* (gímszarvas), a *Capreolus capreolus* (európai őz) és a *Sus scrofa* (vaddisznó) jelenléte (Szomszéd, 1994).

A ragadozók közül élt itt *Ursus arctos* (barna medve) és *Canis lupus* (szürke farkas), de egyéb kisebb ragadozók is, úgymint *Mustela putorius* (közönséges görény), *Mustela erminea* (hermelin), *Mustela nivalis* (menyét), *Vulpes vulpes* (vörös róka) és *Felis silvestris* (vadmacska).

A mocsaras részeken elképzelhető, hogy megfordult a *Lutra lutra* (európai vidra).

Az erdő szélén lakott a *Meles meles* (európai borz). A *Lepus europaeus* (mezei nyúl) még mindig látható.

A szárnyas vadak közül a *Tetrastes bonasis* (császármadár), a *Coturnix coturnix* (fűrj), *Perdix perdix* (fogoly) és *Phasianus colchicus* (fácán), a *Turdus pilaris* (húsmadár)¹¹ és *Otis tarda* (túzok) is megélt itt.

Jellemző ragadozómadár a mai napig az erdőben az *Asio otus* (erdei fülesbagoly) és az *Athene noctua* (kuvik), a mezőn pedig a *Buteo buteo* (egerészölyv) és a *Falco tinnuntulus* (vörösvércse).

A sok vízfolyás miatt a területen megél a *Ciconia ciconia* (fehér gólya). Az erdőben lakik az *Columba oenas* (odvas galamb),¹² a falu szélén pedig a *Corvus frugilegus* (vetési varjú) (Szomszéd, 1994).

¹¹ Másnéven: fenyőrigó (Szomszéd, 1994).

¹² A kék galamb palóc neve (Szomszéd, 1994).

1.3. Érsekvadkert története

1.3.1. Honfoglalás előtti kor

Nógrád vármegye területén idáig alig végeztek régészeti feltárásokat. Az előkerült leletek jórészt a véletlennek köszönhetőek, földmunkák során vagy terepbejáráson találtak rá a felszínen. Így a térség őskori társadalmára és kultúrájára csak az egy-egy, szórványosan előforduló lelet alapján lehet következtetni.

Az Ipoly mente már az emberi őskortól kezdve lakott volt. Ezt bizonyítják a kőkorból előkerült környékbeli szerszámok is.¹³ A rézkori civilizációk fejlettebb ásóbotos vagy faekés mezőgazdasági művelésére az itteni laza homokos, löszös talaj tökéletesen alkalmas volt. Az emberi jelenlét bizonyítékaul szolgál az Érsekvadkerthez tartozó Göröczpusztán talált ellentétes élű csákány is.¹⁴

A korai bronzkorból hiányoznak a tárgyi bizonyítékok, vagy ahogyan Szomszéd András (1994) fogalmaz: még nem lelték meg azokat. A bronzkor második felétől viszont már igen sok információnk van. Ekkorra az Ipoly völgye sűrűn lakott vidék lett.¹⁵ Erről tanúskodik az a bronzkor végi raktárkészlet is, melyre 1938-ban találtak Érsekvadkerteren. Az előkerült cserépedényben fibulák, karvédők és bronz tálak voltak, melyeket ma a Palóc Múzeum őriz Balassagyarmaton.

Kr.e. a VIII. században kezdtek megjelenni a vidéken az első lovas nomád népek. A keletről érkező különböző népcsoportok a Kr.u.-i első évszázadtól kezdve gyorsan váltották egymást a területen.¹⁶ A különböző területszerző tevékenységek sértették a Római Birodalom határainak biztonságát is, ezért több hadjáratot is vezettek a barbár törzsek ellen.¹⁷ A VI. században érkeztek meg a hunok, akik távozása után pedig az avarok telepedtek meg a VII.-VIII század környékén. Utóbbi a Morva Birodalom fennhatósága alatt állt, egészen a magyar törzsek megérkezéséig.

¹³ Patay Pál Nógrád megyei régészeti emlékei című könyvében említést tesz kőeszközök feltárájáról Bakópusztán, Csesztvén, Drégelypalánkon és Ludányhalásziban (Szomszéd, 1994).

¹⁴ A lelet a „*bodrogkeresztúri kultúra*” jeleit hordozza (Szomszéd, 1994).

¹⁵ Ma Balassagyarmathoz tartozó Újhegyi szőlőben Kr.e. 1500 körüli településnyomokra bukkantak (Szomszéd, 1994).

¹⁶ Kr.e. a VIII. sz.-ban a kimmerek, a VI. sz.-ban szkíták, a IV. sz.-ban a kelták uralták a térséget. A Kr.u.-i I. sz.-ban a szarmata jazigok, a germán quadok, az illérek és a kelták, valamint a markomannok is uralták a terület kisebb-nagyobb részét (Szomszéd, 1994).

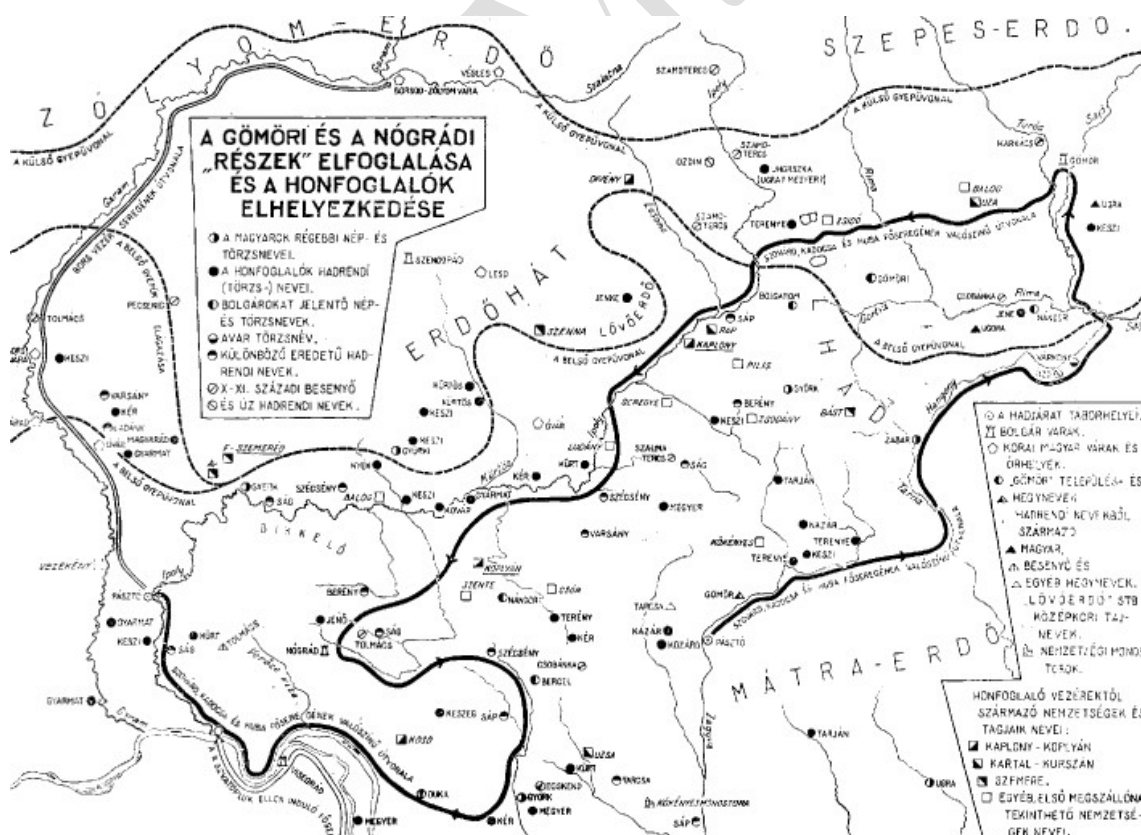
¹⁷ Marcus Aurelius Kr.u. 173-ban vívott győztes csatát a markomannok és a quadok ellen Diósjenő környékén (Szomszéd, 1994).

1.3.2. Honfoglalás kora

A honfoglaló magyarok Nógrád vármegyei megjelenét Szomszéd András (1994) Kr.u. 899 és 902 közé datálja több kutató munkássága alapján. A terület bevételét Anonymus krónikás könyvében a következőképpen jegyezte fel:

„[...] a három úr, miután megkapta az engedelmet Árpád vezértől, arról a helyről indult el, amelyet Pásztonak mondanak, [...] majd a nógrádi részekben haladva, a Galga vizéhez értek. Innen pedig útjukat folytatva a Duna partján mentek, majd a Verőce vizén átkelve tábort ütöttek az Ipoly folyó mellett. [...] Akkor az összes szlovének, annak a földnek a lakosai, [...] tőlük való féltükben önként meghódoltak nekik, úgyhogy senki sem emelte a kezét rájuk (Anonymus, 12-13. sz.).”

Ezidőtájt jórészt szlávok laktak a területen, melyet egyes mai helységnevek eredete is jól igazol.¹⁸ Viszont a XI. századtól a magyarok egyre jelentősebb jelenléte is megfigyelhető. Több törzsi név is feltűnik a települések nevében (2. ábra),¹⁹ melyek különbözőségét Dénes József (1985) 8 nemre osztott szövetségi rendszere magyaráz.

2. ábra: A gömöri és nógrádi „részek” elfoglalása és a honfoglalók elhelyezkedése

Forrás: Belitzky, 1972

¹⁸ Szláv eredetű településnevek Nógrád vármegyében: Debercsény, Doborda, Nógrád, Riba, Patvarc, Verőce. Szomszéd, 1994. 17.o.

¹⁹ Törzsi csoportra utaló ősi települések: (Balassa)Gyarmat, (Diós)Jenő, (Ipoly)Keszi, (Kis- és Nagy)Kér (Szomszéd, 1994).

1.3.3. Árpád-kor

A Szent István király által támogatott feudális államrend kialakításában jelentékeny szerepe volt az egyháznak, ezért annak stabilitása a király érdeke is volt. Emiatt engedte, sőt támogatta az egyházi földszerzéseket. Nógrád vármegye túlnyomórészt királyi kézben volt, de nyugati felében nagyobb földekhez jutott az esztergomi érsek és a váci püspök is.²⁰ Abban az időben kaphatta meg Vadkert²¹ földjét az érsek.

Az ősi Vadkert létrejöttének pontos időpontját nem ismerjük. Az első írásos feljegyzés egy anyaegyházakat számba vevő oklevélben emlékezik meg a faluról 1223-ban, mint plébániával bíró település (Borovszky, 1911). Ám ha figyelembe vesszük Eperjessy Kálmán megállapítását, miszerint egy falu pontos keletkezése az első datálásnál jóval előrébb tehető,²² akkor az alapítás már jóval korábban megtörténhetett. Ha pedig megvizsgáljuk azokat a tényeket is, melyek arra utalnak, hogy Vadkert szolgálófaluként jött létre,²³ valamint azt, hogy egy 1227-es utalás szerint a mindenkori esztergomi érsek vadaskertjeként funkcionált (Borovszky, 1911), akkor ebből arra következtethetünk, hogy alapítása az esztergomi érsekség 1001-es megalapításához igen szorosan kötődik.

Vadkert a középkorban igen nagy jelentőségre tett szert. A környék egyik legmeghatározóbb csomópontja volt. Ezt jórészt elhelyezkedésének köszönhette, ugyanis gyakran jártak itt nagy méltóságok, ugyanis a királyi vadászati útvonal erre vezetett a zólyomi erdőkbe (Szomszéd, 1994).

További versenyelőnyt jelentett a falu számára, hogy földesura, mint egyházi méltóság megtehetette, hogy saját tulajdonai után nem szedett dézsmát, csak egy összegű bérleti díjat, úgynevezett censust kért földjei után.²⁴ Vagyis az egyháznak járó kilenced fizetése alól teljesen felmentette jobbágyait. Ezen felül sikerült még elérnie Róbert mesternek²⁵ IV. Béla királynál, hogy Vadkert vámmentességet kapjon az ország egész területére. Ezt a kegyet az uralkodó meg is adta 1239-ben (Belitzky, 1972).

²⁰ Ősi királyi adománya volt az esztergomi érseknek Szátok, Tereske és Vadkert, míg a váci püspöké Kosd, Vác és (Nógrád-)Verőce (Belitzky, 1972).

²¹ Az első írott emlékekben Vodquet, Votiguert névalakban jelent meg (Szomszéd, 1994).

²² „Az oklevelekben a község már, mint kész település jelenik meg. Már évtizedekkel korábban is létezett, mint műveletlen birtok, vagy név nélküli jelentéktelen kis település (Szomszéd, 1994. 19.o.).”

²³ Szolgálófaluk: „az érsek katonáskodni tartozó nemes jobbágjai”, vagyis udvari szolgálóinak, udvarnokainak lakhelye. Ezek feladata lehetett többek között: asztalnok, halász, igric, kardhordó, kovács, lovász, madarász, pecér, pohárnok, solymász, szakács, szekeres, szentségghordozó, tárnok, vadász (Lukács, 2007).

²⁴ Vadkerten a censust Szent György és Szent Mihály napján szedték be két összegben (Szomszéd, 1994).

²⁵ Esztergomi érsek 1226. március 13. és 1239. november 2. között (Borovszky, 1911).

Mindezek ellenére az első pontos leirat a faluról csak 1255-ből származik. Ebben az évben tartott IV. Béla király Vácott tanácskozást²⁶ a tatárok által elpusztított ország feltámasztása és az elnéptelenedet földek újraosztása végett. Az 1255-ös földosztással egyetemben határjárás is történt. Az oklevél tanúsága szerint ekkor már Vadkert határai léteztek, csak a pontosítás miatt járták újra körbe. A feljegyzések igen részletesen megmaradtak számunkra mind a mai napig. Teljes pontossággal nem lehet lokalizálni az akkori települést, de kikövetkeztethető, hogy a mostanitól kicsit észak-nyugatra lehetett. A határai kisebbek voltak a mainál, a szegélyét a Lókos-patak, Szentlőrincpuszta²⁷, Dejtár és Patak mezővárosok, valamit a Derék-patak határolhatta (Szomszéd, 1994).

1.3.4. Belviszályok kora

Az Árpád-ház kihalását követően az egyházi méltóságok és egyes főurak között nézeteltérés alakult ki, hogy ki örökölje a trónt, ezért ezek a kiskirályok²⁸ területi villongásokba kezdtek az érsek ellen. Ennek egyenes következménye volt az, hogy az érsek vadkerti birtokait a Hunt-Pázmánd nemzetségbe tartozó Tamás fia Benedek felperzselte, majd a dézsmát is lefoglalta. Valamint az is, hogy Csák Máté, az Anjouk ellen lázadó főúr bosszúból végigdúlta az Ipoly menti érseki birtokokat, mivel Tamás mester Károly Róbert megkoronázása mellett volt (Borovszky, 1911). Az 1312-es pusztításról tudjuk, hogy Vadkertet is érintette. A feljegyzés szerint a falu templomát feldúlták, a lakosok közül pedig többet is megöltek.²⁹ A kihágások Károly Róbert hatalmának megszilárdítása után sem szűntek meg. Ezeket bizonyítják a korabeli bírósági ítéletek is.

A korszakra jellemző belviszályok még az erős kezű Hunyadi Mátyás uralkodása alatt sem szűntek meg. 1471 őszén egykori legfőbb pártfogója és szövetségese Zrednai Vitéz János esztergomi érsek árulta el azzal, hogy a lengyel IV. Kázmér király fiát (Szent) Kázmért hívta be a trónra (Borovszky, 1911). A cselt Mátyás király megneszelte, így nem érte váratlanul a bevonuló cseh sereg, melyet saját katonáival Kassától egészen Esztergomig üldözött. Ezalatt minden bizonnal áthaladt Vadkerten, sőt lehetséges, hogy innen ostromolta meg az érsek alá tartozó Drégely várát is, ugyanis több levelét is „Kert táborából” keltezte (Kádas, 2023).

²⁶ A tanácson a király meghívására Hont, Gömör és Nógrád vármegye nemesi és egyházi méltóságai vettek részt (Borovszky, 1911).

²⁷ A XV. században önálló település volt, de a török elpusztította. Utána, mint Érsekvadkert pusztája jelent meg (Szomszéd, 1994).

²⁸ Az úgynevezett feudális anarchia korában a nagynemesek „uralkodókként viselkedtek, udvartartást építettek ki, szuverén hatalomként érintkeztek külföldi királyokkal, pénzt verettek” (https6).

²⁹ Borovszky Samu egy helyen 7 ember meggyilkolásáról beszél, míg könyvének más fejezetében 2 fő haláláról van szó (Borovszky, 1911).

Az oklevelek feljegyzései szerint valahogy ebben az időben történhetett, hogy a falu 3 külön településsé vált³⁰, bár erről pontos információ nem áll rendelkezésre. Mindenesetre az 1553-as urbárium és összeírás már erről tanúskodik.

1.3.5. Török hódoltság kora

Vadkert térsége már az 1543-44-es török offenzíva idején idegen megszállás alá került. A környéket védő Nógrád és Szanda várát meghódították, a szomszédos Nagyoroszi mezővárost pedig felperzselték.

1552-től közvetlen harcok folytak a területen. Drégely váránál³¹ 16 alsóvadkerti lakos áldozta fel életét. Valószínűleg hasonló volt a helyzet Középvadkerttel is, mert ez magyarázatot adna arra, hogy a törökök miért dúlták fel a falut és végezték ki előljáróit (Szomszéd, 1994).

A 15 éves háború (1591-1606) időszakában szinte folyamatosak voltak a harcok Nógrád vármegye térségében. Állandósultak a fegyveres erők átvonulásai és az ezzel járó fosztogatások is. A falvak török megszállás alóli felszabadítása 1596-ban következett be, de csak néhány évig tartott. A lakosok dolga viszont így sem lett könnyebb. Ezután a nógrádi katonák sarcolták őket. Feljegyzések szerint kijártak a környékbeli településekre elásott kincsek után kutatni (Szomszéd, 1994).

1597 áprilisában a tatár segédcsoportok portyáztak a környéken. A falvak lakosait felkoncolták vagy elrabolták és elvitték rabszolgának. Alsóvadkertet teljesen felégették. Egy 1598.-as adóösszeírásál a jegyző a következőket állapította meg, a tatár horda garázdálkodása nyomán: *„Vadkert faluk a török által teljesen elpusztítva és kirabolva lévén, [...] s ezért nyilvánvaló, hogy a biztos jövedelmek között tőlük semmit sem lehet beszélni (Lukács, 2007. 7.o.).”*

A XVII. század végére a terület néhány évre teljesen elnéptelenedett. Közép- és Felsővadkert esetében ez 1683-ra datálható, míg Alsóvadkert már az 1671-es adóösszeírásban sem szerepelt (Szomszéd, 1994).

A törökök végleges kiűzése 1683-ban kezdődött, amikor Sobieski János csapatai bevették Párkányt, majd Szécsény és Hollókő várát. A terület 1685-ben szabadult fel a Nógrádi vár visszafoglalásával. Ekkorra a térség szinte teljesen elnéptelenedett. A kékkői járás 42

³⁰ Alsó Wadkerth (Alsóvadkert), Kewzep Wadkerth (Közép- vagy Középső Vadkert) és Felsew Wadkerth (Felsővadkert) (Szomszéd, 1994).

³¹ Ekkorra már a terület a Drégely várához tartozó uradalom érdekszférájához tartozott, a törökök elleni küzdelemben ezt a végvárat szolgálta ki. A falvak tulajdonosa továbbra is az esztergomi érsek maradt (Szomszéd, 1994).

községéből csupán 7 volt lakott. Vadkert neve mellett az adóösszeírásban a „*totalita deserta*” azaz a teljesen lakatlan megnevezés volt található (Szomszéd, 1994).

A terület 1689-ben lett újraterelítve, valószínűleg már csak egy egyesített faluként, bár már az 1647-es adóösszeírás is csak Vadkertként hivatkozik a település(ek)re (Szomszéd, 1994). Az alsó és felső falvak emlékét azonban mind a mai napig őrzi a helyi szájhagyomány az Alvég-Felvég elnevezésekben.

1.3.6. A kuruckor

A törökök elkergetése után a környéken bujkáló megmaradt lakosság elkezdett visszaszivárogni régi otthonába. Az egykori Vadkerti lakos, Varga Anna így emlékezett vissza az időszakra: „*midőn a háborússágh valamentire csillapodott, az emberek lassan, lassan kiki háza sietett immár*” (Szomszéd, 1994. 52.o.).

A falvak teljesen romos állapotban voltak és az utcákat felvetett a gaz. Viszont a templom minden bizonnyal épen maradt, mivel egy helyütt annak díszes faboltozatát dicsérték (Szomszéd, 1994).

A török kiűzése után a mindenkori esztergomi érsek visszaszerezte teljes jogú fennhatóságát ősi földjei felett. Az ezeknek nyújtott privilégiumokat – mint például az országos vámmentesség – visszaállította és a túlkapásokkal szemben rendre fellépett (Szomszéd, 1994).

Az 1700-as évek első évtizedét meghatározó Rákóczi szabadságharc közvetlenül is érintette a vármegye lakóit. A háborúskodással együtt járt a pestis, mely 1709-től több egymásutáni évben is tizedelte a jobbágyságot, valamint több természeti csapás – úgymint a sáskajárás vagy a dögvész – okozott jelentős károkat (Szomszéd, 1994). A harcok ellenére, vagyis részben azoknak is köszönhetően a terület hirtelen nagy fejlődésen ment keresztül (1. melléklet). Mivel II. Rákóczi Ferenc számára Érsekújvár bevétele kiemelt stratégiai jelentőséggel bírt, a nógrádi járás is fontos szerepet kapott hadműveletei során. Ennek köszönhető az is, hogy 1705-ben az információközlés meggyorsítása végett a fejedelem újraszervezte a területén futó postahálózatot. Először Losonc-Besztercebánya összeköttetését valósította meg. Majd a következő évben két új útszakaszt jelölt ki Rimaszombat és Ipolyság, valamint Ipolyság és Eger között. Utóbbinak állomása volt Vadkerten is (Belitzky, 1972).

Maga II. Rákóczi Ferenc fejedelem is többször tartózkodott a faluban. Az 1708-as trencsényi csata előtt itt szállt meg 4 napra, egész seregével együtt. Erről több diplomáciai levelének keltezése is tanúskodik.³²

Az 1710 januári nagy hidegek alatt Rákóczi a császáriak szorításából észak felé próbált kitörni, ekkor találkozott össze a Vadkerten télire bevacolt császáriakkal.³³ A két csapat Vadkert határában csapott össze január 22-én. A császáriak seregét báró Sickingen és Croix tábornok vezette, a kurucokat maga II. Rákóczi Ferenc. Az ütközetnek az vetett véget, hogy egy Kajtár nevű helyi nemesember néhány legényével akkora lármát csapott az erdőben, hogy azt lehetett hinni, hogy a császáriaknak felmentő serege érkezett. Ettől megijedve a kurucok meghátráltak és mindkét csapat visszavonult. Belitzky János (1972) megjegyzi, hogy a csatát ugyan egyik fél sem nyerte meg, de Borovszky Samu (1911) leírja, hogy mindkét csapat győztesnek tekintette magát. Ez az ütközet, mint romhányi csata került be az ország történelmébe.

1.3.7. Mezővárosi korszak

A szatmári békét követő nyugodt években a prosperitás időszaka következett a vármegyében, így a vadkertiek életében is. Ebben a termékeny időszakban a lakosok száma is szépen gyarapodott.

A szorgalmat Eszterházi Imre esztergomi érsek úgy hálálta meg hűbéreseinek, hogy III. Károly királynál kijárta a településnek a mezővárosi rangot. A címet és a vele járó szabad vásártartási jogot 1733. március 9-én kapta meg a helység. A király az okmányban a következő áll:

„A felségünk elé terjesztett ezirányú alázatos kérelem [...] a mi különös királyi kegyünkől és kegyelmességünkől azt engedjük és engedélyezzük, hogy a mondott Vadkert helység mostantól fogva az eljövendő örök időben ne csak mezőváros nevezet alatt vétessék számba, hanem benne 4 szabad vásárt, vagyis évi szabad sokadalmat: az egyiket az úr körülmetéléséi ünnepén³⁴, a másikat Szent Adalbert püspök ünnepén³⁵ azután a harmadikat Szent Mária Magdolna ünnepén³⁶, végül a negyediket Szent Gellért

³² Vadkertről írt levelet június 23-án Mazeppa Zaporogi kozák hettman kapitányhoz, Golovkin Alexienics Fedor orosz miniszterhez, valamint Nedeczky Sándorhoz, aki oroszországi nagykövete volt (Borovszky, 1911).

³³ Mocsári Antal a császáriak által épített védelmi funkciójú földsáncról beszél: „felhányt földekkel körülkerítették magokat, reménylén, hogy ezen egész tájékat a' Rákóczy Ferentz' támadó pusztításától megoltalmazhatják.” A földsánc pontos helye nem ismert, de a szerző lehetségesnek tartja, hogy a második katonai felmérésen Pusztaberki falu alatt másfél kilométerre jelölt „Taborhely”-jel lehet azonos (Nováki et.al., 2017).

³⁴ Január 1. (https7).

³⁵ Április 23. (Lukács, 2008).

³⁶ Július 22. (Lukács, 2008).

ünnepén³⁷ – tartassanak az alább írt Vadkert mezővárosban ugyanazon szabadságok és előjogok alatt, amelyek alatt más városaink, mezővárosaink vagy falvaink szabad vásárait tartják (Szomszéd, 1994. 79.o.).”

A település szerencsétlenségére a vadkerti vásárok a környező települések régebb óta meglévő, ezáltal jelentősebb csődületei miatt, csak a közvetlen környezetüket tudták mozgósítani. A hiányzó polgári és nemesi réteg nélkül pedig nem volt igénye a vásári szempontból vonzóbb kézműves és iparos portékákra. Mivel a lakosok saját mezőgazdasági terményeiket helyben is tudták cserélgetni, így a vásárookra nem igazán volt szükség (Szomszéd, 1994).

1.3.8. Urbárium és jobbágyszabadítás kora

Első katonai felmérés időszaka

A XVIII. század utolsó harmadában igény támadt a Monarchia teljes területének feltérképezésére. Az első katonai felmérésként ismert térképrendszer ugyan még elég pontatlan, de rengeteg hasznos információval szolgál az akkori úthálózat- és infrastruktúra rendszerek tekintetében. Vadkert esetében a felmérés 1784-ben készült ([https8](https://8)).

A térképről leolvasható, hogy a falumag eredetileg a Vác-Balassagyarmat főútvonalra merőleges, úgynevezett keresztutcás település volt, fésűs beépítéssel (Szomszéd, 1994).

Az útkereszteződésben volt található a római katolikus templom (3. ábra). A török kort is átvészelő épület eredetileg Középvadkert területén állhatott³⁸, de ez az 1708-as tűzvészben teljesen kiégett.³⁹ Az új templom építési idejének az 1743-as évet jelölte meg Lukács András (2007), viszont Szomszéd András (1994) már egy 1731-es egyházi

3. ábra: Vadkert mezőváros kiterjedése 1784-ben
Forrás: saját ábra [https8](https://8) alapján

³⁷ Szeptember 24. (Lukács, 2008).

³⁸ Az 1860-as évek tagosítását követő szántások alkalmával megtalálták a felsővadkerti templom és néhány lakóház alapfalát a mai település nyugati végében, az úgynevezett „Felső pást” területén, míg ugyanígy azonosítottak alsóvadkerti házakat Szátok felé a „Szállás” nevű dűlő közelében (Szomszéd, 1994).

³⁹ Jusztin Péter (2023) korabeli forrásokra hivatkozva állítja, hogy a templom a területen folyó kuruc-labanc hadakozás áldozata lett.

összeírásra hivatkozva állította, hogy az akkori templom nagyon hasonlított a maihoz. Utóbbi teóriát támasztja alá az 1711-es Canonica Visitacio is, mely a leégett templom 1722-re elkészült felújítását említette (Jusztin, 2023),⁴⁰ vagyis a ma álló templom nagy valószínűséggel a leégett elődje falait felhasználva készült el.

Megfigyelhetőek még a települést keresztező utak mentén a falu határát jelző keresztek, melyek a későbbi felméréseken is megtalálhatóak, ám mára már megsemmisültek. A török kor után a régebbi tanyák a település majorságaiként újraneépültek. Szentjánospusztán ekkor már állt a Nepomuki Szent Jánosnak szentelt kápolna a térkép tanúsága szerint.⁴¹ Szentlőrincpuszta már szintén lakott terület volt.

A falutól nyugatra eső Dejtári szőlőkön kívül a keleti határt adó cserhádi domboldalak is szőlővel voltak beültetve. Utóbbit mára fokozatosan felszámolták. Kiterjedése ellenére Fényes Elek (1851) nem tartotta jelentősnek az ültetvényeket, de Vályi András (1799) szerint „*borai nem utolsók.*”

Vadkert jelentőségét az is mutatta, hogy szomszédjaival ellentétben három vízimalommal is rendelkezett, melyből kettő már látható ezen a térképen is.⁴² Egyik Szentlőrincpusztához tartozott, a másikat Kopott malomnak nevezték. Ennek környezetében jött létre a későbbi Göröczpuszta is.⁴²

Második katonai felmérés időszaka

Az 1836-os országgyűlés már törvénykezett a tagosításról mezővárosok esetében, az 1840-es pedig lehetővé tette az örökváltság megfizetését. Vadkert, de a környék többi mezővárosa sem élt a törvény adta lehetőséggel, – kivéve Losoncot – hanem maradt a régi rendszerben (Szomszéd, 1994).

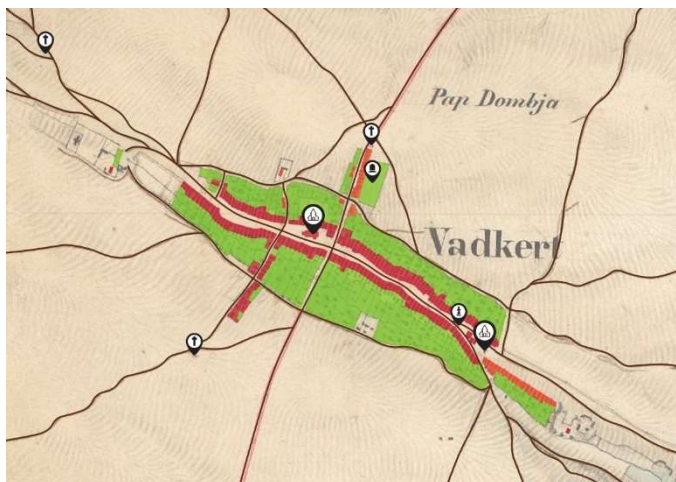
A település fejlődését megfigyelhetjük a további felmérések alapján (2. melléklet). A második katonai felmérés 1842-ben készült (https3). Az eltelt csaknem 60 év alatt sokat fejlődött a tudomány, így ez a felmérés már sokkal pontosabb és hitelesebb képet mutat az akkori állapotokról.

⁴⁰ Szabadhegyi János a drégelyi uradalom prepozitora építette 1743-ban. Évi 9 misét tartottak benne, melyre mindig körmenettel vonultak ki a faluból (Jusztin, 2023).

⁴¹ Szomszéd a falu újratelepülésekor a leégett Boda féle malomról ír, mely viszont csak a kataszteri térképen jelenik meg újra (Szomszéd, 1994).

⁴² 1854-es Schematizmus, vagyis egyházi névjegyzék szerint (Szomszéd, 1994).

A térképről leolvasható a település szétterülése, a jelenlegi állapot alapszövetét adó rostos úthálózati rendszer (Meggyesi, 2008) első utcáinak megjelenése és a fő útvonalak kiegyenesítése is. Utóbbi következménye, hogy a Kossuth út helyett az újonnan kialakított, praktikusabb vonalvezetésű Petőfi Sándor útra lett terelve az átmenő forgalom, míg a régi utca megtartotta kanyargó vonalvezetését, mely a mai napig érzékelhető (4. ábra). Szintén felfedezhető, hogy a templom mérete megnövekedett, formája megnyúlt és az I. katonai felmérésen még látható fal eltűnt, valamint a temető áttelepült mai helyére, a település északi bejárata mellé. Ezek a változtatások az egyházi feljegyzések alapján 1779-ben történtek meg (Jusztin, 2023).

4. ábra: A Vadkertet átszelő út kiegyenesítése 1842-ig
Forrás: saját ábra https3 alapján

Egyébiránt a templomról 1800 környékén a következőt jegyezték fel: „Szilárd anyagból épült – nemrég bővítették ki – szindellyel fedték. A nép befogadására elégséges. Kórusa új. Tornya fehér, lemezekkel van befedve, órával és négy haranggal van ellátva (Szomszéd, 1994. 90.o.).”

5. ábra: A barokk stílusú parochia épülete egy 1942-es képeslap részletén
Forrás: https9

A település ma is álló parochiája⁴³ a templomhoz hasonlóan szintén barokk stílusban épült 1793 körül (5. ábra). A paplakban 7 szobát alakítottak ki: egyet a plébánosnak, egyet a lelkésznek és a többit az alkalmazottak, valamint a vendégek számára tartották fent. Az épületet szintén fazsindellyel fedték.

⁴³ Az első katonai felmérésen a templom szomszédságában álló épület lehetett az előző parochia, ugyanis a Drágffyak csak 1828 után települtek a faluba és építették fel a központon kúriájukat (Borovszky, 1911).

Tartozott még hozzá egy istálló és kocsiszín „nyers téglából”⁴⁴ és zsúppal⁴⁵ fedett kamra”, valamint egy kocsiszín. A kertben volt egy kút és 100 hordó befogadására alkalmas boltozatos pince.

E paplaknak az 1848-as forradalom és szabadságharcban is jutott szerep. 1849-ben januárjában Görgey Artúr csapataival erre vonult el, sőt egy kisebb ütközete is volt a császáriakkal a község határában. Június 17-én pedig a parochián látták el sebeit a győztes Váci csata után (Lukács, 2007).

Emellett a Canonica Visitacio a falu többi jelentősebb épületéről is említést tesz. Ezeknél összességében megfigyelhető, hogy az egyházi épületekkel ellentétben szinte kizárólag zsúpfedéllel fedettek. Ez igaz a 3 praedilis nemesi házra is, melyeket a Soóky, a Latkóczi és az Árvay családok birtokoltak. A településen található még az érseki birtok intézőjének lakása, az „*Iszán-ház*” egy 50 hordós pincével. Aztán a „*juhász lakás*” 1000 birka számára készített „*jubhodály*”, a 2 kerekű malom a Lókos-patak partján, a mészárszék, a „*Diversorium dominale*” vagyis a csárda 100 hordós pincével és istállóval 20 ló számára, a „*Domus teglaria*” vagyis a tégláégető, valamint a külterületen a „*Domus venatoris Dominalis*”, amely elnevezés az uradalmi erdészházra utal (Szomszéd, 1994).

A Tó helynek nevezett dűlő területén, a falutól északra a felmérés szerint ekkor valóban jelentős, a mai Dobordáli-pataki tározó nagyjából kétszeresének megfelelő kiterjedésű állóvíz volt. Ezen kívül a falutól nyugatra, a Derék-patakot kísérő domb oldalában megjelenik a Főrrókai fürdő elnevezés. A hévizes forrásról a szájhagyományon kívül⁴⁶ egy korabeli sajtótermék is megemlékezik kifejezetten fürdőként emlegetve azt (Perger, 1834).

A falu keleti és nyugati határán is megjelentek a keresztek, utóbbi a ma is álló fakereszt helyén található.⁴⁷ Az északi határjelet felváltotta a Szent Annának szentelt kápolna, melyet 1789-ben építettek a hívek adományából.⁴⁸ Az épületet 1957-ben elbontották a főútvonal rendezése miatt. Anyagából építették fel a hasonmását a temetőben a Jó Pásztornak szentelve. Eredeti nevét 2007-ben kapta vissza (Lukács, 2007).

⁴⁴ Másnéven mór, mugli: agyagból és földből gyúrt, növényi anyagoktól mentes építőanyag. A vályogtól eltérő méretű, inkább az égetett téglára hasonlított (Balogh et al., 1981).

⁴⁵ Kézrel csépett, csomókba kötött rozsszalma héjazat (Balogh et al., 1982).

⁴⁶ A temetőben ma is áll az akkori orvos sírja, melyre a reumában kezelt betegek írtak hálás köszönetet (Réti, 2023a).

⁴⁷ A ma álló fakereszt 1901-ből származik (Lukács, 2007).

⁴⁸ Szent Györgytől Szent Mihályig, vagyis az állatok kihajtása alatt minden szombaton miséztek benne (Jusztin, 2023).

Kataszteri térkép keletkezésének időszaka

Az 1848. évi IX. tc. az Urbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgáltatások dézsma fizetések megszüntetéséről szóló törvény elhozta a jobbágyszabadítást. Ennek értelmében a jobbágyság és zsellérek örökös teherviselése eltörlésre került és megszűnt függőségi viszonyuk földesuruk felé (Szomszéd, 1994).

A forradalom és szabadságharc lezárását az 1867-ben szentesített kiegyezés zárta le. Ezután újraszervezték és rendezték az addig működő hatalmi rendszereket. Ez Nógrád vármegye területén azt jelentette, hogy korábbi négy járást hatra osztották fel. Ez az 1883-as évtől hétre bővült. Ehhez kapcsolódóan szervezték meg a csendőrséget és az orvosi ellátást is. Vadkert a Balassagyarmati járásban maradt és mint nagyközség térségi közigazgatási feladatokat látott el (Szomszéd, 1996). Vásártartási joga is megmaradt, bár a környékbeli vásárok miatt ez nem volt különösebben jelentős (Fényes, 1851).

A kataszteri térkép (https4) az előző felméréshez képest csupán negyed évszázaddal később készült, ám ez az 1868-as dokumentum minden felmérés közül a legrészletesebb. Nemcsak a földrészek helyrajzi száma, a különböző dűlőelnevezések, hanem az egyes porták, sőt azok tulajdonosai is nyilvántartottak (https10).

A térképről leolvasható, hogy a település ez idő alatt is növekedett (6. ábra). A Petőfi Sándor út faluba vezető északi szakasza mindkét oldalon benépesült, valamint kialakult a mai Béke utca – akkor még Káposztás utca (Dósa, 2023) – bal oldali házsora. Valamint megjelent a mai Kálvária kápolna őse is.⁴⁹

6. ábra: A Vadkertet a kataszteri térképen
Forrás: saját ábra https4 alapján

A központon a templom mellett már a második katonai felmérésen is látható ház mellé több másik épület kerület. Ezek kivétel nélkül különböző szolgáltatásoknak adtak otthont. Északról sorban haladva volt a Rith féle kocsmá, a cipész, majd Csernákék hentesüzlete, melynek a hátuljában közsütöde üzemelt.

⁴⁹ A Kálvária kápolna a hívek adományaiból épült fel 1904-ben a Fájdalmas Szűz tiszteletére épített, ám addigra leromlott állapotú kápolna helyén, melyet Patakiné Jakubecz Kata emlegetett 1868-ban (Lukács, 2007).

A központ másik oldalán, a mai Coop helyén volt a Kéri féle kocsmá, mögötte nyilvános illemhelységgel. Az út másik oldalon pedig Hirschfeldt vegyeskereskedése (Réti, 2023b).

A térképen már látszik a település harmadik malma is közvetlenül a déli községhatáron Szátok felé Bóda malom néven.

Megjelent Harasztalapuszta, vagy másnéven Fischerpuszta az említett malom közelében, Káposztápuszta és Hajdúárokpuszta közvetlenül Pusztaberki fölött északra. Göröczpuszta már a második katonai felmérésen feltűnt, viszont a Külső Major a mai Erdei Ház helyén a település északi határánál akkor még csak tanyaként lett bejegyezve. A dejtári és a cserhádi lankákon, a Mély völgyben, a Szabók völgyben és az Úr völgyben is jelentősebb épületmennyiség létesült, a Lapos parlagi és az Új szőlőkben csak néhányat építettek. A település északi határán Ipolyszög felé egy kisebb parcellában új szőlőket telepítettek Szent Lőrinci szőlők néven.

A település maihoz képesti csekély, talán még egyharmadát sem elérő mérete ellenére elég népes volt, a században 2000-2500 fő között ingadozott. Szinte minden lakos gyakorló római katolikus volt, csak nagyjából 2-3 százaléknyi izraelita és nagyjából állandó 20 főnyi evangélikus, 1-2 református lakott a községben (Szomszéd 1996).

Ezért is voltak jelentős mértékűek azok a kolerajárványok, melyek a század közepén sújtották a települést. 1831-ben 6 nap alatt 67 fő, míg 1866-ban 40 nap alatt 141-en haltak meg. Volt olyan nap, amikor 10 halálos áldozata is volt a kórnak (Lukács, 2007).

A tűzvészek sorozatának⁵⁰ is köszönhető, hogy a jobbágyság nem tudott úgy fejlődni, mint ahogyan az elvárható lett volna az egyéb körülmények alapján. Mind közül talán a legnagyobb kárt az 1874-es tűzvész okozta. Ennek következtében több, mint 200 ház pusztult el. A korabeli sajtó így emlékezett meg a káresetről:

„Tűz Vadkerten. E hó 21-én eddig ismeretlen okból tűz ütött ki, amely csendes idő dacára is 139 lakóházat, ugyanannyi kamrát, 135 istállót, 36 bidást, 27 szinkét hamvasztott el. A kár mintegy harmincezer forintba tehető. Biztosítva volt 106 ház 17 156 forint erejéig. A megye 30 forintot adott az ínségre jutottak ellátására. Dr. Kovács Pál az ottani nemeslelkű esperes plébános nem csak egy kazal szalmát adott a szegényebbeknek, hanem 600 forintot osztott szét a kárvallottak között (Lukács, 2007. 10-11.o.).”

⁵⁰ Az egymás után következő jelentős tűzvészek időpontjai: 1768, 1785, 1842, 1844, 1874, 1898 (Lukács, 2007).

Nem csoda tehát, hogy Vadkert lakossága jó adottságainak ellenére a körülmények miatt nem tudott a polgárosodás útjára lépni.

Harmadik katonai felmérés időszaka

A szabadságharcot követő kiegyezés után az államigazgatást is megreformálták. Ennek a települést is érintő jelentősége az 1871. évi XVIII. tc. volt, mely alapján megszűnt a mezővárosi jogállás, így Vadkertet visszasorolták nagyközséggé (Szomszéd, 1996). A településrendezés következtében Vadkerthez csatolták Göröczpusztát, a Hajdúárkot, a Káposztást, Mogyoróspusztát, Szentjánospusztát és Szentlőrincpusztát (Lukács, 2007).

1870-től a posta Nógrád-Vadkertként hivatkozott a településre (Lukács, 2007).

Mindezek után készült el a területre a harmadik katonai felmérés 1872-ben (https2). A kataszteri térképhez képesti négy év alatt nem sokat változott a település szerkezete (7. ábra). Egyedüli eltérés, hogy a község Szátok felé vezető délkeleti kijáratánál megjelent a Sós-kápolna, bár ez Lukács András (2007) szerint már 1864-ben állt. Valamint már felfedezhető a Felső Pást mellett, a ma álló Szenvedő Jézus szobor⁵¹ fülkéje is.

7. ábra: Az egyre nagyobb számban megjelenő, ma is létező szakszerű elemek

Forrás: saját ábra https2 alapján

1.3.9. A világháborúk, a szocializmus és a TSZ-esítés kora

Negyedik katonai felmérés időszaka

1905-től a falut hivatalosan is átnevezték Érsekvadkertté (Szomszéd, 1996).

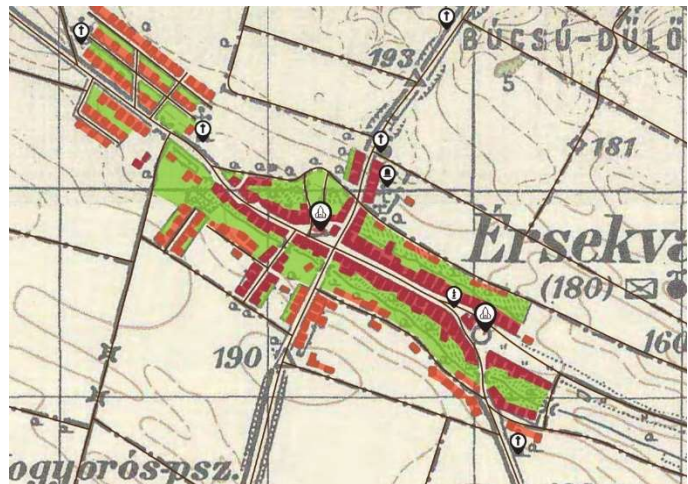
Egyik világháborúban sem voltak harcok a település környékén, de sok férfinak kellett bevonulnia a haza szolgálata érdekében és sokan a harcmezőn is maradtak (Lukács, 2007). Az I. világháborút követő káoszban a vadkertiek is segítettek a bátor vasutasokat 1921. telén a csehek elleni küzdelemben, melynek következtében visszaverték a betolakodókat

⁵¹ A fülkét már 1869-ben feljegyezték, de a szobor talpazatába az 1931-es állítási év van vésve (Lukács, 2007).

Balassagyarmatnál, ezzel megvédve az Ipoly mentét az országtól való elszakítástól, és így kiérdemelve a városnak és polgárainak a „*Civitas Fortissima*”, azaz a Legbátrabb Város nevet.

A negyedik katonai felmérés 1941-ben készült ([https11](https://11)) az akkori ország egész területére a II. világháború kapcsán. Ezért is hívják Magyarország Katonai Felmérésének.

A térképen látható, hogy a Horthy rendszerben elkezdett szociális lakásépítés eredményeként (Réti, 2023b) létrejött a Kossuth úttal párhuzamos Táncsics Mihály út, valamint a község nyugati végén, a Majorság helyén teljesen új településrész a Rákóczi út mentén, balra a Széchenyi utcával, jobbra pedig az Ady Endre és a Dózsa György utcákkal (8. ábra).

8. ábra: A település rohamos növekedése 100 évvel ezelőtt indult
Forrás: saját ábra [https11](https://11) alapján

A század elején hívták be a faluba Réti István építész mestert, hogy felhúzza a település közintézményeit, majd lakóházait. Első munkája a már emlegetett Kéri féle kocsmá épülete volt, de őhozzá kötődik a falu legtöbb emblemikus épülete (3-7. melléklet) és a korszakban épült házak jelentős része is. A templomot övező alacsony támfal is az ő műve, melyre azért volt szükség, hogy a főúton legeltetni terelt tehenek ne rongálják meg a templomot (Réti, 2023b).

Borovszky Samu (1911) lejegyezte, hogy akkoriban már két gőzmalom működött a településen. A térképet vizsgálva már nem voltak meg a külterületi vízimalmok.

A szocializmus beköszönte után a vallásos lakosságra megannyi jelzőt aggattak. Papjait átnevelőtáborba, nagybirtokosait Recskre szállították. 1948. december 10-én a lakosság „*demokráciaellenes megnyilvánulásával*” került be a köztudatba, ugyanis az esperes letartóztatása miatt lázadás tört ki. A falu népe kaszákkal, vasvillákkal vonult az érkező hivatalnokok ellen, melyet az állampárt kemény tisztogatással torolt meg (Lukács, 2007).

Az egyházellenes tevékenység következménye volt, hogy a hithű, renitens papokat Esztergomból mindig a székhelytől messze, történetesen a településre helyezték. Így fordulhatott elő, hogy a puhadiktatúra korában soha nem látott mennyiségű lakója volt a parókiának és olyan emberek voltak a nép lelkipásztorai, akik ma is meghatározó alakjai a

magyar Egyháznak, valamint lakossága mai napig az egyházmegyében kimagaslóan nagy számban gyakorolja vallását.

1960-ban következett be a község teljes TSZ-esítése (Dósa, 2023). Ennek következménye, hogy az addig egy udvarban élő nagycsaládok, rokonok elkezdtek szétköltözni. A falu rohamos növekedésnek indult. Megjelent a Zrínyi és a Gárdonyi Géza utca és a köztük lévő utcák a falu déli felén, mellette kialakult a Sportpálya utca, elkezdett betelepülni a mai Szent István út, keleten létrejött az Új sor és belakták a Radnóti utcát, észak felé pedig a Jókai és a Bajcsy-Zsilinszky utat ([https12](https://12)), viszont az Eötvös Lóránd út nem jöhetett még teljesen létre, ugyanis útban volt neki a Drágffy kúriához tartozó kert.⁵²

1.3.10. A rendszerváltástól napjainkig tartó kor

A község jelenlegi méretét nagyjából a 2000-es évekre érte el. A legkésőbbi beépítések jellemzően az Akácos útról nyíló zsákutcák, a település északi határát jelentő Honvéd út, a déli határt adó Gépállomás utcából nyíló Erdősor utca, valamint a Szent István útból nyíló zsákutca, a Búcsú utca volt.

A továbbterjeszkedés vízióját a 2002-ben készített településrendezési terv mutatja be (8. melléklet) mely szerint a község növekedése az északkeleti határ felé a Hunyadi út fölött lenne lehetséges még egy utcával, valamint délen a Sportpálya utca és a Szent István út közötti terület teljes beépítésével történhetne meg.

A templom körüli téren álló épületek még a CORONA kéműholdon tisztán kivehetőek, valószínűleg az 1990-es évek elején bonthatták el azokat, ugyanis Láng Mária építész 1992-ben a község vezetőinek kérésére tervezte meg a világháborúk áldozatainak állított emlékmű köré a ma létező Hősök terét (Réti, 2023b).

Az emlékmű helyi védelmet élvez. Eredetileg az I. világháború áldozatainak állították. A szovjet megszállás alatt kihelyezték a temetőbe, a helyére pedig az orosz katonák sírjai és a nekik állított emlékmű került. Visszaállítására a rendszerváltást követően kerülhetett sor. Ekkor magasztalt talpazattal látták el, hogy felkerülhessenek rá a holokauszt

9. ábra: Az emlékmű régen és most
Forrás: [https9](https://9) és Molnár Balázs fotója

⁵² A kertben főleg veteményes volt, egy *Populus nigra* 'Italica' (topolyfa, vagyis fekete nyár) sorral kiegészítve (Réti, 2023b).

áldozatai és a hősi halált halt helyi lakosok a 9. tanúsága ábra szerint (Réti, 2023).

1.4. Arculati elemek

1.4.1. Anyaghasználat

A település egyik leginkább használt építőeleme, a romhányi homokkő, mely szinte minden épületen és építményen megjelenik különböző megmunkálási minőségben. Az anyag leggyakrabban a házak és kerítések lábazatát alkotja, de több helyen faragott díszítőelemként is használják az oromzaton vagy vágottkőként tovább burkolják vele a ház falát, esetleg a tornác oszlopait, hangsúlypontokat képezve az egyenletes felületeken.

Kerítések

A településközponttól a község határai felé haladva a kerítések kialakítása is fokozatosan változik. A központra jellemző zárt sorú beépítés az utcafronti lekerítésekben is jól látható. Ezeken a részeken a kétsoros beépítés elmaradása után az áthajtókapuk mellé terméskő alapra falazott és a kapuzattal együtt cseréppel fedett egybefüggő felületeket alakítottak ki (Kovács, 2017).

A központot elhagyva a kisvárosi hatások egyre kevésbé felfedezhetőek. Innentől kezdve a településre leginkább jellemző lábazatos-táblás kerítésfelosztás látható. A lábazat a terepviszonyok függvényében igen változó. A Rákóczi út mentén például jellemzően nem haladja meg a 30-50 cm-t, míg a Petőfi út északi részén a faluból kifelé menet akár embermagas talpazatmagassággal is találkozhatunk. A kerítésmező jórészt kovácsoltvas vagy összehegesztett elemekből áll, néhol az egész hátulról lemezzel van takarva. A mintázatnak az egész településen mindössze 2-3 variációja létezik. Leginkább színükben térnek el, mely legtöbbször sötét olajzöld, acélkék, ezüstszürke, fekete, néha okkersárga vagy a barna szín valamelyik sötétebb árnyalata (10. ábra).

10. ábra: Lemez kerítések szín- és mintavariációi

Forrás: saját fotók

Az igen régi házaknál még felfedezhetőek az autentikus léckerítések is gyalulatlan akácdeszkákból, esetleg hasított kézvastag gallyfából összerakva. Színe általában természetes natúr, esetleg sötétzöld vagy barna (11. ábra).

Ritkán látható megoldás, amikor a ciklopfalazatú terméskő alapra élére állított nyers téglafalazat kerül, ahogy ezt a 12. ábra is mutatja (Kovács, 2017).

Az újonnan épített házaknál is találkozhatunk modern, de a hagyományokra utaló megoldásokkal (9-10. melléklet).

Kapuzatok

A zárt sorú, kisvárosi településközpontokra jellemző megjelenési forma az áthajtott kétszárnyú kapuzat, külön nyíló gyalogos bejáróval. Ez a látványos kispolgári fejlődést szimbolizáló építészeti megoldás rengeteg lehetőséget rejt magában. Minden egyes darab egyedi, melyet színvilága, a faberakások iránya és díszítése tud fokozni (13. ábra).

A városokban amúgy mindennaposnak mondható kerékvető itt csak elvétve egy-egy helyen lelhető fel (11. melléklet). Ennek az oka a jellemzően fiatalnak mondható épületállomány lehet, hiszen a legidősebb házak sem sokkal öregebbek 120 évnél.

Nyílászárók

A leginkább autentikus házforma a kis, kétszárnyú, döngölt falú, vízorras parasztház, utcafront felé nyíló kettős ablakszemmel. Tornácát faoszlopok tartják (12. melléklet).

A szintén hagyományosnak mondható, a mai napig leginkább megmaradt, elől kontyolt parasztházak hagyományosan két kis ablakszemmel rendelkeznek. Az udvar felőli tornácot

11. ábra: Deszka- és fakerítések
Forrás: saját fotók

12. ábra: Homokkő-tégla vakolatlan falfelület
Forrás: saját fotó

13. ábra: A kapuzatok formai és színvilági változatai
Forrás: saját fotók

több esetben átépítették verandává, így a ház bejárati ajtaja szintén az utcáfrontra nyílt. A későbbi átépítések alkalmával a két kisebb ablakszemét felváltotta egy nagyobb, 3 szemű ablaktábla, az ajtónyílást helyenként befalazták.

A megmaradt bejáratok díszes kialakítása nagyon hasonlít az áthajtós kapukéra. Általában a felső keretet megtoldották néhány ablakszemmel vagy faberakással díszítették (14. ábra).

A hagyományos keskeny ablakok kettős osztatúak: felső részük fix, alsó felük két irányba nyitható. Az ezeket felváltó széles típus a gerébtokos ablak: három nyitható ablakszemből áll.

Az ablakkeretet több helyen díszes kő- vagy gipszfaragvánnyal vették körül (15. ábra).

Homlokzatok

A házak utca felőli tűzfala jellemzően visszafogottan díszített. A fehér, okkersárga, tojásbaj, ekrű, mályva és mentazöld színek külön-külön vagy maximum két szín párban használatos.

A díszet legtöbb esetben a színek vízszintes vagy az oromzatban koncentrikusan egymást követő váltakozás adja. Viszont néhány helyen megjelennek a parasztházakhoz is illő reliefek: a kezdetleges oszlopfő motívumok, a padlás szellőzőablakának kiemelése vagy a homlokzatot tagoló csíkozások (16. ábra).

A legrégebbi házak fa tűzfalai esetében gazdagabb díszítések jelennek meg. Több helyen még ma is látható kereszt motívum az építési dátum feltüntetésével együtt.

14. ábra: Az utcafronti bejáratok variációs lehetőségei
Forrás: saját fotók

15. ábra: Változatos gipsz reliefek az ablakszemek körül
Forrás: saját fotó

16. ábra: Díszes utcafronti tűzfal
Forrás: saját fotó

Egyéb díszítő elemek

Az átlagot meghaladó és felülmúló díszítések a közösségi épületekre jellemzőek. Ilyen például a régi zsinagóga, ma Községi Ház vagy a Polgármesteri Hivatal homlokzatán a bejárat fölött megjelenő faragott kőkúp-pár (13. melléklet). Jellemző az alap kövezetének tovább burkolása a fal egyes szakaszain. Több épületen megjelennek a padlásteret megvilágító kis kiemelt ablakházak. Az ablakot övező díszes reliefekbe az egykori cukrászda esetében még virágmotívumokat is festettek (17. ábra).

17. ábra: Festett relief
Forrás: saját fotó

A településen alapvetően csak elvétve volt található iparos-kézműves réteg, így azok cégerei idegenek a faluképben. Ezért nem illik bele az összképbe, az amúgy szépen kivitelezett cukrászda kovácsoltvas esőbeállója.

1.4.2. Növényhasználat

Fasorok

A rendszerváltás előtti időktől kezdve a Rákóczi út vonalát a *Platycladus orientalis* (keleti tuja), a *Prunus cerasus* (meggy) és *Juglans regia* (közönséges dió) fajokból telepített kettős fasor határozza meg. A telepítésnél a tuják kerültek kívülre, míg a gyümölcsfák az út szélére. Mára a telepítés elég hiányos, a felvégi szakaszon csak a gyümölcsfák jellemzőek, a diófa dominál.

A Petőfi Sándor út déli szakaszán, ahol volt rá hely, a 2000-es években mindkét oldalra *Prunus cerasifera* 'Nigra' (vérszilva) fasort ültettek, mely igen meghatározó látvány lombszíné miatt. Ez a taxon alapvetően nem illik autentikus falusi környezetbe, viszont mivel a templom előtt is található belőle néhány egyed, így látványa nem idegen, sőt lombja érdekes kontrasztot képez a templom halványsárga színével.

A vérszilvákön kívül a központi részeken idős *Tilia cordata* (kislevelű hárs) és korai juhar vegyes fasor található.

A templom körül nagyjából 30-40 éves *Picea abies* (lucfenyő) állomány jelenik meg, melyek 3 oldalról keretezik az épületet.

A település külterületein az utakat korai juharok kísérik, többé-kevésbé egyenletesen, hiányzó egyedek nélkül.

Régen a patak mentén topolyfasor állt, de az mára már elöregedett, így teljesen ki lett vágva (Dósa, 2023).

Hagyományos növényhasználat

Legelterjedtebb növény a *Vinca minor* (kis meténg) volt, ennek a virágát használták az esküvői koszorúhoz is. Ezen kívül megjelent még a *Gypsophila paniculata* (bugás fátyolvirág), a *Chrysanthemum* (krizantém), az *Aster* (őszirózsa) és a *Tulipa* (tulipán). Ezek használata ma is jellemző (Dósa, 2023).

Manapság sokkal több dísnövényt használnak a házak előtt, de kifejezetten jellemző a *Hydrangea* (hortenzia) és a *Rosa* (rózsa) nemzetségek ültetése.

2. Tervezési terület lehatárolása

2.1. Terület lehatárolása

A terület lehatárolása a település központi magjára fókuszál. Északi határát a templomot övező házsor adja. Kelet felé a határt a Községi Ház épülete, majd a Rákóczi út mentén a Polgármesteri Hivatal épületéig tartó sáv adja. Délen a Coop épületéig tart a kijelölés a Petőfi Sándor út mentén, míg nyugatra a Helytörténeti Emlékház húzza meg a határt, így a Kossuth út és az Eötvös Lóránd úttorkolata is a tervezési területen belülré esik.

A terv teljes egészében három hrsz.-t foglal magába:

- templom körüli út, melynek hivatalos elnevezése a Hősök tere: 328/1 hrsz.
- templomkert: 328/2 hrsz.
- közparkként nyilvántartott, inkább térként használt, köznyelvben Hősök terének nevezett egység: 330 hrsz.

Részlegesen a tervezési területre eső telkek hrsz.-ai a következők: 325, 326, 327, 357/2, 426, 812, 813, 814, 978/1, 991/16, 1283, 1287, 1715, 1716, 1717.

A tervezési terület tehát három telket foglal teljesen, 15-öt pedig részlegesen magába, vagyis a lehatárolás összesen 18 hrsz.-t érint.

2.2. Vizsgálatok, értékelések

A község építészeti és tájépítészeti szempontból legértékesebb elemei mind a történelmi településmaghoz kapcsolódnak. A hagyományos telekkialakítás, a jellemző formavilág és anyaghasználat, valamint a térhasználati változás is itt figyelhető meg a legjobban.

2.2.1. Telekvizsgálat

Érsekvadkert településalakulás szempontból jól elkülöníthető fejlődési periódusokra bontható. Az ősi településmag alapját a törökkori hódoltságot már megelőzően létező Vác-Balassagyarmat és Gyöngyös-Ipolyság útvonalak kereszteződése adta meg. Erre a két széles tengelyre kapcsolódnak a bordás szerkezetben felsorakozó szekunder úthálózati elemek, melyek jórészt csak a XX. században épültek ki. A település besorolása Meggyesi Tamás (2008) alapján halmazfaluból utcás szerkezetű, oldalhatáron zártból fésűs beépítésűvé váló mezőváros.

A települési belterületen a következő funkciók különíthetők el:

- falusias lakóterület;
- településközponti vegyes terület;
- kereskedelmi, szolgáltató, ipari és mezőgazdasági üzemi gazdasági terület;
- hétvégi házas üdülőterület;
- különleges területek: temető, szabadidő park, sportpálya, emlékpark (3/2003. (II.14)).

Lakóterület esetében a beépítési paraméterek az 1. táblázatban jelölt módon alakulnak:

1. táblázat: Belterületi telekbesorolások és paraméterek

Forrás: (3/2003. (II.14))

Övezeti jel	Beépítési mód	Legkisebb telekterület (m ²)	Legnagyobb beépítettség (%)	Legnagyobb szintterületi sűrűség	Legnagyobb épületmagasság (m)
Vt/Lke	zárt sorú	360	55	0,6	K
Vt/Lf	oldalhatáron álló	500	55	0,3	K
Lf	oldalhatáron álló	500	30	0,3	K – 4,5
	ikerházas	500	30	0,3	K

2.2.2. Épületvizsgálat

A településfejlődés különböző fázisai az épületállományban is jól elkülöníthető nyomot hagytak maguk után. Az egyes házakat vizsgálva kirajzolódnak az egyazon korban épült állományok csoportjai.

A településközpont zárt sorú épületei a mezővárosi kispolgárosodás nyomait viselik magukon. Erre utalnak az itt megjelenő, magasított alapra épülő, középen áthajtókapuval megtörve a zárt falakat (18. ábra).

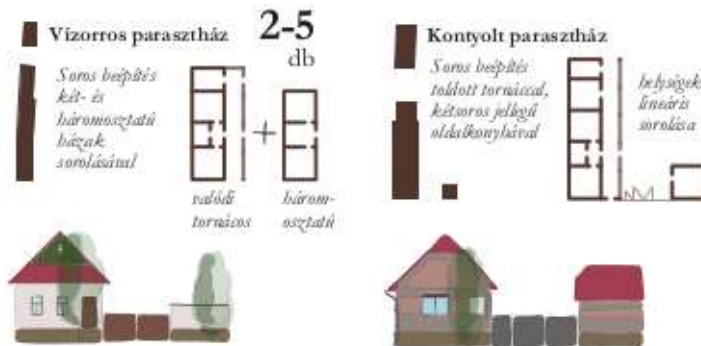
18. ábra: Zárt sorú parasztház
sémrajz

Forrás: saját ábra

Távolodva a központtól, egyre lazulnak a beépítések.

Először a zárt utcafronti szerkezet bomlik fel. Aztán már csak a hagyományos tornácos parasztházak maradnak meg, mindig a nyugati telekhatárra csatlakozva.

A parasztházak két főbb formája jelenik itt meg: a régebbi kétsejtű, kontyolt és vízzel ellátott, páros ablakszemű archaikus típus (19. ábra) és a modernebb csak kontyolt, egy nagy ablakszemű (20. ábra).

19. ábra: Vízorras parasztház
sémajáz

Forrás: saját ábra

20. ábra: Kontyolt parasztház
sémajáz

Forrás: saját ábra

21. ábra: A település épületeinek korszakonkénti megoszlása

Forrás: saját ábra

Ahogy ez a 21. ábrán is látszik, a település növekedése nagyjából a TSZ-esítés időszakával esik egybe. Ugyanis ekkor kezdődött el a többgenerációs parasztporták felszámolása és az újtípusú lakóegységek felépítése. A település nyugati, szerkesztett rendszere teljes egészében ekkor épült fel. A korra jellemző négyzetes alapú, úgynevezett Kádár-kockák (14. melléklet) és a vízenyős területen ezek magasított, kétszintes változatai ekkor uralták le a település nagy részét.

Különlegesebb építészeti megoldásnak a barokkos stílusban épült Szent András

római katolikus plébániatemplom (15. melléklet) és a parochia (16. melléklet) számít. Ezen kívül még meghatározza a település arculatát a Drágffy-kúria lassan romosodó épülete (17. melléklet), valamint a közösségi épületek, melyek mind Réti István építész munkái. Ez a közös stílusnyelvükben is meglátszik: a volt zsinagóga, ma Községi Ház épülete (18. melléklet), a volt csendőrlaktanya, a felső Iskola épülete (19. melléklet), a Gyógyszertár, a Polgármesteri Hivatal és a Posta (Réti, 2023b).

2.2.3. Térszerkezet vizsgálat

Az utcaszerkezetek térélményei igen különbözőek, attól függően, hogy a település mely pontján vesszük azt figyelembe. A település főútja, a Rákóczi út például 25 méter széles, hiszen ezen még 60 évvel ezelőtt is marhacsordákat tereltek. A ma látható kettős fasor, főleg a központi részeken erősen hiányos.

A másik két ősi utca a Petőfi Sándor út és a Kossuth utca (másnéven Ulicska) egymással párhuzamos és mindkettő domboldalra fut enyhe ívvel. Az előbbi viszonylag széles, járdával és fasorral övezett, míg utóbbi keskenyen, a házfalak tövében kanyarog.

A település központján csoportosulva helyezkednek el a település fő közösségi és szolgáltató épületegyüttesei, úgymint a különböző boltok, Ifjúsági Ház, kocsmá, könyvtár, Községi Ház, Polgármesteri Hivatal, templom és egyéb oktatási és szociális intézmények, mint az Idősek Otthona, fogorvos, Gyógyszertár, orvosi rendelő és óvoda (22. ábra).

22. ábra: A településen található szolgáltatások, intézmények és lehetőségek vizsgálata

Forrás: saját ábra

A később épült utcák hangulata is elég változatos, bár keresztmetszetük jórészt hasonló szélességű: 12-16 méter között mozog. A különbséget a házak tömege, magassága, az utcafronthoz képesti viszonya, az előkert megléte és mérete, valamint a járda és a vízelvezető csatorna helyzete adja.

2.2.4. Zöldfelület vizsgálat

Érsekivádkert alapvetően nagy zöldfelületi ellátottsággal rendelkezik. A mezővárosi jellegből visszamaradt területek, úgymint a Felső Káposztás, ahol régebben az állatvásárokat tartották

vagy a Jánoska park jól keretezik a települést. A Rákóczi út széles gyepfelületei és fasorai pedig összeköttetést biztosítanak e két terület között.

A településen keresztül folyó Vadkerti-patak is nagy potenciált rejt magában, ám hátsó zártkerti pozíciója miatt lehetetlen a megközelítése a lakosok számára rekreációs szempontból.

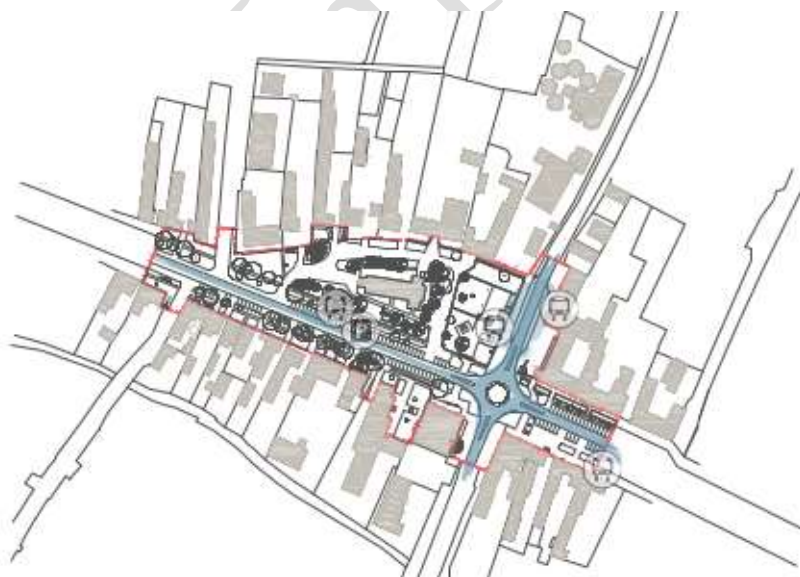
2.2.5. Közlekedésvizsgálat

A központon fut keresztül Rétság-Salgótarján összeköttetéseként a térségi jelentőségű 22. számú másodrendű főforgalmi út. A központon található körforgalomból Patak felé ágazik le a 2203. számú, míg Szátok felé a 2117. számú összekötő út.

Tömegközlekedés

A település óránkénti autóbusz-összeköttetéssel rendelkezik a szomszédos települések irányába és a Salgótarján-Budapest közötti járat is erre halad át (23. ábra).

23. ábra: A tömegközlekedés
által használt útvonalak
Forrás: saját ábra

A vasútvonal elkerüli a települést. A legközelebbi megállók Dejtáron vagy Ipolyszögön érhetőek el.

Személygépjármű forgalom

Az autós közlekedés napközben, a 22. számú főforgalmi út kivételével elenyészőnek mondható. A reggeli és délutáni csúcsidőben, valamint a vasárnapi szentmisék idején a központi szolgáltatások, üzlethelységek és intézmények tömörülése miatt azonban igen nagy.

A parkolás kiépített módon csak a Polgármesteri Hivatal előtt, valamint a Coop és a könyvtár épületeinél megoldott, a többi helyen a széles utak mentén az út szélén kialakított földes sávban biztosított.

A mozgáskorlátozottak számára az arányosan kiszámított mennyiségű akadálymentes parkolóhely (253/1997. (XII.20.)) az elmúlt években kiépítésre került (24. ábra).

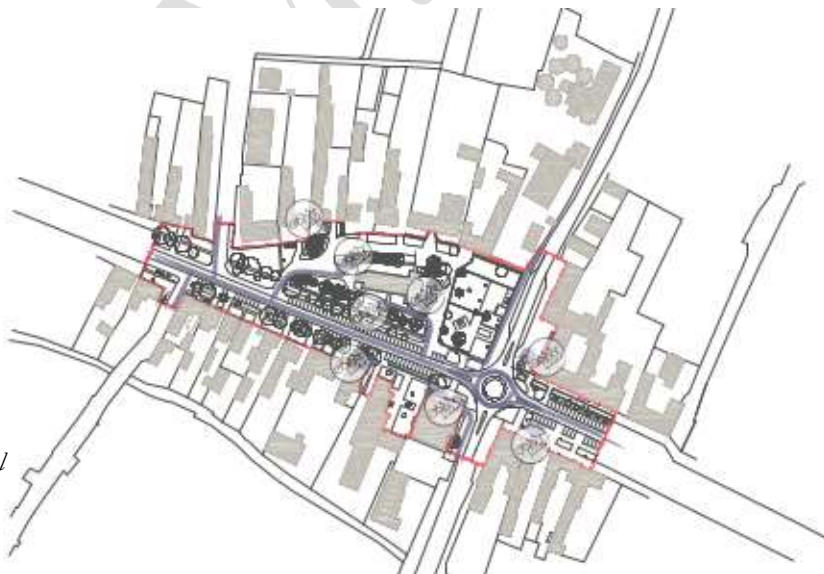
24. ábra: Az autós forgalom
által igénybe vett útvonalak
Forrás: saját ábra

Kerékpáros közlekedés

Alapvetően a lakosság nagy százaléka, jellemzően az idősebb generáció használja helyi közlekedésre kerékpárját (25. ábra).

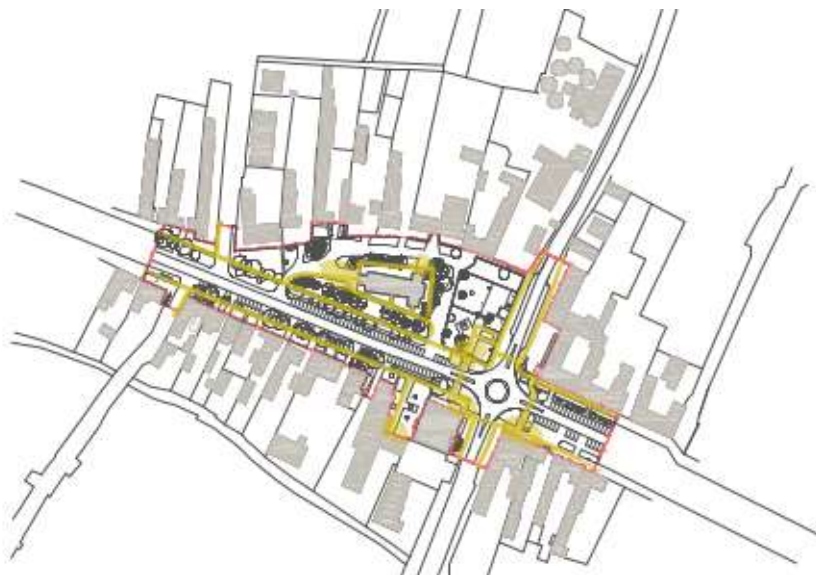
25. ábra: A kerékpárosok által
használt zónák
Forrás: saját ábra

Az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően a községen észak-déli irányba kerékpárút halad át. A kerékpárút a környező utakhoz még nem kapcsolódik, a település határában véget ér. Egyéb problémája, hogy a központon áthaladva a körforgalom átszelése nem megoldott, így az útvonalvezetése itt megszakad. Ezen kívül a kerékpárút a járda helyén lett kialakítva és a szokásjog alapján, valamint a központon található buszmegálló miatt a gyalogos és kerékpáros forgalom résztvevői gyakran keverednek, akadályozva ezzel a másik haladását.

Gyalogos forgalom

A település egészén a járdák az úttest minimum egy, a fő útvonalak mentén mindkét oldalt kiépítettek. Állapotuk a központon megfelel az elvárásoknak, az elmúlt évtizedben új burkolatot kaptak, viszont innen távolodva minőségük egyre romlik, a burkolat helyenként hiányos (26. ábra).

26. ábra: A gyalogosok
útvonalai
Forrás: saját ábra

2.3. Jogsabályi háttér

Alap állapot

A településközpont vizsgált területegységére több helyi – általános és specifikus – valamint országos szabályzat is vonatkozik. Ennek legfőbb oka, hogy több védelmi kategóriába tartozó épület és objektum is megtalálható rajta.

Mivel a templom körül régebben temető állt és a halott szovjet katonákat pedig a mai Hősök terén temették el, így ez külön is védelmet élvez. Vagyis a vizsgált terület egésze és annak környezete is régészeti védelem alatt áll. A régészeti lelőhelyek pontos helyét és leiratát az Érsekvadkert Község Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2003. (II.14.) rendelete a helyi építési szabályzat elfogadásáról 2. számú melléklete tartalmazza (3/2003. (II.14.)).

A központon található több műemléki védelmet élvező épület és objektum is, melyet szintén az előbb említett rendelet határoz meg a 49. § (1) bekezdése alapján, ezek közül a tervezési területre esők név szerint a következők:

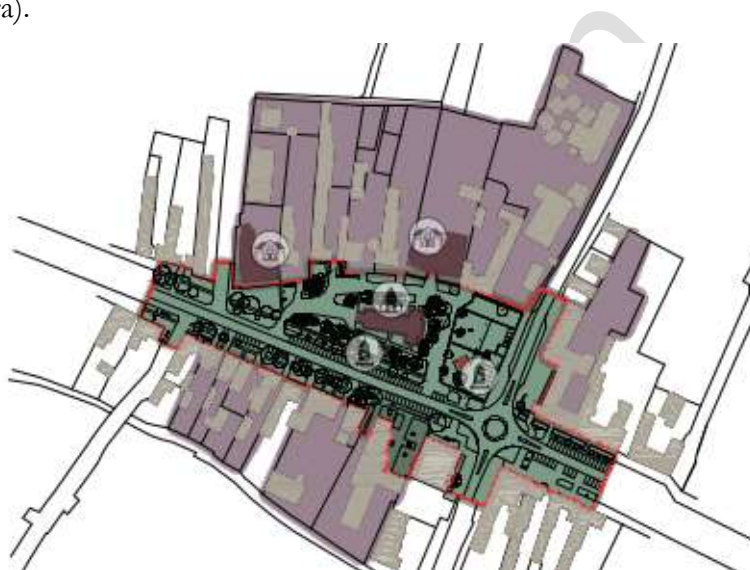
- Drágffy-kúria (329 hrsz.)
- római katolikus plébániaház (348 hrsz.)
- Szent András római katolikus templom (359 hrsz.)

- Szentháromság oszlop (328/2 hrsz.)

Ezek összességében műemléki együttest alkotnak, melyek ex-lege műemléki környezete az összes szomszédos telekre automatikusan vonatkozik. A Rákóczi út alvégi szakaszának északi felén található az ugyancsak műemléki védelmet élvező Kálvária kápolna, így az annak környezetébe tartozó utak is ex-lege védelmi övezetbe esnek. Az érintett területeket a helyi építési szabályzat 49. § (2) bekezdése sorolja fel hrsz.-uk szerint megnevezve.

Ebből következik, hogy a vizsgált terület 18 érintett területegységből 13 esik műemléki környezet védelme alá (27. ábra).

27. ábra: A helyi, egyedi, valamint ex-lege műemléki és régészeti védelmi területeket vizualizálása
Forrás: saját ábra

A 6/2012.(VIII.2.) rendelet (3/2003. (II.14.) rendelete módosítás) megállapítása alapján, meghatározó arculata miatt az egész Rákóczi út és a Petőfi Sándor út központi szakasza helyi védelem alá esik. Ugyanezen szabályzat szerint egyedi védelmet élvez a 330 hrsz. területén található Világháborús emlékmű. A védelmi státuszokat a 2. táblázat összegzi:

2. táblázat: A területet érintő védelmi kategóriák

Magyarázat: F – középkori falumag, H – Hősök tere, A – Alsóvadkert, T – templom, P – parochia, D – Drágffy kúria, K – Kálvária, SZ – Szentháromság oszlop, E – emlékmű, U – utcakép.

Forrás: saját ábra a (3/2003. (II.14.)) alapján

hrsz.	régészeti védelem	műemléki környezet	műemlék	helyi/egyedi védelem
325	F, H	T		
326	F, H	T		
327	F, H			
328/1	F, H	T, P, D		
328/2	F, H	T, P	SZ	
330	F, H	T, P		E

357/2	F, H	T		
426	F	T, D		
812	F	T, D		U
813	F, H	T, D		U
814	F, H	T, D		U
978/1	F			
991/16	F	T, P		
1283	F			
1287	F			
1715	F, A	K		U
1716	F, A	K		U
1717	F, A			U

Jogi háttér

Régészeti lelőhely esetében a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökségek védelmével kapcsolatos szabályokról 21. § (3) bekezdése kimondja, hogy régészeti lelőhelyen a földfelszín mozgatása kerülendő, viszont belterületen a 88. § (6) bekezdése alapján a hatóság megfelelő indoklás mellett másképp dönthet. 88.§ (5) bekezdése rendelkezik a beruházási tevékenység vizsgálatáról. Eszerint a hatóság köteles figyelembe venni, hogy a tervezett átalakítás hogyan és milyen mértékben érinti a védettséggel ellátott területet (68/2018. (IV.9.)).

Ugyanezen kormányrendelet 20. § (3) bekezdése kimondja, hogy műemléki környezetre is a műemlékek területére vonatkozó szabályok érvényesek. Az 56. § (4) bekezdés szerint a műemléki jókarbantartási munkák során a védett érték megjelenése nem változhat, valamint a (4a) bekezdés alapján a műszaki megoldások és egyéb szerelvények fektetésekor a rejtett megoldások javallottak. Ezzel közel azonos a 89. § (4) bekezdésének tartalma, miszerint telekalakítás csak akkor végezhető, ha a védendő érték ezáltal nem sérül.

A 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökségek védelméről 41. § (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a műemlék és annak környezete a fenntartási és jókarbantartási tevékenységeinek részét képezik a kertépítészeti alkotóelemek is. A 43. § (6) bekezdése pedig kimondja, hogy az eszközölt változtatásokat a településképi és tájképi megjelenésnek kell alárendelni (2001 évi. LXIV. tv).

A 346/2008. (XII.30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről 6. § (3) bekezdés b) pontja alapján fakivágás nem engedélyezhető, ha annak átültetése megoldható (346/2008. (XII.30.)).

Érsekvadkert Község Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2003 (II.14.) rendelete a helyi építési szabályzat elfogadásáról 30. § (4) bekezdése alapján a Hősök tere (330 hrsz.) közparknak minősül. A 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményektől 2. számú melléklet 2. táblázata alapján megengedett legnagyobb beépítettség 3%-os mértékét a helyi építési szabályzat 2%-ban, a megengedett legnagyobb beépítési magasságot 7,5 méter helyett 4,5 méterben szigorítja, míg a legkisebb zöldfelületi arányt 70%-ban megtartja az országos rendelkezés alapján (253/1997. (XII.20)).

3. Konceptióalkotás

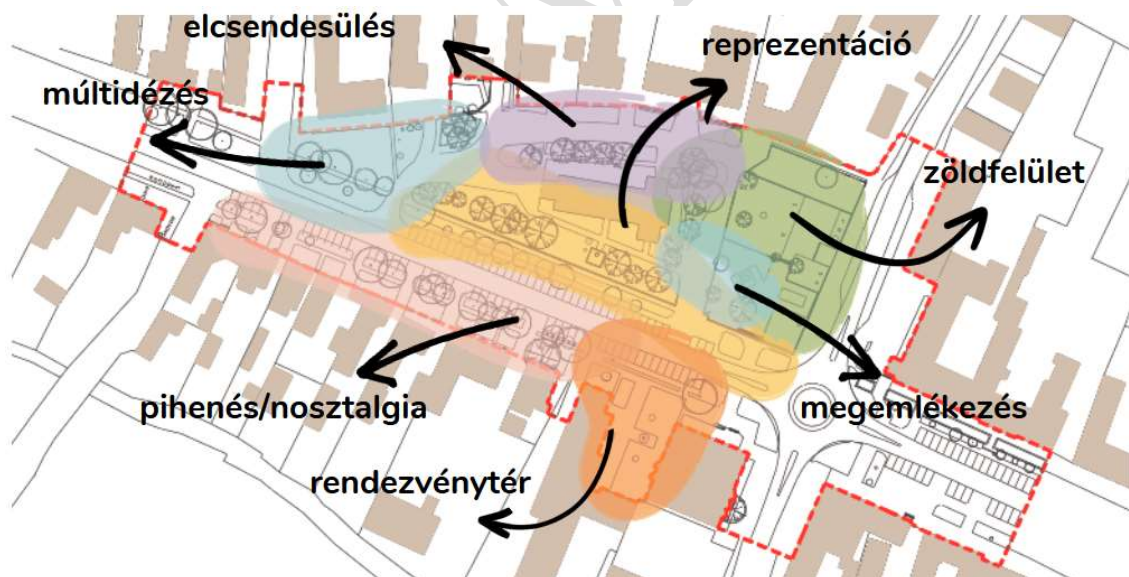
3.1. A tervezés alapelvei

A történelmi, tereremtett és épített környezeti, valamint az infrastrukturális vizsgálatok után a következő alapelveket tudom megfogalmazni, melyek a tervezés alappilléreiként fognak szolgálni:

- Megőrizni és kihangsúlyozni a település történeti értékeit.
- Funkcionálisan kiszolgálni az itt lakók igényeit.
- Esztétikus, egybefüggő zöldfelületet létrehozása, elsősorban a területre jellemző növények felhasználásával.
- A víz emberközeli megjelenítése.
- Egységes szakrális tartalommal a területek közti kohézió létrehozása.

3.2. Funkcióséma

A kialakult helyzet alapján és az imént meghatározott alapelvek mentén a következő funkcióséma rajzolódik ki a területre (28. ábra).

28. ábra: A funkciók elhelyezése
Forrás: saját ábra

- Alternatív piactér: a kiépítetlen parkolók helyére a Rákóczi út mindkét oldalán burkolt felületek kialakításával egy széles, egybefüggő területet lehet teremteni, melyen az időszakosan megjelenő adventi és tavaszi vásárok is helyet kaphatnak.

- Rendezvényhelyszín, a falu főtere: a közösségi intézmények által körülölelt tér alkalmas lehet a megemlékezések befogadására és otthont adhat egyéb intézményi ünnepségeknek.
- Templom körüli reprezentációs tér: a templom bejáratainak előtere teremtik meg a kapcsolatot a profán világgal, de egyben helyszínt is kell biztosítaniuk több egyházi esemény (úgy mint esküvő, körmenet) számára.
- Templomkert: a templom mögötti, északi kertrész alkalmas a szerény kolostorkerti hangulat megidézésére, az elcsendesedésre, a szentmisén való szabadtéri részvétellel.
- Emlékpark: a Világháborús emlékmű közvetlen környezetében kialakított parkban tudnak a rokonok méltó módon megemlékezni szeretteikről.
- Emlékliget: a perifériás terület kihasználatlansága miatt alkalmas lehet a gazdag múlt egyes fejezeteinek megjelenítésére.
- Közpark: a töredezett zöldfelületi elemek egybevonásával kialakul egy összefüggő kert, mely az igényeknek megfelelő szabadidős funkciókkal tölthető fel.

3.3. Tervezési terület egységek lehatárolása

A viszonylag nagy kiterjedésű terület könnyebb kezelhetősége, a funkciók pontosabb lehatárolása érdekében a központot három elkülönülő egységre bontottam (29. ábra).

- Megérkezési zóna: nagyrészt a Rákóczi út felvégi szakasza mentén található előkerteket és a parkoló zónát foglalja magába.
- Közlekedési zóna: a Petőfi Sándor út teljes területre eső szakaszát, a buszmegállókat, a körforgalmat, valamint a Polgármesteri Hivatal előtti parkolókat foglalja magába.
- Zöldfelületi zóna: a templom körüli burkolt tereket, vonalas elemeket és zöldfelületi egységeket foglalja magába, valamint ide tartozik a Rákóczi út mentén kialakítandó, a támfal tövében elhelyezkedő széles zöldsáv is.

29. ábra: A három terület egység lehatárolása
Forrás: saját ábra

4. Tervi munkarész leírása

4.1. Jelenlegi állapot

A tervezési terület jelenlegi állapotában a közlekedési funkcióknak van alávetve. Ez felfedezhető a templomkertet és a Hősök terét kettészelő útnál, vagy a Rákóczi út mentén mindkét oldalon kialakított parkolózóna esetében is.

A gyalogos járdák a templommal szembeni, déli oldalon pár éve kaptak új térkő burkolatot, szélességük a közterületen a minimálisan elvárható 150 cm-nek megfelel. A támfal aljában futó járda előre gyártott 1x1 m-es beton lapokból készült, szintje néhol megemelkedett. A templom körül kialakított aszfalt járda viszonylag új, nagyjából 10 éve készült.

A Hősök terén a vörös térkővel burkolt felület a Világháborús emlékmű előterében kihasználatlanul nagy, formája nem illeszkedik környezetéhez, valamint a jogszabályban előírt 70%-os zöldfelületi aránytól is elmarad, ugyanis csak 68,4%-ot ér el.

A pár éve létesített kerékpárút a Petőfi Sándor út teljes szakaszán a járda helyén került kialakításra, így teljes hosszában elveszi a gyalogos közlekedés egyik oldali lehetőségét. A gyalogos és kerékpáros forgalom találkozása a központi területeken elhelyezkedő buszmegállóban okoz konfliktusokat, ahol a kerékpársáv közvetlenül a fedett várakozó bejárata előtt halad el.

Parkolásra alkalmas területek burkolata a jelentősebb épületek előtt betonból van, helyben öntve, az évek alatti rongálódás és közművek miatti munkálatok miatt több helyen foltozva. Egyéb helyeken jobb esetben az útszélekre szórt murván, rosszabb esetben a fák alatt kikoptatott csupasz földön történik. A vízelvezető árkok fölötti kocsibeállók szintén helyben öntött monolit betonból készültek.

Ahogy tehát érzékelhető, a területen több járda- és ehhez kapcsolódó egyéb közlekedést kiszolgáló burkolattípus található, melyek a legkülönbözőbb változatokban egyszerre jelennek meg.

Burkolatfestés a parkolók területén csak elvétve található, főleg a mozgáskorlátozott parkolóhelyeket jelezve.

A templom körüli homokkő kőtámfal hozzátartozik a település autentikus látképéhez. Anyagminőségéhez képest állapota kifejezetten jónak mondható, nem látni rajta sérülést. A

Hősök terét keretező és több helyen átvágó beton támfalak nem indokoltak. Jelenlétük fizikálisan is elválasztja a zöldfelületet a használóktól. Esztétikailag nem illik környezetébe.

A tervezési területen három szobor áll. A Szentháromság oszlop műemléki védelmet élvez. A templom oldalsó ajtajával szemben helyezkedik el a kőtámfal tetején, kifelé, az út irányába fordulva. A Világháborús emlékmű a Hősök terén található, az út tengelyével nagyjából 45°-os szöget zár be. Egyedi védelmet élvez. Végül a Lourdesi-barlang a templom főbejárata mellett jobbra, zöld sziget közepén helyezkedik el. Szembe fordul a bejárattal.

A buszmegálló fából készült egyedi építmény. Apácarács falazata, lapított hatszög alakja nem illeszkedik az autentikus környezetbe, előképe nem származtatható a település arculati elemeiből.

A zöldfelületek felszabdaltak. Cserjeszint és a virágos kiültetések a közterületeken szinte teljesen hiányoznak. Csak egy-két előkertben figyelhetőek meg egyedi növényágak. Az önkormányzat jórészt a körforgalom területére fókuszál, melyet egynyári-évelő vegyes növénykiültetéssel szokott díszíteni. A Polgármesteri Hivatal előtt nagyobb méretű rózsakiültetés található, melyek 10-20 cm-rel a teremett talaj fölött betonból készült robosztus kiemelt ágyásokban jelenik meg. A támfalak elvonják a hangsúlyt a növényekről, de a hivatal amúgy impozáns épületéről is.

A templom körüli lucfenyő fasorok jó állapotban vannak. A támfal előtti vérszilva fasor hiányos, látszódik rajta a többszöri, hozzánemértésből fakadó koppasztó metszés nyoma. A templommal szembeni hárs-juhar vegyes fasor néhol foghíjas, a légvezetékek miatt aszimmetrikus koronákból áll. A többi faegyed kapcsolódik az utak vonalvezetéséhez. Az újonnan ültetett egyedek követik a meglévő burkolatok szegélyét.

A központi terület térfalainak bizonyos részei kifejezetten értékesek. Az északi oldalon található a műemléki védelmet élvező Drágffy-kúria és a római katolikus plébániaház épülete is. A teresedés közepén áll a szintén műemléki védelem alatt álló Szent András római katolikus templom épülete. Ezen kívül itt található még a régi zsinagóga, ma Községi Ház épülete és a Polgármesteri Hivatal is. A Rákóczi utat keleti irányba a hagyományos zárt sorú, nyugatra a soros beépítés jellemzi. A térszerkezet déli oldalfalát viszont a szocializmusból visszamaradt, kockologikus formájú szolgáltató épületegyüttesek uralják, melyek tömege és alakja kifejezetten kilóg környezetükből.

A jelen állapotot a *KT-00 – Meglévő állapot tervrajza* mutatja be részletesen.

4.2. Fakivágás, -átültetés és favédelem

A tervezési területen összesen 144 fa található, melyek jelentős része fasorokba rendeződik. Az egyes fasorok nagyjából egyidősek, jórészt egyneműek, de külön-külön korszakokban lettek ültetve. A fasorok a következők:

- lucfenyő fasor a templom északi oldalán 5 fából, keleti oldalán 3+4 fából és déli oldalán 13 fából, jellemzően 35-40 éves egyedekből
- vérszilva fasor a templom déli oldalát övező kőtfal mentén 9 fából és ennek folytatásában nyugat felé 2 megmaradt fából, 25-30 éves egyedekből
- kislevelű hárs és korai juhar vegyes fasor utólagosan kipótolva *Betula pendula* (nyírfa) és *Castanea sativa* (szelídgesztenye) egyedekkel, meghagyott *Alnus altissima* (mirigyes bálványfa) fákkal a Rákóczi út déli oldalán 17 fából, jellemzően 60-70 éves egyedekből, 25-30 éves egyedekkel pótolva
- *Platanus × hispanica* 'Alpens Globe' (gömbplatán) fasor a Polgármesteri Hivatal előtt újonnan ültetve 7 fából, 15-20 éves egyedekből
- vegyes gyümölcsfasor elemeiként a terület nyugati határában megjelenő diófák a Rákóczi út északi oldala mentén, az érintett területen 3 fából, nagyjából 50-60 éves egyedekből
- 4 db *Prunus padus* (zselyemmeggy) fából újonnan ültetett fasor egy-egy *Magnolia acuminata* (hegyeslevelű liliumfa) és *Prunus serrulata* (japáncseresznye) fával kiegészítve a Hősök tere keleti oldalán, 10-12 éves egyedekből
- *Thuja occidentalis* 'Smaragd' (smaragduja) fasor a tervezési terület nyugati határában, lakóház előtt, több sorba rendezve összesen 18 fából, nagyjából 20-25 éves egyedekből

A területen található egyéb fafajok vegyesen a Drágffy-kúria előtt a gyalogos járda mentén sorba rendezve, valamint a Lourdesi-barlang körüli 3 lucfenyő csoportosan található.

A területen található fafajok és tudományos neveinek és díszkertészeti fajtáinak listája a következő:

- *Acer negundo* 'Flamingo' – rózsaszín kőrislevelű juhar /1 db
- *Acer negundo* 'Variegatum' – fehértarka kőrislevelű juhar /1 db
- *Acer platanoides* – korai juhar /6 db
- *Acer platanoides* 'Globosum' – gömbkoronájú korai juhar /3 db
- *Acer pseudoplatanus* – hegyi juhar /1 db

- *Acer saccharinum* – ezüstjuhar /1 db
- *Aesculus hippocastanum* – közönséges vadgesztenye /1 db
- *Alnus altissima* – mirigyes bálványfa /2 db
- *Betula pendula* – közönséges nyírfa /3 db
- *Castanea sativa* – szelídgesztenye /4 db
- *Catalpa bignonioides* – szívlevelű szivarfa /1 db
- *Chamaecyparis lawsoniana* – oregoni hamisciprus /2 db
- *Ginkgo biloba* – páfrányfenyő /1 db
- *Juglans regia* – közönséges dió /3 db
- *Juniperus chinensis* – kínai boróka /1 db
- *Juniperus scopulorum* – oregoni boróka /1 db
- *Magnolia acuminata* – hegyeslevelű liliumfa /1 db
- *Picea abies* – közönséges lucfenyő /30 db
- *Picea pungens* – szúrós luc /2 db
- *Pinus nigra* – feketefenyő /1 db
- *Platanus × hispanica* – juharlevelű platán /1 db
- *Platanus × hispanica* 'Alpens Globe' – gömbkoronájú juharlevelű platán /8 db
- *Platycladus orientalis* – keleti tuja /4 db
- *Prunus cerasifera* – cseresznyeszilva /1 db
- *Prunus cerasifera* 'Nigra' – vérszilva /14 db
- *Prunus cerasus* – meggyfa /1 db
- *Prunus padus* – zselnicemeggy /4 db
- *Prunus serotina* – kései meggy /1 db
- *Prunus serrulata* – japáncseresznye /1 db
- *Pseudotsuga menziesii* – amerikai duglászfenyő /1 db
- *Robinia pseudoacacia* – fehér akác /1 db
- *Taxus baccata* – közönséges tiszafa /5 db
- *Tetradium deniellii* – koreai mézesfa /4 db
- *Thuja occidentalis* 'Smaragd' – smaragdtuja /24 db
- *Tilia cordata* – kislevelű hárs /8 db

Ezek közül kivágásra kerül összesen 15 db faegyed. A kivágás három különböző okból indokolható meg, mely kategóriák a következők:

- a 346/2008. (XII.30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről 1. mellékletében meghatározott inváziós fajú fás szárú növények listájába tartozó⁵³ és terjedésének megfékezését garantálni nem tudó egyedek, melyek alapján a 2 mirigyes bálványfa kerül kivágásra.
- élettér hiánya, vagyis több növény egymás fölé növése miatt összesen 6 fa kerül kivágásra, melyből 3 tiszafa a Rákóczi út menti szelídgesztenyék alatt, egy meggyfa a diófásor alatt és két lucfenyő a templom déli oldalán található fenyőfa sor alá nőtt be.
- az étellel összeegyeztethetetlen állapota miatt összesen 7 fa kerül kivágásra, melyből egy gömbjuhar teljesen, 3 smaragdtuja részlegesen kiszáradt (az egyik bálványfa szintén ki van száradva), a juharlevelű platán és az ezüstjuhar, valamint egy lucfenyő a légvezetékek miatt teljes csonkolás áldozata lett, ezután koronaalapjukból friss husángok nőttek ki, de életterük nem biztosított.

A koncepció kialakítása miatt fakivágás nem történik. A tervek készítésénél maximálisan figyelembe vettem a beállt növényállományt és fölérendeltem az elhelyezendő funkcióknak.

A kivágandó fákat a földhöz a lehető legközelebb kell kivágni, a gyökérzetet pedig tuskómarással kell eltávolítani. A kivágott fák ágait helyben mulcsolni kell, melyet a későbbiekben az ültetendő cserjék gyökértakarására lehet felhasználni.

Átültetésre csak az egy-két éve ültetett, még be nem állt gyökérzetű és a koncepcióba nem bevonható fákat, valamint a sekélyes gyökérzetű, oszlopos koronájú smaragdtujákat javasoltam. Ezek tudatában összesen 17 fa kerül átültetésre, melyek mindegyikének elhelyezése a tervezési területen belül megvalósul. Az átültetést szakember végezze speciális faátültető gép segítségével, hogy a gyökérzet csak minimálisan mértékben sérüljön, így a növények túlélése a lehető legnagyobb százalékban megtörténje.

A maradó fákat az építési munkálatok okozta sérülések ellen védeni kell. Az érintett egyedek köré fakaloda építése szükséges, mely a tervezett munkálatok befejezéséig végig a törzs körül marad. A munkálatoknak kitett, azokhoz közel eső, így kalodázandó fák száma 75 db.

A maradó fák kezelését különböző kategóriákba lehet sorolni:

- gomba, idegentest (például borostyán) eltávolítása
- korhadt terület kitisztítása, további korhadás megelőzése

⁵³ *Acer negundo* (zöld juhar), *Alianthus altissima* (mirigyes bálványfa), *Amorpha fruticosa* (cserjés gyalogakác), *Fraxinus pennsylvanica* (amerikai kőris), *Prunus serotina* (kései meggy), *Robinia pseudoacacia* (fehér akác) (346/2008. (XII.30.)).

- odú vízbejutástól való védelme
- sarjhajtások visszametszése
- sérült törzs kezelése, gombás fertőzés elleni védelem
- száraz ágak eltávolítása
- terhelt koronaalap könnyítése

A kezelés során eltávolított sérült és beteg növényi részeket az egészséges ágakból készített mulcshoz keverni nem lehet, azok területéről történő elszállításáról a munkálatok után gondoskodni kell.

A fafelmérés részletes adatait, valamint a javasolt kezeléseket a 20. melléklet tartalmazza.

A területet érintő fakivágási és favédelmi műveleteket a *KT-01 – Fakivágási és favédelmi terv* mutatja be.

4.3. Bontási munkák

A tervezett bontási munkálatokat a *KT-02 – Bontási terv* mutatja be. A bontási munkák során keletkezett hulladék és törmelék elszállításáról gondoskodni kell.

A járdák és kocsibeállók nagy számú, vegyes burkolata miatt a szükséges mélységben az egész területen bontásra kerülnek. A bontás mértékét az alépítmény állapota határozza meg. Használható állapot esetén csak a kopóréteg eltávolítása szükséges, egyébként az autós forgalomra méretezett útvonalaknál 39 cm, járdáknál 26 cm mélységű burkolati tükör kialakítása indokolt.

A templom körül néhány éve kialakított aszfalt járdafelület jó állapota ellenére nem illik környezetéhez, ezért kopórétegét el kell távolítani. Ha alépítménye nem megfelelően lejt, esetleg repedezett, akkor teljes visszabontása szükséges.

A Hősök terének térkő burkolata teljes mértékben felszámolásra kerül.

A Hősök terét keretező beton támfalak és hozzájuk kapcsolódó beton lépcsők teljes mértékben ebontandók.

A templomot övező személygépjármű forgalomra méretezett útszakasz szűkítése, részleges megszüntetése érdekében a teljes felület elbontásra kerül.

A parkolózónák töredezett betonburkolatát szintén fel kell marni és a szükséges mértékben előkészíteni az egységes burkolatfektetési munkáknak.

Az áthelyezett gyalogos átkelőhelyek esetében az útburkolat festés a vonatkozó tervlapon jelzett helyeken kerül elbontásra.

A járófelületek szélesítésénél és a tervezett burkolatok alatt a gyepfelület elhordásra kerül a burkolatkialakításnak megfelelő mértékben.

A környezetébe nem illő 2 db utasvárakozó a buszmegállókból szintén eltávolításra kerül.

4.4. Tereprendezési munkák

Érsekvadkert belterületének legmagasabb pontja 198 m, legalacsonyabb pontja pedig 162 m tengerszint fölötti magasság. A központi tervezési területen 176,4 és 180,3 méter között mozog. A terepszint észak-északkeleti irányból délnyugat felé, átlagosan 2%-ot lejt.

A terület legjelentősebb szintkülönbségei a templom déli oldalán található támfal esetében és a Hősök tere lépcsőzetes teraszainál jelenik meg. Előbbi átlagosan 100 cm-t, utóbbi maximum 60-65 cm-t jelent. Ezen felül a Polgármesteri Hivatal előtti magaságysok bontják meg az egyenletes lejtést a maguk 10-15 cm-es kiemelkedésükkel.

A Világháborús emlékmű körüli burkolt felületek csökkentése érdekében a Rákóczi útra merőleges tengelyű térszerkezet megszűnik. Helyette az emlékművet körülölelő, a Donkanyart megidéző szurdokhatás elérése a cél. A környező értékes növényzet, az amúgy is lapályos terület, valamint a Világháborús emlékmű egyedi védelme miatt a terepjáték csak támfalak segítségével oldható meg a kívánt hatás elérése érdekében. Ezáltal az emlékmű északi oldalán feltöltés, míg délnyugati oldalán komolyabb terepbeavágás szükséges.

A Hősök tere további területein a parkos jelleg és a területegységek tagolása miatt egyéb terepplasztika kialakítását tervezem. A maximum 40 cm magas feltöltések alkalmasak a természetszerű konkáv térformák kihangsúlyozására.

A Polgármesteri Hivatal előtt található kiemelt virágágyak bontásával egységesíthető a terület. A szintmozgás miatt részben a terep is módosításra szorul. Megfelelő szakmai munkával a rózsák élettere nem fog sérülni.

A tervezési terület egészének 21 957 m²-én összesen 2664,4 m²-nyi területen történik legalább 5 cm-t meghaladó földmozgás. Ebből 1644,2 m² elhordás, melynek 83,8%-a (vagyis 1397,9 m²) 20 cm alatt, 16,2%-a (vagyis 266,4 m²) 20 cm fölötti, de nem haladja meg a 60 cm-t, míg 1020,2 m² feltöltés, melyből 86,3% (vagyis 880,5 m²) 20 cm alatti, 13,7% (vagyis 139,7 m²) 20 cm fölötti, de nem haladja meg a 45 cm-t.

Ebből következik, hogy a területen összesen 386,14 m³ föld kerül elhordásra és 231,98 m³-t kell felhasználni töltésre. Ez azt jelenti, hogy a területről 154,16 m³ kitermelt földfelesleg keletkezik.

A kitermelt föld elszállításáról és elhelyezéséről a földmozgatási munkálatok során gondoskodni kell.

A tereprendezési munkálatokat a *KT-03 – Tereprendezési terv* mutatja be.

4.5. Kertépítészeti koncepció leírása

A koncepció kialakításában a már korábban meghatározott tervezési terület egységeket vettem elsődlegesen alapul. Az elhelyezett funkciók jórészt tartják magukat a lehatárolásokhoz. A koncepciót a *KT-04 – Kertépítészeti terv* ismerteti.

4.5.1. Megérkezés, szolgáltatások és privát szféra

A Rákóczi út nyugati, felvégi szakaszának az alapvető funkcionális egységként a megérkezési zónát határoztam meg. A terület kohézióját elsősorban a szolgáltatások és közintézmények látogatói, másodlagosan az itt lakók közös érdekének alárendelt szerepe adja meg.

Az közterületek legfőbb problémája a parkolás helyeztetének kezelése. A tervezési terület egészen az intézmények és egyéb árusító egységek miatt összesen 114 db parkolóhely elhelyezését írja elő a 253/1997.(XII.20.) Korm. rendelet az országos településépítészeti és építési követelményekről 4. számú melléklete (253/1997. (XII.20)). A terület közvetlen szomszédságában a Coop áruházláncon kívül az Ary Erzsébet óvodának van a legnagyobb parkolóigénye. Ezen kívül kisebb üzletekhez jár egy-egy, az idősek otthona után 3, a buszmegállók között megoszlik összesen 5, és a Községi Ház alapterülete alapján itt is kialakítható 8 parkolóhely. Ez összesen 54 db parkolót jelent. Mivel a jelenlegi állapot alapján 63 db személyautó fér el a területen, így ezt a mennyiség csökkenthető, viszont nem jelentősen, ugyanis a körforgalom délkeleti sarkán található kiszolgálóegységek befogadóképességéhez viszonyított parkolóigénye a hatályos rendelet szerint 60 férőhelyben határozza meg. Így belátható, hogy az összterületre vetített parkolási igény, csak abban az esetben oldható meg, ha a Coop parkolása a jogszabályok által előírt 50 m-es körzetében, vagyis az 1549 hrsz.-mal rendelkező telken valósul meg, legalább részlegesen, valamint az Ary Erzsébet óvoda saját területén, a 991/16 hrsz.-ú telken alakít ki nagyobb várakozó zónát. Így a Rákóczi út túloldalán a tervezési területen belül maximálisan kialakítható 23 db parkoló mellé a

jelenleg vizsgált felvégi szakaszon kereken 60 db parkoló alakítható ki. A maradék 31 db szétosztásra kerül az előbb említett intézmény és üzlethelység között.

A területi igényekre és a jogszabályban előírt minden 50. parkolóhely után egy mozgáskorlátozott parkoló kialakítása kötelező. A kialakított 60 db után így 2 db mozgáskorlátozott parkolóhelyet alakítottam ki, az intézményi területek vonzáskörzetének csomópontjában, a könyvtár, az óvoda és az élelmiszerbolt közvetlen találkozásában, a Rákóczi út mentén, szemben a templommal.

Mivel a parkolók száma az eredeti férőhelyekhez képest 3 db-bal csökkent, csak új, a koncepcióba illő egységes burkolatot kaptak, így az új parkolókra érvényes faültetési kötelezettség jelen esetben nem áll fenn.

Szintén az egységes arculat elérését szolgálja, hogy a parkolók anyagával megegyező burkolást kapnak a magánházak udvarához vezető kocsibeállók is.

A járda felületek, a fokozott terhelés miatt 1,5 m-ről 3 méterre szélesednek. Az így kapott sétányok jellemzően hajlékony alapozásúak. Kivételt képeznek ez alól azok a szituációk, amikor a kocsibehajtók útvonalát keresztezik.

Az Ary Erzsébet óvoda és a Mikszáth Kálmán Közművelődési Intézmény, valamint az Ifjúsági Ház ölelésében található teresedés reprezentatív központtá történő átalakítását tartom a terület egység legjelentősebb átalakításának. A jelenleg folyó gyakorlat szerint a települési megemlékezések helyszínéül a Hősök tere Világháborús emlékművének előtere szolgál. Viszont mivel itt nem fér el a sokaság, így minden egyes ünnepség alkalmával a körforgalom és az 2203. út részlegesen vagy teljes lezárását indokolja a hatóságok által. Ezt könnyű belátni, hogy nem a megfelelő gyakorlat és igen jogos konfliktusokat vet fel. A probléma orvoslására javaslom a már említett tér átalakítását a települési megemlékezések helyszínévé. Ezt a döntést az intézményi környezeten kívül a könyvtár oldalában elhelyezett '48-as emléktábla is erősíti, melynél a képviselőtestület tagjai rendszeresen koszorút helyeznek el.

A tér kialakításának alapelve, hogy időszakosan nagyobb tömeg befogadására is alkalmas lehessen, így teljes felülete a gyalogos forgalommal megegyező burkolatot kap. A nemrég ültetett 3 db koreai mézesfa a tér közepén szépen megeredt, így azokat a koncepció nem bántja. A terület használhatósága érdekében viszont a törzsek fokozatos felnyírását javaslom 3 méter magasságig, hogy a fák alatti tartózkodás hosszú távon elérhető legyen. A tér déli sarkába, az óvoda melléképülete elé állandó jelleggel felállított könnyűszerkezetes színpadot

képzelek el, melyen nem csak a települési ünnepségek, de az óvodás és kisiskolások műsorai is bemutatásra kerülhetnek.

A terület zöldfelületi aránya a sétányok kiszélesítése és a parkolózóna rendezése miatt jelentéktelen arányban, de csökken. A magánházak előkertjeibe visszafogott élő növénykiültetést vagy nyírt gyepfelületet javaslok.

A Rákóczi út Kossuth úti és Eötvös Lóránd úti szakasza után a terület kialakult állapotához alapvetően nem nyúlok hozzá. A burkolatok egységesítésén kívül a jellemzően gyümölcsfákból álló kettős fasor hiányzó elemeinek kiegészítése történik meg.

4.5.2. Közlekedési csomópont és áthaladás

A központi területhez tartozó Petőfi Sándor út teljes szakasza, a Rákóczi út keleti, alvégi része, valamint a település előbb említett két főútjának találkozásában elhelyezett körforgalom mind a közlekedésnek és a községekre való átutazásnak van alárendelve.

A Polgármesteri Hivatal előtt és a vele szemben elhelyezkedő kiszolgáló egységek parkolóigényét már az előző fejezetben kifejtettem. A területre maximálisan elhelyezhető 23 db megfelel a jelenleg is kialakított parkolók számának. A koncepcióba illő burkolatcserén felül nem történik változás.

A parkolóigényre arányosan számított egy mozgáskorlátozott férőhely helyett jelen állapotban 2 található a területen. Ezt a kiemelt funkciójú épületek tömörülése is indokoltá teszi, tehát ezen darabszámot megtartom, csak rendezett formában helyezem el, egyet-egyét az út mindkét oldalára.

Az egész terület egység legjelentősebb eleme a Salgótarján-Budapest között közlekedő távolsági buszok megállója. Ezek helyzete logikus. Elmozdításukra a helyhiányon kívül a megközelíthetőségük sem adna okot.

A terület zöldfelületi elemei alapvetően a közlekedési funkciónak vannak alárendelve, jellemzően azok kísérőkörnyezetében jelennek meg. Ezért kialakításuk is ehhez van igazítva. A kisebb, szigetszerű felületek gyepfelületekkel vannak ellátva. Impozáns elemnek mondható a Polgármesteri Hivatal előtt megmaradt rózsakiültetés. A létező vegyes fasorok sokszínűségét csak növeli a pár éve ültetett, hivatal előtti gömbplatán sor. Ennek ellensúlyozásaként a Rákóczi út déli oldalán az alvégre különösen jellemző kettős fasor visszaállítását javaslom.

4.5.3. Összefüggő zöldfelületi elemek: a templomkert

A nagy területegységek közül a legnagyobb területtel a Szent András templom környezete és a hozzá kapcsolódó, közvetlen szomszédságában található Hősök tere egysége rendelkezik.

Jelen állapotban azonban ez a területileg látható összetartozás fizikailag nem valósul meg. A koncepcióm lényege, hogy azt az egységet megteremtsem a két zöldfelületi elem között, egységes templomkertet hozva ezzel létre.

Mivel ezen terület alapcélja a helyi lakosság és a településre érkezők hasznos és kellemes időtöltésének kiszolgálása, így adódik, hogy a másik két területegységgel szemben jórészt itt fognak megvalósulni a funkciószámában már vázolt célterületek.

A terület talán legnagyobb innovációjának a templomot övező kétirányú autósforgalmi sáv részleges megszüntetése mondható. Az útvonalvezetés átrajzolásával és egyirányúvá tételével a burkolt felületek aránya csaknem felére csökkenthető. A szervízút megtartása ugyanakkor indokolt, hiszen a teresedés körül több lakóház, szervíz, gazdabolt és egyházi létesítmény található, melyek megközelítését lehetővé kell tenni. Az új útvonal ugyancsak a Rákóczi útról nyílik, viszont nem kanyarodik vissza ugyanoda a templom keleti végében, hanem egyenesen, a házak tövében halad tovább, egészen a Petőfi Sándor útig, ahol a Balassagyarmat felől érkező buszmegálló végébe torkollik. A szervízút egyirányúsítása éppen a 22. számú másodrendű főútvonalra való kanyarodás miatt indokolt. Az új útvonalról észak felé csak a körforgalomban teljes kört téve lehet fordulni.

A létrejött szervízút lehetővé teszi a templom körüli kert és a Hősök tere zöldfelületeink összekapcsolását, ezáltal egy a település méreteihez képest nagy, 0,21 hektáros egybefüggő közparkot hozva létre.

Az átalakítás érinti a tervezési terület északi felében futó elektromos vezetékek oszlopait is. A tervezett útvonal keresztülmetszi ezek vonalát. A Jogszabályi háttér című fejezetben tagoltak alapján viszont műemléki környezetben elvárható a közművek elrejtése. Így indokolttá válik az elektromos vezetékek úttest alatti földkábeles kialakítása.

A szervízúthoz szorosan kapcsolódik a kerékpárút nyomvonalának áthelyezése is. A jelenleg kijelölt útvonal a hatályos jogszabályok értelmében nem számít egybefüggőnek, ugyanis a körforgalmon keresztül nincs megoldva az átközlekedés lehetősége. Ezen probléma orvoslására és a már korábban emlegetett buszmegálló várakozójának konfliktusa alapján indokolt a kerékpárutat a szervízúton keresztül elvezetni a Kossuth útra, ahonnan az első

kereszteződésen balra kanyarodva a Zrínyi utcára visszatérhet a Petőfi Sándor úton már kiépített vonalára.

A változtatással a fent említett konfliktusok kezelésén felül az erre tekerők számára bemutatathatóvá válik a település központján kívül a község egyik legrégebbi utcája is: az „*Ulicska*”. A kisebb kitérő a 330 m-es jelenlegi útszakaszhoz pluszban 390 métert jelent, viszont a történelmi környezeten áthaladva nagyobb vonzerővel bírhat a turistákra, akik így szívesebben állnak meg, kihasználva ezzel a településen igénybe vehető szolgáltatásokat.

A szervízút burkolata egységesen megegyezik a koncepcióban már alkalmazott autós forgalmakra méretezett anyaggal. A térkő használata az egységes arculat megteremtésén kívül a forgalomcsillapítás elérésében is komoly szerepet játszik. A kerékpárút hasonló burkolata a fokozott gyalogos jelenlétre való figyelemfelhíváson kívül szintén ezeket a célokat szolgálja.

A zöldfelületi egységek a legkülönbözőbb korosztályok és igények kiszolgálása végett hét nagyobb egységre bontható:

Érsekvadkert nemesembereinek emléket állító ligetszerű kiültetés

A Drágffy-kúria előterében található nagyobb, egybefüggő zöldfelület jelenleg nem rendelkezik semmilyen funkcióval. A templom felől érkező, a sokat emlegetett támfal előtt haladó járda folytatása és a kúriához vezető keskeny útvonal darabolja szét a területet. A szomszédságában található Lourdesi-barlang szobrát egy lakóház kocsibeállója választja el tőle.

A barlang szigetszerű megjelenése a 3 sudár lucfenyő között igen impozáns látvány. Ehhez hasonló megoldást kellett találni a tárgyalt perifériás zöldfelületnek.

Az egyházi épületek és szimbolikus építmények környezetében az urasági ház a régmúlt kétpólusú világát idézi fel napjainkban is, melyben a királyi hatalom mellett ott volt az Egyház is. A két jelképrendszer mégis békésen megfér egymás mellett, nem úgy, mint az investitúra idején. Az Úrnapi körmenetek egyik állomásaként is szolgáló Lourdesi-barlang magába foglalja a szerzetesi lét legfőbb jelképeit is, úgymint tisztaság, szerénység, alázat. Ennek bizonyos értelemben vett ellenpólusát adja meg tervemben az a ligetszerű kiültetés, mely a Drágffy-kúria előtt kap helyet.

A tájépítészeti elemek minimalista stílusát másolva, a tervezett zöldfelületen sem a szenzációs aha-élmény létrehozására, hanem a múlt dicsőségének felelevenítésére törekszem. A szabályos sakktábla-mintában kiültetett liget a szabálytalan alaprajzon elveszti erős, szerkesztett jellegét. A fák alatt futó, enyhén kanyargó vonalvezetésű ösvény pedig feloldja a térélményt (30. ábra).

30. ábra: A Drágffy-kúria előtti emlékliget

Forrás: saját ábra

Egy-egy fa tövében a település ősi uraira, a mindenkori esztergomi érsekekre, a későbbi nagy nemesi családokra utaló emlékművek kerülnek elhelyezésre. A hősök szoborcsarnokához hasonlóan az antik oszlopokat a fák törzsei adják, díszes oszlopfőjük a korona. A hangsúly nem magán a kőből faragott, egyszerű emlékműveken van, hanem az összkép szerény jelképrendszerében rejlő mélységben.

Az egész tervezési terület szakrálisan túltöltött környezetében fontos, hogy meglássuk őseink munkáját. Egy a településre látogató szemlélőnek nem biztos, hogy minden részlet ugyanazt és olyan mélységben jelenti, amit az itt lakóknak. Viszont mivel azt szeretném, hogy ez minden társadalmi csoport és korosztály számára élményt jelentő zöldfelület legyen, az egyes kiemelt helyszínekhez hozzárendeltem egy evangéliumi idézetet, melyen az erre járó elmélkedhet egy kicsit.

Erre a helyre Ezékiel próféta kinyilatkoztatását találtam a legmegfelelőbbnek:

Ez 18,22 „Semmi gonoszságról, melyet cselekedett, emlékezés nem lesz; az ő igazságáért élni fog (MKPK, 1997. 927.o.).”

Az igerészlet megjelenítése minden esetben a gyalogos burkolat egyik térkő elemébe vésendő, a szerző és a versszám pontos megadásával. A teljes idézet nem jelenik meg a területen.

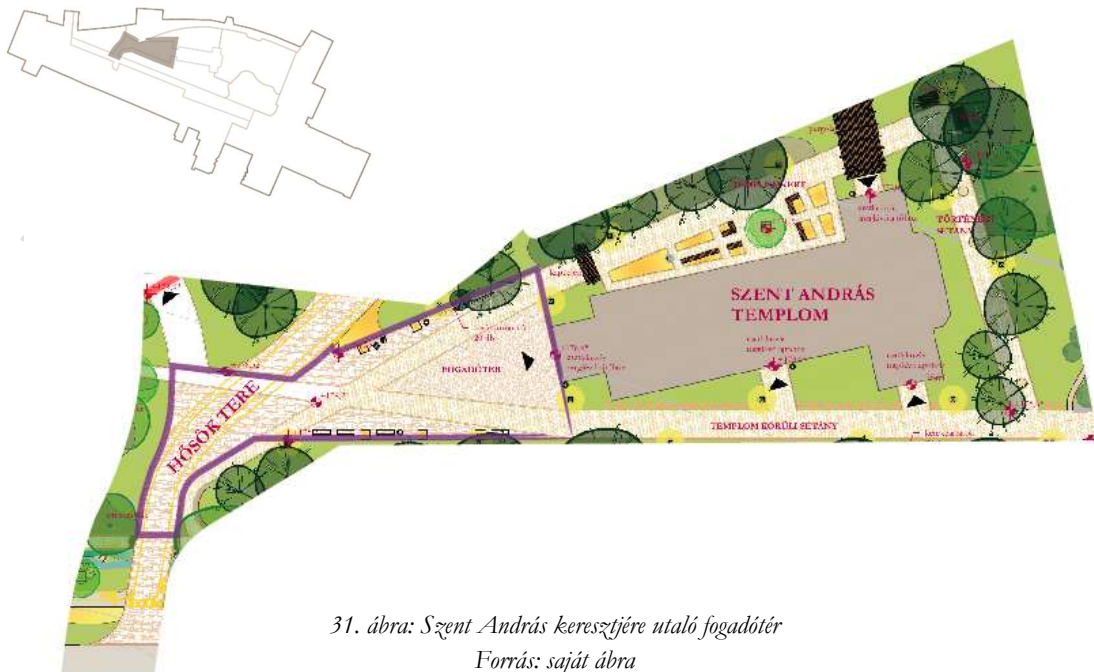
A templom elnevezésére utaló fogadótér

Az imént taglalt emlékliget és a Szent András templom között a viszonylag nagy, az egyházi építmény alapterületét is meghaladó burkolt felület található. A funkciója egyértelmű: a szentmiséről kiáramló tömegnek biztosít találkozási helyet. Mérete is indokolt, hiszen egy átlagos vasárnap nagyjából 200 ember vesz részt mindkét délelőtti szertartáson.

Mivel a tér funkciója adott és kialakítása is megfelel neki, így csak egyetlen feladat maradt, mégpedig az, hogy kellemessé varázsolja a sivár, egynemű betonfelületet.

A burkolatcsere egyértelműnek mondható, hiszen az egységes megjelenésre törekszem. Ugyanakkor a terület nyugati végében kanyarog a régi-új szervízút vonala. Tehát a burkolatban mindenképp meg kell, hogy jelenjen a személygépjármű forgalomra méretezett térkő burkolat. Azonban a tér elsősorban a hívek közösségét hivatott befogadni, vagyis a gyalogos burkolatnak is meg kell jelennie.

E kettősséget egy praktikus, ámde igen szemléletes motívummal sikerült áthidalnom. A közlekedési kapcsolatok vizsgálata kimutatta, hogy a templom kifejezetten látogatott célpont, melyet leginkább nyugati főbejáratán keresztül tud bárki is megközelíteni. Ehhez pedig el kell

31. ábra: Szent András keresztjére utaló fogadótér
Forrás: saját ábra

haladnia a homokkő támfal mellett, és jobbra felkanyarodnia a templom felé. Az toronyláb alatt megállva kifelé pedig nem lehet nem észrevenni a Drágffy-kúriával létrejövő

látványkapcsolatot. Az előbbi, valós nyomvonalra rásegítve, utóbbit pedig fizikálisan is megjelenítve „V” alak rajzolódik ki. Ám ha az útvonalak kereszteződnek és tovább folytatódnak a templom két oldala mentén, akkor egy „X” jel rajzolódik ki, másnéven andráskereszt (31. ábra).

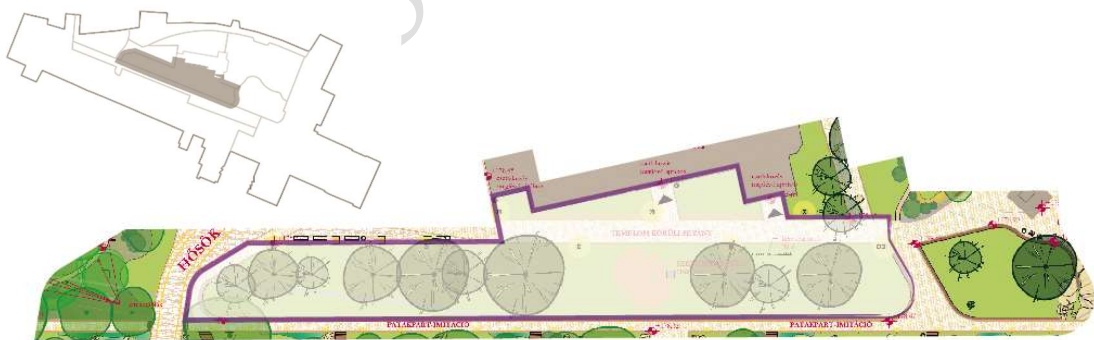
Szent Andrássra, a templom védőszentjére utaló burkolatarchitektúra szemléletességén kívül valóban kapcsolatteremtő szerepet is játszik a környező jelentős épületek és funkcionális csomópontok között. Az egymást metsző gyalogos útvonalak kereszteződése a templomtorony arányaira utal.

A térhez rendelt bibliai idézet Máté evangéliumából származik:

Mt 5,11: „*Boldogok vagytok, ha miattam gyaláznak és üldöznek beneteket és hazudozva minden rosszat rátok fognak énmiattam* (MKPK, 1997. 1107.o.).”

Az élet labirintusa; a Szentháromság oszlop

A templom mellett továbbhaladva délkeleti irányba igazán kellemes helyre jut az ide látogató. A templom oldalában kisebb egynyári ágyásokat látni, melyek nem jelentősek. Inkább a hosszú, 13 egyedből álló lucfenyő fasor ragadja meg rögtön az ember szemét az alacsony homokkő támfal tetején. A műemléki védelmet élvező Szentháromság oszlop a fasor vonalába ékelődik bele és a templom oldalbejáratára merőlegesen néz le impozánsan a kőfal tetejéről az arra járókra. Az út felé forduló oszlop valóban különleges megoldás, és egyfajta kapcsolatot teremt a templomkert és a külvilág között (32. ábra).

32. ábra: Szentháromság oszlop környezete a labirintussal
Forrás: saját ábra

Mivel az egész helyet a lineáris elemek uralják, könnyű belemagyarázni az életút vonalát, vagy a Mennybe vezető, folyton felfelé törekvő, egyenes és megalkuvást nem tűrő ösvényt. Viszont a világ tele van nehézségekkel, melyek letérítik az embert a helyes útról. A barokk korban ezt az örök vívódást az életet és annak minden tévelygését jelző labirintussal

ábrázolták, melynek végén a kút az örök kárhozatot jelképezte és csak egy Deus ex machina menthette meg a szegény lelket.

Koncepciómban a terület alapadottságainak teljes tiszteletben tartása mellett az előbb taglalt kettős érzet megjelenítése volt a célom, melyre a következő idézet adja talán a legmegnyugtatóbb választ:

Iz 49,16: „*Nézd, tenyerembe rajzoltalak; falaid szemem előtt vannak szüntelen* (MKPK, 1997. 816.o.).”

Vagyis csakis az Isten lehet a válasz életünk minden nehézségére. A fenti idézet legjobb megjelenítésének módjára, mely nem veszi el a hangsúlyt a kialakult állapot egyensúlyáról, egy motívum-kiültetést gondoltam, mely az ujjenyomat mintáját megidézve alkot labirintust, magába foglalva a Szentháromság oszlopát, ezzel jelezve, hogy mi az élet célja, vagyis az üdvözülés.

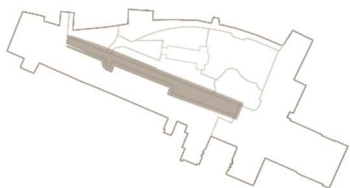
Patakpartot imitáló aktív szabadterek láncolata

A kiemelten vizsgált 7 részterület közül csupán egy lóg át az eredeti területegységi felosztásom alapján a megérkezés zónájába. A Rákóczi út mentén a templomot övező támfal tövében található sekély vízelvezető árok és az ehhez szorosan kapcsolódó vérszilva fasor a kialakított koncepció értelmében mégis inkább rekreációs zöldfelületté válik, melyet fizikálisan csak a kőfal és annak szintkülönbsége választ el a templomkert egészétől. Így nyugodt szívvel sorolható az egységes zöldfelület részévé.

A terület alapötlete azt az igényt próbálja meg pótolni, hogy a községen keresztül folyó Vadkerti patak a településfejlődés következtében hátsókerti helyzetbe szorult. Így partja a nyilvánosság elől teljesen elzárt, a víz jelenléte kimarad a mindennapi életből.

A lapályos árokkialakítás, főleg a mellette magasló támfal miatt tökéletesen alkalmas lehet az amúgy is hasonló helyzetben folyó patak megidézésére. Egyedül a víz hiányzik hozzá, melyet a manapság oly divatos esőkertekkel időszakosan meg lehet jeleníteni. Ugyanakkor ahhoz, hogy ez egy élhető és hangulatos része legyen a település kirakati szituációjában elhelyezkedő zöldfelületi rendszerének, nem engedhető meg az a luxus, hogy az esőzések gyakoriságának és mennyiségének legyen alárendelve a terület dekoratív jellege. Ezért ide a vízimitátor növények és az időszakos patak útját terelő robosztus mészkősziklákon kívül a nyílt gyepeket felszabdáló cserjefoltokat terveztem, melyek izgalmassá teszik a térélményt. A mesterséges

időszakos patak fölött több pallót és hidat helyeztem el, mellyel a vízélmény még közelebb hozható az itt pihenők számára (33. ábra).

33. ábra: Szabadidős zóna vízimitációs növényzettel

Forrás: saját ábra

A patakimitációs kiültetés rögtön a körforgalom ezoldali gyalogos átkelőjétől indul és egészen eltart az Eötvös Lóránd utcáig, ahol a föld alá bukva a csapadékvízcsatorna hálózaton keresztül engedi a Vadkerti patakba a területen már nem befogadható, fölösleges esővizet.

Az ide vonatkozó ige a parkolóból időszakosan vásártérre alakítható felületre is vonatkozik akkor, amikor a természet meghittségét állítja szembe a kisvárosi nyüzsgéssel:

Bölcs 15,12: „*Ehelyett azt hiszi, hogy létünk csak játék, életünk meg hasznot hajtó vásár. Mert – azt mondja – mindenünnen, még a rosszból is hasznot kell húzni* (MKPK, 1997. 706.o.).”

A Don-kanyar hangulatát megidéző emlékkert a Világháborús emlékmű körül

A település lakosainak életében nagy traumát okozott mindkét világháború. Az elsőhöz képest a másodikban nem csak honvédők haltak meg a fronton, hanem a településen nagy számban élő izraelita közösség tagjait is csaknem teljesen deportálták. Emiatt is övezi olyan kiemelkedő tisztelet az emlékművet, hogy az Érsekvadkerti Önkormányzat egyedi védelemben részesítette.

Jelen állapotában azonban a tér nem felel meg az elvárásoknak. A megemlékezések résztvevőikhez képest mérete apró, a hétköznapiakban kihasználatlansága miatt mégis túlzó méreteket ölt a körülötte található burkolt felület. Mivel a rendezvények kérdését a koncepcióm korábbi szakaszában már rendeztem a Rákóczi út túlsó oldalán, így csak a méltó környezetet kell megteremteni a hősi halottak számára.

A terület váltakozó magasságából és a patakimitáció eredésének pontjából, mely szintén a helyszínen található, egy változatos terepviszonyú táj jut először az ember eszébe, így nekem is. Ezért teljesen jogosan adja magát a Don-kanyar megidézésének ötlete.

A széles folyómeder partjának lapályos hangulatát és a nagy sziklákat a tereprendezési munkák során könnyen ki lehet alakítani. Az új támfalak pedig mint egy lövészárkok, ölelik körbe az emlékművet, melynek elmozdítását a törvény tiltja. Természetesen a sekélyes

34. ábra: A Világábórus emlékmű környezete

Forrás: saját ábra

A terület növényhasználatában uralkodnak a tűlevelű örökzöldek, a kúszó bokorképző növények és az apró sziklakerti évelők.

Jak 2,26: „Mert ahogy a test balott a lélek nélkül, ugyanígy a hit is balott cselekedetek nélkül (MKPK, 1997. 1350.o.).”

Az általam olyannyira hiányolt zöldfelületi egység a szervizút új nyomvonalon való vezetésével és a Hősök terét teljesen fölöslegesen tagoló alacsony beton támfalak elbontásával végre megvalósítható a jogilag közparknak minősített terület és a templomot övező zöldsáv között. Ezzel nemcsak az egybefüggő zöldterület aránya nő majdnem másfélszeresére, de az előírt 70%-os zöldfelületi arány is megvalósul.

62

Ezáltal egyértelmű, hogy a területre a település lakóinak igényeit kiszolgálni képes zöldfelületet kellett terveznem. Ezt az alapvetően természetközeli, a területre jellemző cseres-tölgyes növénytársulás alapfajait felhasználva, ámde a változatosság élvezetét kínáló kiültetésekkel és növényformákkal teremtettem meg. A néhol felnyíló, majd összeomló növényfalak között kanyargós ösvény vezet, mely, mint egy paraszti angolkertben, tárja fel a különböző látványokat. A percelő vonalvezetés is a változatos sétaútvonalaknak kedvez.

A szemnek kedves konkáv térformákra a Világháborús emlékművet övező és a Petőfi Sándor út mentén újonnan létesített támfalakhoz kapcsolódó terepplasztikák segítenek rá. A lankás vonulatok még izgalmasabbá teszik a sétát a hullámzó terepfelszín között.

A gyermekek szórakozására, melyre a templom közelsége miatt fokozottan szükség lehet, egy kisebb játszókert szolgál. A tematikus elemek a vadaskert tematikáját ragadják meg, azon belül is a rovarvilágra koncentrálnak. A játszóelemek elhelyezése és csekély komplexitása is inkább csak a szabad játék kiegészítő elemeiként próbálja feltüntetni azokat (35. ábra).

35. ábra: A közpark
formavilága és funkciói
Forrás: saját ábra

Szintén a területhez tartozik a templom hajója mögötti sétány, mely az andráskereszt két szárát köti össze a templom keleti végében. Az északi találkozási pontoknál egy-egy fafülke kerül elhelyezésre, melyben az egy-két személyes padokon lehet szemlélődni a kertben. A hangsúlypontokként és lezáróelemként is működő két fülké stílusa illeszkedik a többi egyedi fabútoréhoz.

A templom mögötti járda burkolatában a koncepció kiegészítéseként a település történelmét helyezem el faragott kövek segítségével. A 5 db mintás kő mindegyike egy-egy meghatározó eseményre utal a település életében, melyről részletes leírásban lehet olvasni a sétány mentén kihelyezett információs táblákon. Ezek az események a következők:

- a település alapítása és IV. Béla király szerepe
- Mátyás király és az azt követő török kor; a Drégely vári csata
- Rákóczi szabadságharc és az 1711-es romhányi csata
- a község 1848-49-es forradalom és szabadságharcban vállalt szerepe
- a megmaradt hagyományok és eredetük

A történelmi séta útvonala egyben átmenetet képez a megemlékezés helyszíne, vagyis a Világháborús emlékmű környezete és a templomkert időtlen gondolatisága között.

Az idevágó idézet a következő:

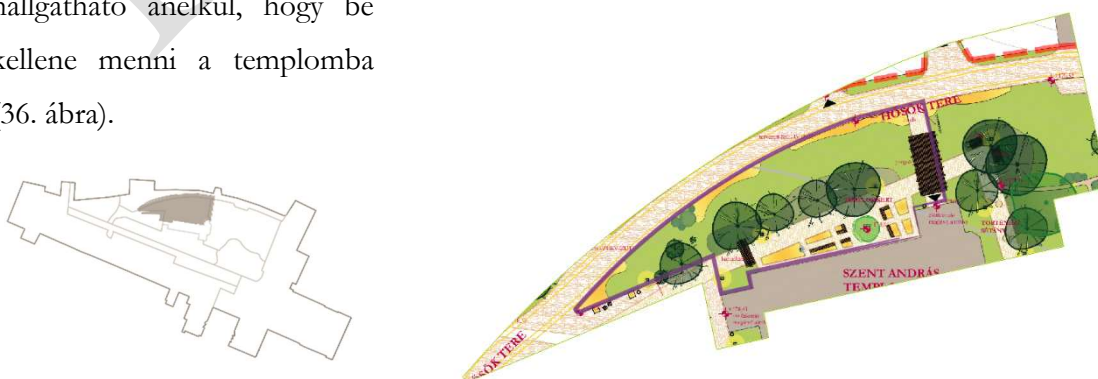
Mt 4,19: „*Jöjjetek utánam, és én emberek halászáivá teszlek titeket* (MKPK, 1997. 1107.o.)!”

Kolostorkert imitáció paradicsomi jelképekkel

Végezetül a templom északi oldala maradt. Itt jelenleg egy 5 fából álló lucfenyő fasor követi a templom vonalát. Mellette zöldsáv található mindkét irányba, mely a szervízút eltolása miatt csaknem a duplájára nő északi irányba.

A terület legnagyobb megoldatlan problémája, hogy a gyermekes családok az innen nyíló papi sekrestyében szokták hallgatni a szentmiséket, hogy ne zavarják meg mások nyugalma a szertartás alatt. Azonban ez túlszűfoltta teszi a kis sekrestyét és így sem élvezhető a mise a szülők számára.

Közvetlenül a templom mellett található zöldfelületi sávja az év nagy részében kihasználatlan, csak évente egyszer, augusztus utolsó vasárnapján telik meg élettel, amikor a helyi hagyomány szerint Terményhálaadó szentmisét tartanak a lakosok és a körmenet után a területen tartanak közös agapét. Ám ez a szervízút eltolásával keletkezett zöldfelületen is megoldható. Így a területre létre lehet hozni egy szabadtéri helyszínt, ahonnan a mise ugyanúgy kihangsúlyozva hallgatható anélkül, hogy be kellene menni a templomba (36. ábra).

36. ábra: Az Édenkert, a földi paradicsom
Forrás: saját ábra

A szükséges ülőfelületek mintáját a középkori kolostorkertek szolgáltatták, mely teljesen érthető a templom oldali szituációban. A parterekre osztott kiemelt növényágak szélei paddá alakítottak, középtűt hagyományos gyógynövényekkel vannak teleültetve. A formavilág eredetileg az Édenkertre utal, melyet a bibliai négy folyó szel egyforma darabokra. A szimbolikát felerősítve a parterek középpontjában egy díszalmafa kerül elültetésre a jó és rossz tudásának fáját jelképezve. A kert végében egy sziklából kialakított csobogó hever, mely az élet vizére utal. Az út mentén a kertbe lépni egy, a már említett fülkéhez hasonló kapun keresztül lehet. A kert falát pedig a sekrestyéhez vezető pergola robosztus alakja nyújtja.

Az ide illő idézet pedig a következő:

Mt 7,18: „*Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, a rossz fa sem hozhat jó gyümölcsöt* (MKPK, 1997. 1110.o.).”

4.6. Felhasznált anyagok

Faanyagok

A felhasznált faanyagokat minden esetben kiváló minőségű gyalult fűrészárúak. Az egyedi tervezésű elemek akácfából készülnek. A faanyagokat természetes módon, 3 rétegben lenolajjal kell kezelni. A felhasznált faárut nem kell színezni, a felületkezelés után kapott nyers színével kell felhasználni.

Fém elemek

A fém elemek rozsdamentes acélból készülnek. Színük egységesen RAL 9005-ös matt fekete árnyalatú, mely illeszkedik a területen már meglévő jelzőrendszerekhez és világítótestekhez.

Kő elemek

A tervezett támfalkiegészítés romhányi mészkőből készül. A területen elhelyezett további egyedi kövek egységesen édesvízi mészkőből állnak. A burkolatok anyaga ezek színeivel harmonizál.

4.7. Építmények, berendezési tárgyak

Pergola, kapuelem és fülke

Az egyedi tervezésű elemek mindegyike egy séma alapján készült. A tervezéshez szükséges volt felhasználni az arculati elemeknél gyűjtött tapasztalatokat. Mivel hasonló faszerkezetű

építmények nem nagyon találhatók már a településen, ezért kénytelen voltam máshonnan ihletet meríteni.

A pergola egyszerű szerkezetű építmény, formai kialakítása, díszítése csak a szerkezeti elemek egymással bezárt szögében és a gerendák végződésének kialakításában mutatnak némi eltérést. Éppen ezeket kihasználva hoztam létre az *R/O-01 -Pergola részletrajz*, *R/O – Kapuelem részletrajz* és *R/O-03 – fűfülke részletrajz* kerti fa bútorokat.

Az alapötletet a településen található díszes ablakkeretek jellemző mintái adták. Ezek ötvözése hozta létre azt a felfelé enyhén szűkülő formát, melyet a merevítő könyökök kölcsönöznek az építményeknek.

Pad

A területen az Aréa francia cég Athénes fantázianevű ülőgarnitúra családot terveztem be. Az enyhén ívelt, kecses vonalvezetésű padok különlegessége az ülőfelületet és a támlát tartó acél elemek, melyek csupán, mint egy zseb, ölelik körbe a fadeszkákat, ezáltal egyedi, ritmikusan váltakozó felületet teremtve.

A garnitúrának van egy személyes támlás széke, és támla nélküli padja is. A tervemben a hosszított padjukon kívül mindegyik elemet felhasználom.

Szemetes

Az Aréa csoport által a padokhoz ajánlott szemetes a Tulipe névre hallgat. A laposacélból hegesztett objektumnak messziről nézve szőtt felületi hatása van. Enyhén szélesedő szája valóban megidéz a kinyíló tulipánt.

A területen a kínálatban szereplő elemek közül a 34 literes kiserelést alkalmazom, mely nemcsak méretében, de formájában is a legjobban illik a koncepcióba.

Biciklitároló

A fémszerkezetekhez szintén az Aréa cégcsoport Agora fantázianevű kerékpártárolója illik. Igaz, hogy ez az 1 méter magas megoldás nem a leghelytakarékosabb megoldás, de a széles, doromb alakú szerkezet akár még díszítő elemként is funkcionálhat.

Ültetőláda

A templom előtti teresedés szegélyén több ültetőládát helyeztem el, melybe főleg egynyári növénykiültetések kapnak helyet. Az ültetőláda szintén Aréa termék, a Toulouse Agora &

Orléans nevet viseli. Kialakítása igen egyszerű. Acél falait csak egy középső virág motívum díszíti, mely viszont megtalálható több helyi kerítésen is.

Ivókút

A területen a parki részen egy ivókút elhelyezése evidenciának mondható. Az erre alkalmas termék az Arpége fantázianevet viseli, szintén Aréa design. Az egyszerű fekete acél henger forma bármilyen formációval jól mutat.

Faveremrács és törzsvédő oszlopok

Az egész területen mindössze 4 fa kerül burkolatba, ebből 3 az Ary Erzsébet óvoda előtt. Ezek gyökérzetének és törzsének védelmében telepítendő az Aréa csoport által kidolgozott Oxford faveremrács és a hozzá illeszkedő Alicante törzsvédő és támasztó oszlopsor. Előbbi légies formája, utóbbi filigrán, a föld felé szétnyíló formája jól harmonizál többek között a Tulipe termékcsalád szemeteseivel.

Információs táblák

Az igazodást segítő információs rendszerek megjelenítésére az MMcité cégcsoport OS fantázianevű termékét választottam, mely egyszerű formavilágának köszönhetően nem vonja el a figyelmet a lényegi információkról, tehát tökéletesen megfelel a céljának.

Világítóegységek

A közterület teljesrétű bevilágítását a területen már megtalálható kandeláberekre hasonlító elemekkel szeretném megoldani. A jelenlegi elemekre legjobban hasonlító termék a Benito cégcsoport Luminare Neovilla-Alu LED világítótest, a hozzá tartozó történelmi jellegű Pole Pole tartóoszloppal.

A kevésbé orientált vagy kevesebb fényt igénylő gyalogos útvonalak mentén szintén Benito terméket terveztem, mely a Beacon Lis névre hallgat. Ez a kereken 1 méter magas pollerbe öltött világítótest kialakításából kifolyólag csak a burkolatra veti fényét. Formája egyszerűsége miatt kifejezetten illeszkedik környezetébe és a többi termékcsaládhoz.

Játsszó eszközök

A kialakítandó játszóhely célja, hogy a lehető leginkább természetközeli legyen, de egyben illeszkedjen, belesimuljon környezetébe. Az általam meghatározott céloknak leginkább az amerikai Kompan cég természetközeli játéakai felelnek meg.

Azon kívül, hogy anyaghasználatuk az enyémhez hasonlóan az akácfára redukálódik, termékcsaládjuk maximálisan képes kiszolgálni a vadaskert tematikájú játzó sarkomat. A kialakításnál a legfőbb szempont a spontaneitás látszatának elérése, a természetesség érzetének keltése és a szabad játék teljeskörű kiszolgálása volt.

Az általam választott elemek a következők:

- Climbing Net – pókhálós mászóka
- Crawling Pyramid – szétcsúszó farakás mászóka
- Double Balance Beam – dupla egyensúlyozó gerenda
- Forest Ant Springer – hangya formájú rugós játék
- Snail Springer – csiga formájú rugós játék
- Spinner Plate – forgó tárcsás ülőke
- Stilts – gólyaláb jellegű egyensúlyozó akadály rönkpálya
- Triple Somersault – hármas húzódkodó
valamint
- Sitting Pole Brown – nagy ülőrönk
- Sitting Pole Natural – kis ülőrönk
- Table with 4 Sitting Poles – gyermekasztal 4 ülőrönkkel

4.8. Burkolatfektetés

A tervezési terület teljes 2,19 hektáros felületének összességében 52%-a burkolt felület. A burkolatfektetési munkálatokat a *KT-05 -Burkolatfektetési terv* mutatja be.

A burkolatok kialakításánál a kifejezetten domináns felületnagyságuk miatt az egység megteremtésére törekedtem, melyet csak a környezetére harmonizáló, ám semleges hatást keltő, egymással összeillő felületek megteremtésével lehet elérni. Ezért szükséges a területen alapvetően található számos burkolat teljes elbontása és cseréje. Az általam választott anyagok 3 szintje egyben a burkolatok közti hierarchiát is hivatott bemutatni, legelőre helyezve a gyalogosokat, ennek alárendelve az autós forgalmat, valamint csak jelzés értékűen megjelenítve a zöldfelületbe vágott útvonalvezetést.

A közutak vonalvezetésébe csak minimális változást eszközöltem, melyet a körforgalomba való be- és kihajtás íve indokolt. A buszmegállókat a helyükön maradnak. Az Eötvös Lóránd utcában az orvosi rendelő oldalára is járdát szerkesztettem.

Mészke hatású kiskockakő lapburkolat

Light Tavern Standard antikolt térkő burkolat hajlékony alapon – gyalogos forgalomra méretezve (704,7 m²)

- 10×10×3,2 cm csúszásmentes, fagyálló Light Tavern Standard antikolt térkő burkolat, 5 mm fugával, homokbesöpréssel
- 3 cm ZN 2/4 fektető ágyazat (Try: 85%)
- 10 cm 0/45 FZKA zúzottkő alap
- 10 cm M45 fagyvédő réteg
- tömörített altalaj (Try: 95%)

Light Tavern Standard antikolt térkő burkolat merev alapon – vegyes forgalomra méretezve (4.330,7 m²)

- 10×10×3,2 cm csúszásmentes, fagyálló Light Tavern Standard antikolt térkő burkolat, 5 mm fugával, homokbesöpréssel
- 3 cm ZN 2/4 fektető ágyazat (Try: 85%)
- 10 cm Ckt alapbeton
- 10 cm M45 fagyvédő réteg
- tömörített altalaj (Try: 85%)

Szegély (3.290,9 fm)

- 10×15×3 cm Light Tavernit Standard antikolt térkő élére állítva
- C10/12 beton sávalap

Ez a burkolat elsősorban a gyalogos forgalmat szolgálja ki. Szegélye minden esetben a saját anyagából alakítandó ki, még a kizárólagosan gépjárműforgalomra kialakított felületeknél is. A templom körül és az Andráskereszt mintájának burkolata vegyes forgalomra van méretezve.

A gyalogos átkelőhelyek és az utcakereszteződések esetében 50 cm-es taktilis burkolati sáv kerül elhelyezésre a gyalogos járda teljes szélességében.

A kerékpárút 131,8 m²-e szintén ezzel az anyaggal van fedve, merev alapozással. Az anyagválasztás hangsúlyozni kívánja, hogy az erre járók kiemelt központi területen haladnak keresztül, gyalogosokra számíthatnak, mely fokozott figyelmet igényel.

Antikolt hatású térkő burkolat

Castello antico kombi térkő burkolat merev alapon – gépjármű forgalomra méretezve (2.801 m²)

- változó méretű 6 cm vastag csúszásmentes, fagy- és sóálló Castello antico kombi térkő burkolat, 5 mm fugával, homokbesöpréssel
- 3 cm ZN 2/4 fektető ágyazat (Try: 85%)
- 15 cm Ckt alapbeton
- 15 cm M45 fagyvédő réteg
- tömörített altalaj (Try: 95%)

Szegély (1.317,2 fm)

- 33×25×8 cm Castello antico szegély, 2 cm kiemeléssel
- C10/12 beton sávalap

Ez a Semmelrock gyártmányú térkő változó méretekben kapható vegyesen, melyből változatos minta hozható létre. A kövek méretei a következők: 12,5×6,2×6 cm, 12,5×12,5×6 cm, 18,7×12,5×6 cm, 25×18,7×6 cm. Ezzel a burkolattal van burkolva a templom körül kialakított szervizút, a burkolt parkolók felülete és a magánházak kocsibeállói is.

Kavicsos kerti útvonalak burkolata

Folyami kavics terítés hajlékony alapon – gyalogos forgalomra méretezve (146,3 m²)

- 30 cm 10/50 mosott folyami kavics
- tömörített altalaj (Try: 85%)

Szegély (467,9 fm)

- 15×2 cm vastag, gyalult élű, felületkezelt akácdeszka, 1 cm kiemeléssel
- 60 cm hosszú, kihegyezett akáckaró, 1 méterenként rögzítve

A természetközeli területeken a burkolatkialakítás a környéken bányászható folyami kavicsal történik. A 60 cm széles ösvények kialakítása jelzés értékűen hat. A nagyobb méretű kövek használata a stabilabb járófelület érdekében került kiválasztásra.

A burkolati részlettervekről az R/B-01 – *burkolati csomópontok tervlapja* szól.

4.9. Növénykiültetés

A tervezett fás szárú növények kiválasztásánál elsősorban a honos fajok, azon belül is a területre jellemző taxonok részesültek előnyben. Meghatározó szerep jutott a hangulati hatás elérésében nyújtott szerepüknek is, mint ahogy ez a vízimitátor vagy a száraz pusztagyep jellegű egyedek esetében tetten érhető.

A Rákóczi út menti parkolózónában a hiányos vérszilva fasor pótlása elsődlegesen a Hősök teréről átültetett fiatal zselnicemeggyekkel történik meg. Továbbá a természetközeli vízparti hatás ráerősítése érdekében bokorfák lazítják a vizuálisan meghatározó fasort. Ugyanezen okból, valamint az úttesttől való elválasztás érdekében jelentős mértékű vízimitátor cserjeszinti állomány jelenik meg.

A Rákóczi út többi szakaszán a hárs-juhar vegyes fasor pótlása és folytatása történik meg. A pótlásra *Tilia cordata* 'Greenspire' (kislevelű hárs) egyedeket használnak. A település főutcájára jellemző kettős gyümölcsfasor folytatása környezetéhez igazodik. A külső fasort szintén kislevelű hársak, míg a belsőt általában *Pyrus calleryana* 'Chanticleer' (kínai díszkörte) alkotja.

A közkert és az emlékliget fái a meglévő növényállomány és a területen honos fajok alapján kerültek kiválasztásra, melyet a 21. melléklet mutat be részletesen.

A területen felhasznált évelőcsoportok élettani igényeik szerint, elsősorban napfényigényük és vízigényük alapján kerületek összeállításra. Ezek mentén hat különböző csoport és azok variációi jelennek meg a területen, melyek a következők:

NÉ/SZ – napfénykedvelő szárazságtűrő évelőcsoport

NÉ/KV – napfénykedvelő kissé vízigényes évelőcsoport

FÉ/KV – félárnyéki kissé vízigényes évelőcsoport

ÁÉ/KV – árnyéktűrő kissé vízigényes évelőcsoport

VÉ/KV – vízközeli vízimitátor évelőcsoport

TÉ/KV – talajtakaró évelőcsoport

Az egyényári növénykiültetések hasonló logika alapján két csoportra oszlanak:

EGY/KV – napfénykedvelő kissé vízigényes egyényári növénycsoport

EK/KV – napfénykedvelő kissé vízigényes kúszó egyényári növénycsoport

Az évelő- és egynyári csoportok egyedeinek színvilága a templom sárga-fehér festésével harmonizál.

A felhasznált növénycsoportok kóddal ellátott összeállításait százalékos eloszlásban, 10 m²-re vetítve a 22. melléklet tartalmazza.

A tervezett fa- és cserjeültetést, valamint az évelő és egynyári csoportokat a *KT-06 – Növényültetési tervlap* mutatja be.

4.9.1. A terep és növényzet előkészítése ültetéshez

Az ültetési munkát 20 cm vastagságban talajcsere előzi meg. Az altalajt előzetesen fel kell lazítani. Az ültetőközeg nem tartalmazhat építési törmeléket, gyommentesnek kell lennie, a gyökérdarabokat előzetesen el kell belőle távolítani.

A silány talajt fel kell javítani érett szerves trágyával.

A szállítás során ügyelni kell a növényanyag sérülésmentes útjára.

A növényeket ültetés előtt védeni kell a fagytól és a túlzott napsütéstől. Gyökérzetük legyen mindig nedves.

Lehetőleg a tavaszi vegetációs időszak kezdetén legyenek elültetve a növények, a legjobb eredési esély érdekében.

A fákat ültetés előtt meg kell metszeni olyan mértékben, hogy koronájuk mérete ne haladja meg a gyökérzetét. Ültetése előtt a gyökérzetet alaposan be kell öntözni.

4.9.2. Ültetés módja

Fák esetében a faiskolai mérettől függetlenül 1×1×1 m-es ültetőgödör ásása szükséges. Az ültetés során a visszatemetett földet fel kell javítani szerves marhatrágyával 1:5 arányban. Befejezett ültetés után növényt jól be kell öntözni és öntözőtányért kialakítani gyökérnyaka körül.

Cserjék esetében 60×60×60 cm ültetőgödör ásása szükséges. Az ültetés előtt a gödör felszínét meg kell szórni szerves marhatrágyával, majd jól beöntözni.

Az évelők az előkészített terepbe ültetendők.

A hagymásokat minden esetben ősszel kell elültetni, az előkészített évelőágyba dugdosva, a hagyma kétszeres méretének megfelelő mélységben.

4.9.3. Ültetési elv

Az elsősorban fény- és vízigény alapján kiosztott növénycsoportok ültetése során a vázalkotókkal kell kezdeni, ezeket követik az állományalkotók, majd a színező egyedek, aztán a talajtakarók és végül a hagymások.

4.9.4. Gyepesítés

A talajelőkészítést követően 4,5 dkg/m² fűmagkeverék kiszórásával érhető el a kívánt hatás. A meghatározott helyeken virágmag felülvetés szükséges a kívánt hatás elérése érdekében.

Dósa Márton

Összefoglalás

A Nógrádi-medence földrajzi és geomorfológiai adottságai miatt már az őskortól kezdve lakott terület volt, melyre számos régészeti lelet utal. Pontos fejlődését azonban csak a magyarok honfoglalása és államalapítása után tudjuk nyomon követni.

Vadkert, mint az esztergomi érsek szolgálfaluja jött létre. Vadasparki funkciója nem sokkal később alakult ki. A település keletkezésétől fogva jelentősnek számított, melyet elhelyezkedésének köszönhetett. A közlekedési csomópontok találkozásában létrejött falun keresztül vonultak a magyar királyok vadászni, majd Hunyadi Mátyás, II. Rákóczi Ferenc és Görgey Artúr csatába.

A település életében minőségi változást jelentett a mezővárosi rang megszerzése. Vásáraival ugyan nem tudott országos hírnévre szert tenni, de a fejlődés lassú motorjának beindításához ez is elég volt. A kispolgárosodás nyomai a mai napig felfedezhetőek a település központi területén.

A központ hagyományosan a templom köré szerveződött. A hangsúlyeltolódás a környező funkciók és azok kiszolgálása miatt alakult ki. Egyik fő célom a régi egyensúly visszaállítása volt.

Az általam kialakított koncepció a település történeti értékeinek hangsúlyozására, az egységes zöldfelületi elemek létrehozására, valamint a különböző lakossági igények kiszolgálására törekszik.

Az egybefüggő templom körüli parkban az elcsendesedést, a megemlékezést és az aktív pihenést is szolgáló egységeket hoztam létre. A reprezentatív és felvonulási tereket alkalmassá tettem alternatív funkciók időszakos befogadására is. Feloldottam a patak közelségének, ám elérhetetlenségének kettősségét. Végezetül olyan tereket hoztam létre, ahol a közösségi eseményeken, megemlékezéseken kívül a település történelme is felidézhető.

A terület alapvető szakrális töltetére csak ráerősítettem azzal, hogy minden egyes téregységhez mélyebb, bibliai gondolatokat rendeltem. A létrejött kertben a szemlélődő végső soron az emberiség közös történetét és benne saját életútját járhatja végig, kezdve az Édenkerttől, egészen a halál bizonyosságára figyelmeztető világi és egyházi emlékművekig.

Településem kiemelkedően fontos része az életemnek. Ez a kapcsolat csak erősödött a kutatási munkák során. Érdekes volt megismerni a régmúltat, az ősök mindennapjait, a szülőfalum fejlődését.

A tervezési fázis végére a terület minden szegletét megismertem. Eredeti elképzeléseimnek sokszor az ellenkezőjét találtam végül alkalmasnak a koncepció kiegészítéséhez. Talán csak egy dolog volt végig sziklaszilárd alapelvem: az évszázadok alatt felépített örökségünket védelmezni kell, hogy ahogy azt mi is megismerhettük, utódainknak is lehetősége legyen rá.

Dósa Márton

Köszönetnyilvánítás

Elsősorban szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, dr. Eplényi Annának, hogy elvállalta mentorálásomat. Szakmai meglátásai, kreativitása sokat segített a munkám kiforrásában.

Hálával tartozom a Réti házaspárnak, valamint nagymamámnak, amiért idejüket nem sajnálva hajlandóak voltak emlékeiket megosztani velem Érsekvadkert fejlődéséről, a helyi szokásokról.

Köszönettel tartozom munkatársaimnak segítőkészségük miatt, valamint Vincze Attilának az elmúlt néhány hónapban tanúsított rugalmasságáért.

Külön szeretnék köszönetet mondani dr. Őszi Attila Csaba érsekvadkerti polgármesternek és Kristók Attila építészmérnöknek. Munkásságuknak hála tudtam a kellő vehemenciával belekezdeni a tervezésbe.

Végül szeretném megköszönni a családom támogatását. Bízgatásuk, tanácsaik nélkül nem sikerült volna létrehoznom a dolgozatot.

Irodalomjegyzék

2001. évi
LXIV. tv 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (2001)
Letöltés ideje: 2023. 10. 27. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0100064.TV&searchUrl=/gyorskereso?keyword%3D2001%2520lxiv>
- 253/1997.
(XII.20.) 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről (1997)
Letöltés dátuma: 2023. 10. 27. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700253.KOR>
- 3/2003. (II.14.) Érsekvadkert Község Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2003. (II.14.) rendelete a helyi építési szabályzat elfogadásáról (2003)
Letöltés dátuma: 2023. 10. 27. Forrás:
<https://or.njt.hu/eli/v01/735308/r/2003/3>
- 346/2008.
(XII.30.) 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről (2008)
Letöltés dátuma: 2023. 10. 27. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0800346.KOR&searchUrl=/gyorskereso?keyword%3D2008>
- 68/2018.
(IV.9.) 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról (2018)
Letöltés dátuma: 2023. 10. 27. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800068.kor>
- Anonymus, 12–
13. sz. Anonymus, (12-13. sz.): *Gesta Hungarorum*. Budapest, Magyar Helikon.
Letöltés dátuma: 2023. 06. 17. Forrás:
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Szovegyujtemeny-szovegyujtemeny-1/kozepkori-irodalom-4E7/anonymus-12-13-sz-701/gesta-hungarorum-702/nograd-es-nyitra-vara-745/?list=eyJxdWVyeSI6ICJnZXN0YSBodW5nYXJvcnVtIn0>
- Balogh et al.,
1981 Balogh I., Bálint S., Balassa M. I., Andrásfalvy B. (1981): *Magyar Néprajzi Lexikon 4*. Budapest, Akadémia Kiadó
- Balogh et al.,
1982 Balogh I., Bálint S., Balassa M. I., Andrásfalvy B. (1982): *Magyar Néprajzi Lexikon 5*. Budapest, Akadémia Kiadó

- Belitzky, 1972 Belitzky J. (1972): *Nógrád megye története I. 896-1849*. Salgótarján, Nógrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága
- Borovszky, 1911 Borovszky S. (1911): *Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest, Országos Monográfia Társaság
- Dénes, 1985 Dénes J. (1985): *A magyarok hét neme és hét országa. A magyar „törzsek” elhelyezkedése a Kárpát-medencében*. Szombathely, Savaria Múzeum.
- Dósa, 2023 Dósa S. (2023. 03. 18.): *Interjú Dósa Sándornéval (Dósa mama). Érsekvadkert*
- Dövényi, 2010 Dövényi Z. (2010): *Magyarország keistájainak katasztere*. Második, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet
- Fényes, 1851 Fényes E. (1851): *Magyarország geographiai szótára*. Pest, Fényes Elek.
- Gaál, 1996 dr. Gaál L.: Az Ipoly kialakulása és földtani fejlődése. In: dr. Merkl O., dr. Horváth G., Mari L., dr. Gaál L., Valach, I., Kleinert, J., David, S. (1996): *Az Ipoly vidék természeti képe 1*. Balassagyarmat: Ipoly Unió Környezetvédelmi és Kulturális Egyesület, 1–5. o.
- https1 *Idegen szavak Szótára*
Letöltés dátuma: 2023. 11. 11. Forrás: <https://idegen-szavak-szotara.hu/penepl%C3%A9n-jelent%C3%A9se>
- https2 *III. katonai felmérés (1872)*
Letöltés dátuma: 2023. 10. 25. Forrás: <https://maps.arcnum.com/hu/map/thirdsurvey75000/?bbox=2136003.2441313043%2C6102263.79309394%2C2148070.739971827%2C6108502.965527717&map-list=1&layers=here-aerial%2C43>
- https3 *II. katonai felmérés (1842)*
Letöltés dátuma: 2023. 10. 25. Forrás: <https://maps.arcnum.com/hu/map/secondsurvey-hungary/?bbox=2135778.6430220157%2C6105529.718274199%2C2138795.5169821465%2C6107089.511382644&map-list=1&layers=5>
- https4 *Kataszteri térkép (1868)*
Letöltés dátuma: 2023. 06. 23. Forrás: <https://maps.arcnum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2138529.2486211117%2C6106963.674653554%2C2141546.1225812426%2C6108523.467761999&map-list=1&layers=3%2C4>

- https5 *Nemzeti Térinformatikai Alaptérkép (2023)*
Letöltés dátuma: 2023. 06. 24. Forrás: <https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakossag/menu/terkep/tajekoztatas/kozmuterkep>
- https6 *Terra Hírújság*
Letöltés dátuma: 2023. 06. 18. Forrás: <http://archivum.terrahirujsg.sk/hirek/kiskiralyok-kora-magyarorszagon>
- https7 *Nagyboldogasszony Római Katolikus Gimnázium, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola*
Letöltés dátuma: 2023. 06. 22. Forrás: <https://www.katgim.hu/szentek-elete-januar-1-januar-8/>
- https8 *I. katonai felmérés (1784)*
Letöltés dátuma: 2023. 06. 23. Forrás: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary/?bbox=2131221.2456024257%2C6103244.731188505%2C2143288.741442948%2C6109483.903622282&map-list=1&layers=147>
- https9 *Képcsarnok*
Letöltés dátuma: 2023.11.12. Forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/search/results/?list=eyJxdWVyeSI6ICJcdTAwZTlyc2VrdmFka2VydCJ9&page=1>
- https10 *Magyarország kataszteri térképei. Nógrád megye (Hátszám jegyzékkel).*
Letöltés dátuma: 2023. 10. 14. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Helysegnevtar_Kataszter-magyarország-kataszteri-terkepei-2C69F/nograd-megye-hatszám-jegyzekkel-3183C/ersekvadkert-32B3E/?list=eyJxdWVyeSI6ICJcdTAwZTlyc2VrdmFka2VydCJ9
- https11 *Magyarország Katonai Felmérése (1941)*
Letöltés dátuma: 2023. 10. 25. Forrás: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941/?bbox=2131999.118966631%2C6102491.089284708%2C2144066.6148071536%2C6108730.261718485&map-list=1&layers=29>

- https12 Magyarország az 1960-as években, a CORONA kéműhold képein (1960)
Letöltés dátuma: 2023. 10. 25. Forrás:
<https://maps.arcanum.com/hu/map/corona-hungary/?bbox=2135744.5381272095%2C6105858.444998441%2C2138761.4120873404%2C6107418.238106886&map-list=1&layers=173>
- Jusztin, 2023 Jusztin P. (2023. 10. 13.): *Vadkert 18-19. századi egyháztörténete a Canonica Visitációk alapján* c. előadás. Érsekvadkert
- Kádas, 2023 Kádas I. (2023. 06. 23.): *Vadkert a középkori Magyarországon* c. előadás. Érsekvadkert
- Kovács, 2017 Kovács M. (2017): *Érsekvadkert településképi arculati kézikönyve*. Érsekvadkert, Érsekvadkert Község Önkormányzata
- Lukács, 2007 Lukács A. (2007): *Amit láttam Érsekvadkertben*. Érsekvadkert, Érsekvadkerti Plébánia
- Magyar Közlöny, 2012 Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (2012): A járási hivatalok székhelyei és illetékeségi területük. *Magyar Közlöny: Magyarország Hivatalos Lapja*, 107. szám, 18 290–18 359. o.
Letöltés dátuma: 2023. 07. 22. Forrás:
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12107.pdf>
- Meggyesi, 2008 Meggyesi T. (2008): *Települési kultúráink*. Budapest: TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
- MKPK, 1997 Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (1997): *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgát alapján*. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat
- Nováki et al., 2017 Nováki Gy., Feld I., Guba Sz., Mordovin M., Sárközi S. (2017): *Nógrád megye várai az őskortól a kuruc korig*. Magyarország várainak topográfiája 4. Budapest, Castrum Bene Egyesület
- Pelya, 1934 Pelya Gy.: A Nógrádi-medence geomorfológiája. In: Antal Z., László I., Farkas L., Ambrus B., Molnár E., Noszky J., Duray A., Kenessey A., Baráthy Huszár K., Demeter B., dr. báró Kray P., dr. Paulus J., dr. Vásárhelyi M., Gerengay P., Hanzély Gy., Kardoss Gy., Majthényi Gy., Miklósi B., Paczolay Z., Paczolay Gy., Réz E., Szászi S., Szende M., Szokoly S., Váli R. (1934): *Nógrád és Hont Vármegye*. Budapest: Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatal, 302–305. o.

- Perger, 1834 Perger A. M. (1834): Híradás. *Hazai 's Külföldi Tudósítások*, 2. félév, 17. szám, 136/2. o.
- Réti, 2023a Réti L. (2023. 03. 14.): *Interjú Réti Lajosnéval (Margit néni)*. Érsekvadkert
- Réti, 2023b Réti L. (2023. 03. 14.): *Interjú Réti Lajossal (Lajos bácsi)*. Érsekvadkert
- Shvoy, 2006 Shvoy M. (2006): *Nógrád megye leírása*. Salgótarján: Nógrád Megyei Levéltár
- Szomszéd, 1994 Szomszéd A. (1994): „*Szépén szántó vadkertiek*”. (Érsek) *Vadkert története az úrbéri tagosítás befejezéséig*. Érsekvadkert: Érsekvadkert Önkormányzata
- Szomszéd, 1996 Szomszéd A. (1996): „*Szépén szántó vadkertiek*”. (Érsek) *Vadkert története az úrbéri tagosítás után*. Érsekvadkert, Érsekvadkert Önkormányzata
- Vályi, 1799 Vályi A. (1799): *Magyar országnak leírása III. kötet*. Buda, Királyi Universitas

Ábrajegyzék

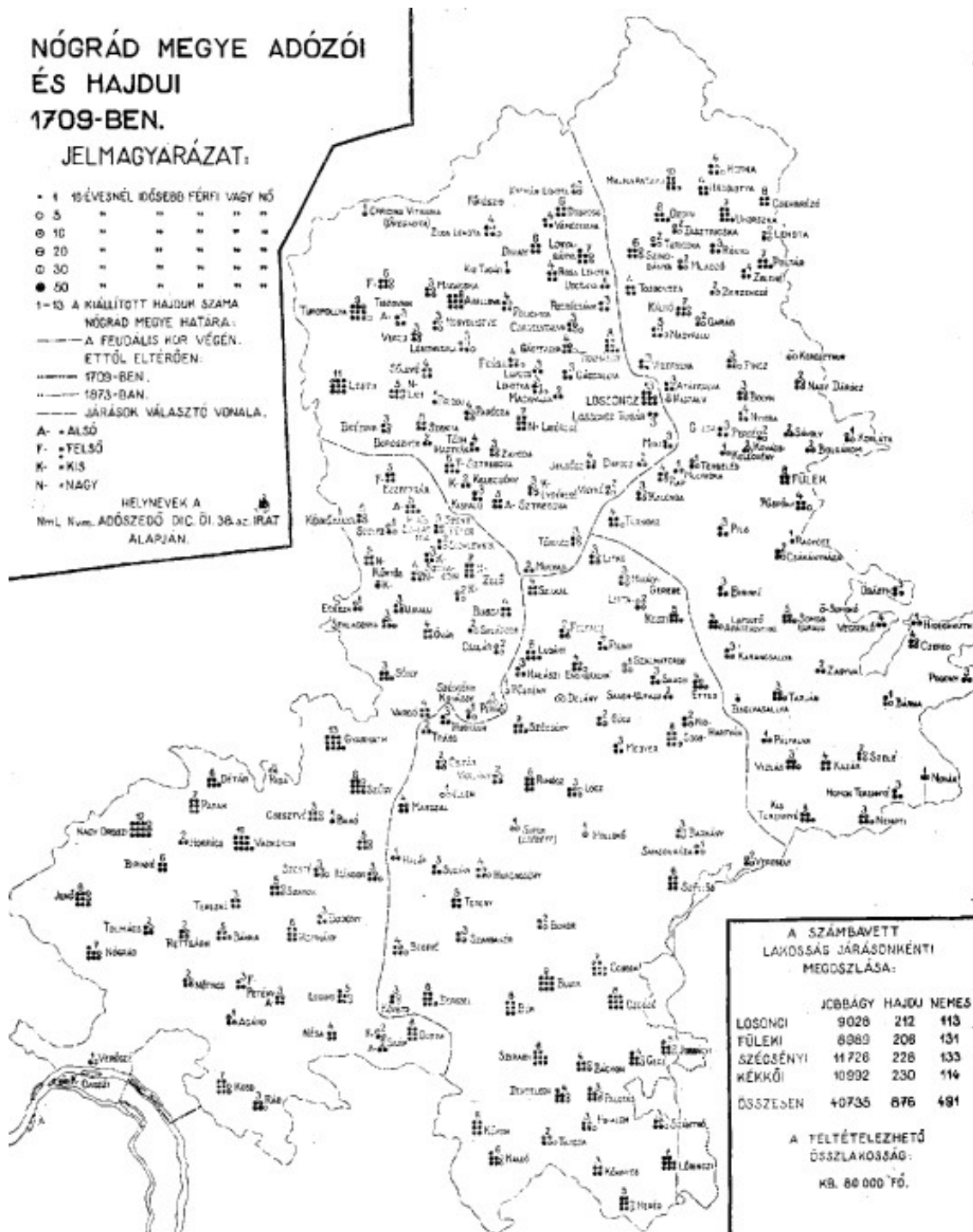
1. ábra	Érsekvadkerttel közvetlenül és közvetetten szomszédos települések	saját ábra
2. ábra	A gömöri és nógrádi „részek” elfoglalása és a honfoglalók elhelyezkedése	Belitzky, 1972
3. ábra	Vadkert mezőváros kiterjedése 1784-ben	saját ábra https8 alapján
4. ábra	A Vadkertet átszelő út kiegyenesítése 1842-ig	saját ábra https3 alapján
5. ábra	A barokk stílusú parochia épülete egy 1942-es képeslap részletén	https9
6. ábra	A Vadkertet a kataszteri térképen	saját ábra https4 alapján
7. ábra	Az egyre nagyobb számban megjelenő, ma is létező szakrális elemek	saját ábra https2 alapján
8. ábra	A település rohamos növekedése 100 évvel ezelőtt indult	saját ábra https11 alapján
9. ábra	Az emlékmű régen és most	https9 és Molnár Balázs fotója
10. ábra	Lemez kerítések szín- és mintavariációi	saját fotók
11. ábra	Deszka- és fakerítések	saját fotók
12. ábra	Homokkő-tégla vakolatlan falfelület	saját fotó
13. ábra	A kapuzatok formai és színvilági változatai	saját fotók
14. ábra	Az utcafronti bejáratok variációs lehetőségei	saját fotók
15. ábra	Változatos gipsz reliefek az ablakszemek körül	saját fotó
16. ábra	Díszes utcafronti tűzfal	saját fotó
17. ábra	Festett relief	saját fotó
18. ábra	Zárt sorú parasztház sémarajz	saját ábra
19. ábra	Vízorras parasztház sémarajz	saját ábra
20. ábra	Kontyolt parasztház sémarajz	saját ábra
21. ábra	A település épületeinek korszakokénti megoszlása	saját ábra

22. ábra	A településen található szolgáltatások, intézmények és lehetőségek vizsgálata	saját ábra
23. ábra	A tömegközlekedés által használt útvonalak	saját ábra
24. ábra	Az autós forgalom által igénybe vett útvonalak	saját ábra
25. ábra	A kerékpárosok által használt zónák	saját ábra
26. ábra	A gyalogosok útvonalai	saját ábra
27. ábra	A helyi, egyedi, valamint ex-lege műemléki és régészeti védelmi területeket vizualizálása	saját ábra
28. ábra	A funkciók elhelyezése	saját ábra
29. ábra	A három területegység lehatárolása	saját ábra
30. ábra	A Drágffy- kúria előtti emlékliget	saját ábra
31. ábra	Szent András keresztjére utaló fogadótér	saját ábra
32. ábra	Szentháromság oszlop környezete a labirintussal	saját ábra
33. ábra	Szabadidős zóna vízimitációs növényzettel	saját ábra
34. ábra	A Világháborús emlékmű környezete	saját ábra
35. ábra	A közpark formavilága és funkciói	saját ábra
36. ábra	Az Édenkert, a földi paradicsom	saját ábra

Táblázatjegyzék

1. táblázat	Belterületi telekbesorolások és paramétereik	(3/2003. (II.14))
2. táblázat	A területet érintő védelmi kategóriák	saját ábra a (3/2003. (II.14.)) alapján

Mellékletek

1. melléklet: Nógrád megye adózói és hajdúi 1709-ben
Forrás: Belitzky, 1972

NÓGRÁD MEGYE NÉPESSÉGE ÉS VÁLASZTÓ KERÜLETEI 1848-BAN.

JELMAGYARÁZAT:

• 1-25 LAKÓS.

• 1-50 ---

• 1-75 ---

• 1-100 ---

X AZ ÖSSZEÍRÁSBÓL KIMARADT
ÖNÁLLÓ TELEPÜLÉS.

! NÉVVÁLTOZAT VAGY ELÍRÁS.

! VALÓSZÍNŰLEG TÉVES ADAT.

--- MEGYEHATÁR.

--- A KÉPVISELŐ VÁLASZTÓ
KERÜLETEK HATÁRAI.

A = ALSÓ

F = FELSŐ

FK = FÜLEK

K = KIS

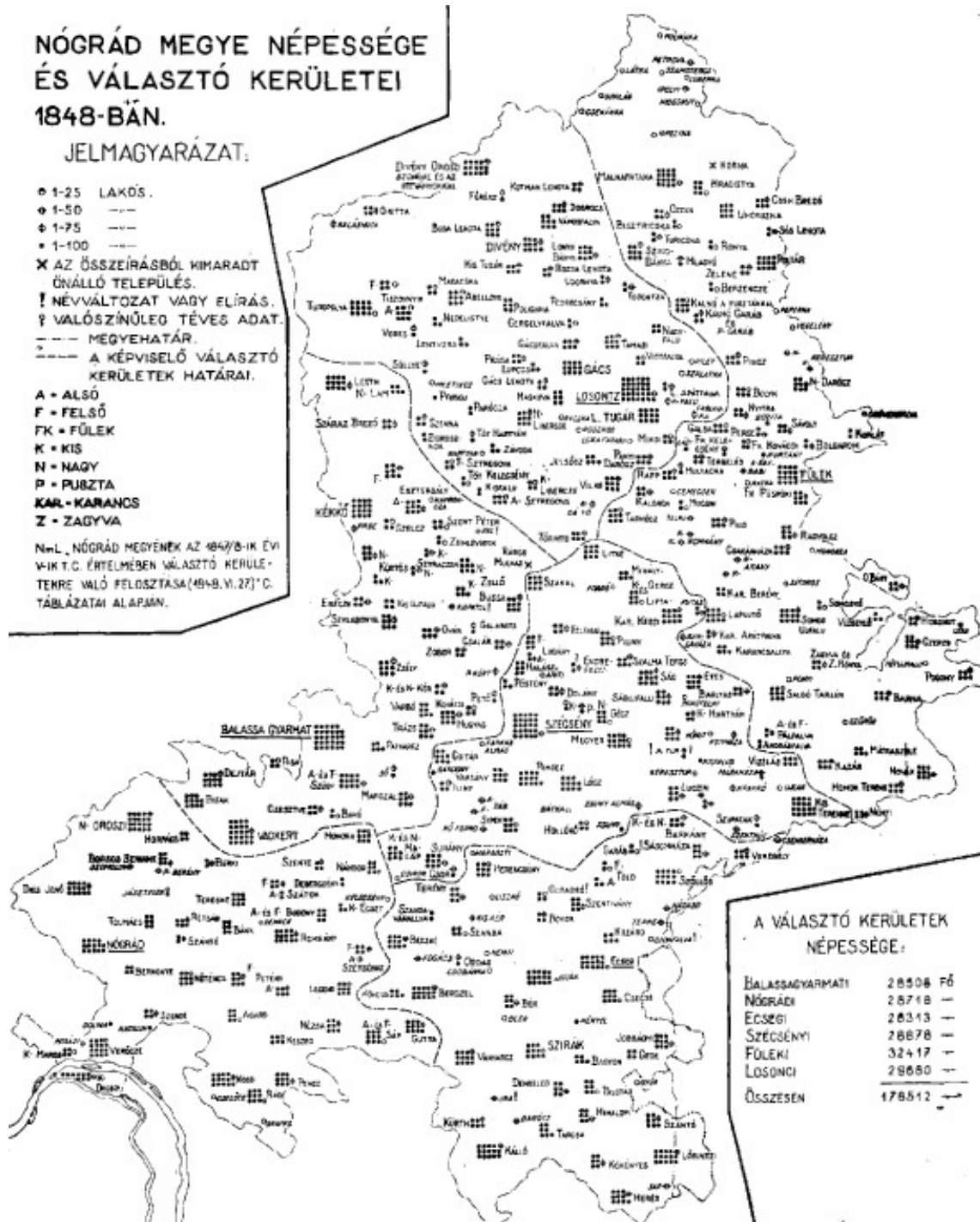
N = NAGY

P = PUSZTA

KAR = KARANCIS

Z = ZAGYVA

NmL. NÓGRÁD MEGYÉNEK AZ 1847/8-İK ÉVI
VI. T.C. ÉRTELMÉBEN VÁLASZTÓ KERÜLE-
TEKRE VÁLÓ FELSZTÁSA (1848. V. 27.) C.
TÁBLÁZATAI ALAPJÁN.

A VÁLASZTÓ KERÜLETEK NÉPESSÉGE:

BALASSAGYARMATI	28508 Fő
NÓGRÁDI	26718 —
ECSEGI	26313 —
SZÉCSÉNYI	26878 —
FÜLEKI	32417 —
ÖSSZESEN	178512 —

2. melléklet: Nógrád megye népessége és választókerületei 1848-ban

Forrás: Belitzky, 1972

3. melléklet: a Polgármesteri Hivatal 1945 előtt
Forrás: <https://>

4. melléklet: a Posta épülete 1945 után
Forrás: <https://>

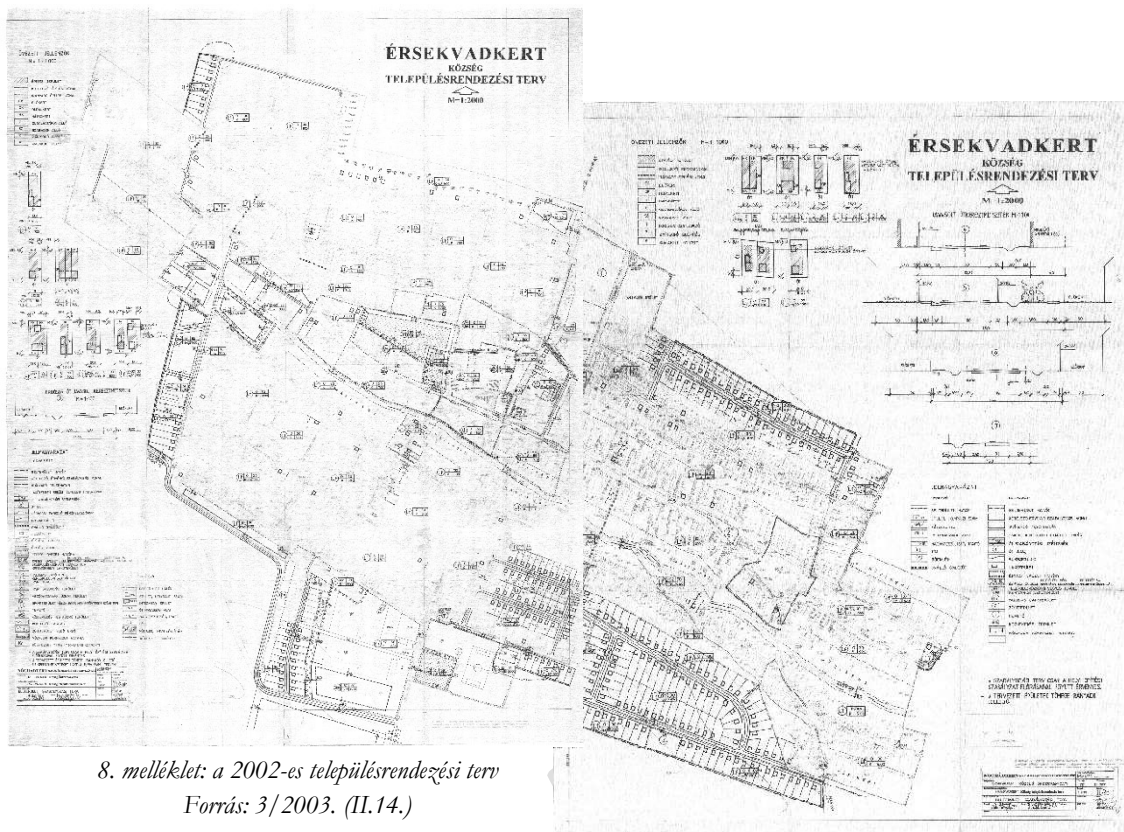
5. melléklet: az újonnan elkészült felső iskola
Forrás: <https://>

6. melléklet: a település első közintézménye a kocsmá volt
Forrás: <https://>

7. melléklet: a község lát képe egy 1945 előtti képeslapon
Forrás: <https://>

8. melléklet: a 2002-es településrendezési terv
Forrás: 3/2003. (II.14.)

9. melléklet: ciklopfal kerítéslábazat modern
kovácsoltvas mezővel
Forrás: saját fotó

10. melléklet: újonnan létesített mintára vágott léckerítés
Forrás: saját fotó

11. melléklet: az egyetlen, általam
felfedezett kerékvető a községben
Forrás: saját fotó

12. melléklet: víztorras parasztház
Forrás: saját fotó

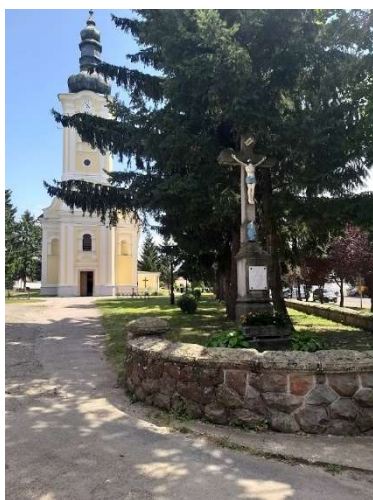
13. melléklet: faragott kőkúp
párok
Forrás: saját fotók

14. ábra: Kádár-kocka sémajáz
Forrás: saját ábra

16. ábra: római katolikus parochia
Forrás: saját fotó

15. ábra: Szent András római
katolikus templom
Forrás: saját fotó

17. ábra: Drágffy-kúria épülete
Forrás: saját fotó

18. ábra: a régi zsinagóga, ma
Közösségi Ház épülete
Forrás: saját fotó

19. ábra: a Posta
Forrás: saját fotó

20. melléklet: Fafelmérés

	Latin név	törzsátmérő (cm)	koronaátmérő (m)	egészségi állapot	megjegyzés	javasolt kezelés
1	Thuja occidentalis 'Smaragd'	7+5+3	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
2	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	3 SZÁ		egészségügyi kezelés
3	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+7	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
4	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+7	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
5	Thuja occidentalis 'Smaragd'	7+7	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
6	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	4 SZÁ		egészségügyi kezelés
7	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+3+3	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
8	Thuja occidentalis 'Smaragd'	7+5	1	2 SZÁ, TT, AK		egészségügyi kezelés
9	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	4 SZÁ		egészségügyi kezelés
10	Thuja occidentalis 'Smaragd'	7+7	1	4 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
11	Thuja occidentalis 'Smaragd'	5+5	1	3 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
12	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	4 SZÁ		egészségügyi kezelés
13	Thuja occidentalis 'Smaragd'	5+3	1	3 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
14	Thuja occidentalis 'Smaragd'	5+3	1	1 SZÁ, TT, CSK		kivágandó fa
15	Thuja occidentalis 'Smaragd'	7	1	2 SZÁ, CSK		kivágandó fa
16	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	3 SZÁ		egészségügyi kezelés
17	Thuja occidentalis 'Smaragd'	5	1	2 SZÁ, G		kivágandó fa
18	Thuja occidentalis 'Smaragd'	3+3	1	2 SZÁ, TT		egészségügyi kezelés
19	Acer saccharinum	80	6	2 SZÁ, KÁ, ST, K, O, AK, CSK, S		kivágandó fa
20	Tilia cordata	60	10	3 KÁ, SH, V, CSK, LV		egészségügyi kezelés
21	Taxus baccata	10+3+3	2	2 SZÁ, TT, FT		egészségügyi kezelés
22	Betula pendula	25	4	4 FT, KÁ, AK, LGY, SH V, LV		egészségügyi kezelés
23	Betula pendula	30	5	2 FT, LGY, SZÁ, TÁ, AK, FK, LV		egészségügyi kezelés
24	Juniperus scopulorum	3+3	1	3 SZÁ, TT, FT, AK		egészségügyi kezelés
25	Acer platanoides	30	3	4 LGY, SH, V, KÁ LV		egészségügyi kezelés
26	Tilia cordata	70	11	3 FT, V, LGY, KÁ, SH, AK, CSK,		egészségügyi kezelés
27	Tilia cordata	60	9	3 FT, V, KÁ, LGY, K, AK, CSK, I		egészségügyi kezelés
28	Ailanthus altissima	50	6	1 HF		kivágandó fa
29	Tilia cordata	60	9	2 FT, SH, AK, CSK, LV		egészségügyi kezelés
30	Ailanthus altissima	80	7	2 SZÁ, FT, ST, KÁ, V, AK, O, LV		kivágandó fa
31	Acer platanoides	50	9	4 SZÁ, FT, V, KÁ, LV		egészségügyi kezelés
32	Acer platanoides	40	6	3 SZÁ, ST, KÁ, AK, LV		egészségügyi kezelés
33	Acer platanoides	60	7	3 SZÁ, ST, SH, KÁ, AK, LV		egészségügyi kezelés
34	Tilia cordata	60	9	4 SZÁ, FT, SH, V, LV		egészségügyi kezelés
35	Taxus baccata	10+7+7+7+5+5	3	2 SZÁ, TT, SH		kivágandó fa
36	Castanea sativa	30	7	3 FT, ST, KÁ, AK, LV		egészségügyi kezelés
37	Taxus baccata	20+15+10	4	3 SZÁ, TT, FK, SH		kivágandó fa
38	Taxus baccata	10+7+7+7+7	4	3 SZÁ, TT, SH		kivágandó fa
39	Castanea sativa	70	11	4 KÁ, V, LV		nincs feladat
40	Picea abies	60	11	3 FT, FK		nincs feladat
41	Tilia cordata	5	1	3 SH		egészségügyi kezelés
42	Tetradium daniellii	5	3	5 TK		egészségügyi kezelés

43	Tetradium daniellii	5	2	4 AK, ST	egészségügyi kezelés
44	Tetradium daniellii	5	3	5 FT	nincs feladat
45	Tetradium daniellii	5	2	4 FT, TK	egészségügyi kezelés
46	Juniperus chinensis	3	1	2 SZÁ, CSK	egészségügyi kezelés
47	Tilia cordata	60	11	3 FT, LGY, CSK, LV	nincs feladat
48	Picea abies	50	9	4 FT, FK	nincs feladat
49	Acer negundo 'Flamingo'	3	1	4 TK	egészségügyi kezelés
50	Acer negundo 'Variegatum'	10	2	4 TK, CSK	egészségügyi kezelés
51	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	3	1	4 FT	nincs feladat
52	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	7	3	5 FK, ST	egészségügyi kezelés
53	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	7	2	4 FK	nincs feladat
54	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	7	3	3 FK, AK	nincs feladat
55	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	5	3	3 FK, FT, ST	egészségügyi kezelés
56	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	10	4	5 KÁ	nincs feladat
57	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	5	2	3 FK, FT, ST, SH	egészségügyi kezelés
58	Platanus × hispanica 'Alpens Globe'	5	2	4 KÁ	nincs feladat
59	Platanus × hispanica	70	5	2 KÁ, SH, CSK, TK	kivágandó fa
60	Picea abies	70	8	5 SZÁ, FT, LGY, KÁ	egészségügyi kezelés
61	Ginkgo biloba	5	1	4 FT, SH	egészségügyi kezelés
62	Pinus nigra	20	5	4 SZÁ, FT, AK	egészségügyi kezelés
63	Catalpa bignonioides	15+10	5	4 TT, V, ST, AK	egészségügyi kezelés
64	Prunus cerasifera 'Nigra'	15+10	4	3 SZÁ, FT, TT, V, AK, ST, KÁ	egészségügyi kezelés
65	Prunus cerasifera 'Nigra'	20	6	4 FT, ST, V	egészségügyi kezelés
66	Prunus cerasifera 'Nigra'	30	8	5 TK, KÁ, SH	egészségügyi kezelés
67	Prunus cerasifera 'Nigra'	15+10+10+10	6	3 SZÁ, TT, V, TK, KÁ, AK, ST	egészségügyi kezelés
68	Prunus cerasifera 'Nigra'	15	5	3 SZÁ, TK, FT ST, KÁ, AK	egészségügyi kezelés
69	Prunus cerasifera 'Nigra'	30	7	4 FT, KÁ, SH, V	egészségügyi kezelés
70	Prunus cerasifera 'Nigra'	20	6	4 SZÁ, FT, ST, KÁ, V	egészségügyi kezelés
71	Prunus cerasifera 'Nigra'	15	5	3 SZÁ, FT, ST, KÁ, V, AK	egészségügyi kezelés
72	Prunus cerasifera 'Nigra'	10	3	2 SZÁ, FT, KÁ, AK, CSK	egészségügyi kezelés
73	Acer platanoides	70	11	3 SZÁ, FT, ST, LGY, KÁ, V, O, A	egészségügyi kezelés
74	Prunus cerasifera 'Nigra'	10	3	2 SZÁ, FT, KÁ, AK, CSK	egészségügyi kezelés
75	Prunus cerasifera 'Nigra'	15	5	3 SZÁ, FT, V, KÁ, SH, AK	egészségügyi kezelés
76	Robinia pseudoacacia	20	6	4 SZÁ, FT, TK, AK	egészségügyi kezelés
77	Juglans regia	40	10	4 SZÁ, FT, TK, KÁ, O, CSK, LV	egészségügyi kezelés
78	Juglans regia	50	8	4 SZÁ, FT, TK, KÁ, O, LV	egészségügyi kezelés
79	Juglans regia	50	11	4 SZÁ, FT, TK, KÁ, LV	egészségügyi kezelés
80	Prunus cerasus	20	4	2 SZÁ, FT, ST, KÁ, SH	kivágandó fa
81	Betula pendula	30+30	9	4 V, LGY, AK	nincs feladat
82	Prunus serotina	30	7	3 SZÁ, FT, KÁ, SH, AK	egészségügyi kezelés
83	Acer platanoides	60	11	5 SZÁ, FT, KÁ, O	egészségügyi kezelés
84	Acer platanoides 'Globosum'	30	7	4 SZÁ, FT, TK, SH	egészségügyi kezelés
85	Prunus cerasifera	15+10	6	3 TT, V, KÁ, SH, AK	egészségügyi kezelés
86	Acer platanoides 'Globosum'	30	2	2 FT, ST, K, O, CSK, SH	egészségügyi kezelés
87	Acer platanoides 'Globosum'	30	0,5	1 HF	kivágandó fa

88	Prunus cerasifera 'Nigra'	10	1	2 FT, ST, KÁ, AK	egészségügyi kezelés
89	Prunus cerasifera 'Nigra'	15	2	4 FT, TK	egészségügyi kezelés
90	Prunus cerasifera 'Nigra'	15	2	4 FT, ST, TK, KÁ	egészségügyi kezelés
91	Picea abies	50	7	3 SZÁ, FT, FK, B, AK	egészségügyi kezelés
92	Picea abies	40	7	3 SZÁ, FT, FK, KÁ	egészségügyi kezelés
93	Picea abies	50	7	3 SZÁ, FTY FK, B	egészségügyi kezelés
94	Platycladus orientalis	15+15+10	3	3 SZÁ, TT, CSK	egészségügyi kezelés
95	Platycladus orientalis	10+7+5+3	2	3 TT, CSK	nincs feladat
96	Platycladus orientalis	20+15+5	3	3 SZÁ, TT, CSK	egészségügyi kezelés
97	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+10	2	4 SZÁ, TT	egészségügyi kezelés
98	Platycladus orientalis	15	3	4 SZÁ, FK	egészségügyi kezelés
99	Picea abies	30	7	4 SZÁ, KÁ	egészségügyi kezelés
100	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+5	1	4 SZÁ, TT	egészségügyi kezelés
101	Picea abies	50	8	3 SZÁ, AK, F	egészségügyi kezelés
102	Picea abies	50	7	4 SZÁ	egészségügyi kezelés
103	Picea abies	50	7	4 SZÁ	egészségügyi kezelés
104	Picea abies	60	8	4 SZÁ	egészségügyi kezelés
105	Picea pungens	40	7	4 SZÁ, FT, KÁ, AK	egészségügyi kezelés
106	Picea abies	50	8	4 SZÁ	egészségügyi kezelés
107	Picea abies	30	6	2 SZÁ, FT, KÁ, CSK, LV	kivágandó fa
108	Picea abies	40	9	4 SZÁ, AK	egészségügyi kezelés
109	Aesculus hippocastanum	60	10	5 SZÁ, FT, ST	egészségügyi kezelés
110	Picea abies	30	7	3 SZÁ, FT, KÁ, AK	egészségügyi kezelés
111	Picea abies	30	7	4 SZÁ, KÁ	egészségügyi kezelés
112	Picea abies	30	6	4 SZÁ, KÁ, LGY	egészségügyi kezelés
113	Picea abies	30	6	4 SZÁ, KÁ	egészségügyi kezelés
114	Picea abies	10	3	3 KÁ, AK	kivágandó fa
115	Picea abies	50	8	4 SZÁ, LGY, AK	egészségügyi kezelés
116	Picea pungens	5	2	5 FT	nincs feladat
117	Pseudotsuga menziesii	40	6	4 SZÁ, AK	egészségügyi kezelés
118	Picea abies	50	8	4 SZÁ, FK, KÁ	egészségügyi kezelés
119	Thuja occidentalis 'Smaragd'	15	2	5 SZÁ	egészségügyi kezelés
120	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10	1	3 SZÁ, CSK	egészségügyi kezelés
121	Thuja occidentalis 'Smaragd'	10+10+5	1	4 SZÁ, TT	egészségügyi kezelés
122	Thuja occidentalis 'Smaragd'	15+10+7	2	5 SZÁ, TT	egészségügyi kezelés
123	Picea abies	60	10	5 SZÁ, FT	egészségügyi kezelés
124	Picea abies	30	7	4 SZÁ, FT, KÁ	egészségügyi kezelés
125	Picea abies	40	9	4 SZÁ, FT	egészségügyi kezelés
126	Picea abies	50	8	4 SZÁ, FT	egészségügyi kezelés
127	Picea abies	10	4	3 KÁ, AK	kivágandó fa
128	Picea abies	20	5	3 SZÁ, FT, AK	egészségügyi kezelés
129	Picea abies	50	7	4 SZÁ, FT	egészségügyi kezelés
130	Picea abies	30	6	4 SZÁ, FT, AK	egészségügyi kezelés
131	Chamaecyparis lawsoniana	20+10+10+10	3	3 SZÁ, TT, AK	egészségügyi kezelés
132	Chamaecyparis lawsoniana	0+20+20+15+15+10	5	4 SZÁ, TT, AK	egészségügyi kezelés

133	Magnolia acuminata	2	1	4 SZÁ	egészségügyi kezelés
134	Prunus padus	2	1	3 ST, SH	egészségügyi kezelés
135	Prunus padus	2	1	3 ST, SH	egészségügyi kezelés
136	Prunus serrulata	5	2	3 SZÁ, ST, TK	egészségügyi kezelés
137	Prunus padus	2	1	3 SH	egészségügyi kezelés
138	Prunus padus	2	1	3 SH	egészségügyi kezelés
139	Acer pseudoplatanus	30	7	4 FT, KÁ, O, SH	egészségügyi kezelés
140	Castanea sativa	5	1	4 ST	egészségügyi kezelés
141	Castanea sativa	5	1	4 ST	egészségügyi kezelés
142	Tilia cordata	5	2	3 SZÁ, V	egészségügyi kezelés
143	Picea abies	15	5	2 SZÁ, FT, AK	egészségügyi kezelés
144	Taxus baccata	40	6	5	nincs feladat

21. melléklet: Felhasznált növények listája

Latin név	Magyar név	Magasság	Fényigény	Vízigény	Bolti méret	Minőség	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Fa																			
Acer campestre 'William Caldwell'	oszlopos mezei juhar	1000/1500	N, FÁ	KV	200/250	K35 liter							×						
Acer ginnala	tűzvörös tatárjuhar	600/800	N, FÁ	KV	60/80	K3 liter							×	×					
Alnus glutinosa 'Rubrinervia'	enyves éger	900/1500	N	KV	175/200	K5 liter				×									
Betula utilis 'Doorenbos'	himalájai nyírfa	1000/1500	N	KV	175/200	K5 liter					×								
Chamaecyparis lawsoniana 'Erecta Aurea'	aranyszínű oregoni hamisciprus	1000/1500	N	SZ	40/60	FL													
Cornus kousa 'Pévé Foggy'	krémfehér levélszegélyű csillagsom	250/300	N	KV	60/80	K6 liter							×	×					
Malus 'John Downie'	díszalma	600/800	N	KV	250/300	K18 liter							×						
Pinus mugo	havasi törpefenyő	150/200	N	SZ	40/60	K5 liter													
Pyrus calleryana 'Chanticleer'	kínai díszkörte	600/800	N	KV	175/200	K10 liter					×								
Tilia cordata 'Greenspire'	kislevelű hárs	2000/3000	N	KV	60/80	K2 liter								×					
Ulmus hollandica 'Variegata'	fehértarka levelű holland szilfa	1000/1500	N	KV	200/250	K10 liter					×								
Viburnum × bodnantense	kikeleti bangita	200/300	N, FÁ	KV	40/60	K2 liter				×	×								
Cserje																			
Buddleja davidii 'Royal Red'	pirosas rózsaszín nyáriorgona	200/300	N	KV	40/60	K2 liter									×	×	×	×	
Buddleja weyeriana 'Flower Power'	lila-narancssárga nyáriorgona	200/300	N	KV	30/40	K2 liter									×	×	×	×	
Buddleja weyeriana 'Sungold'	sárga nyártiorgona	200/300	N	KV	40/60	K2 liter									×	×	×	×	
Clematis 'Matka Urszula Ledóchowaska'	fehér iszalag	200/300	N, FÁ	KV	60/80	K2 liter							×	×					
Cornus sanguinea 'Midwinter Fire'	veresgyűrűs som	200/300	N	KV	30/40	K2 liter							×	×					
Cornus stolonifera 'Kelsey'	törpe som	50/70	N	KV	30/40	K3 liter							×	×					
Cotynus coggygia 'Golden Spirit'	sárga lombú cserszömörce	100/125	N	SZ, KV	100/125	K10 liter							×	×					
Cotynus coggygia 'Royal Purple'	vörös lombú cserszömörce	200/300	N	SZ, KV	100/125	K20 liter							×	×					
Euonymus alatus	szárnyas kecskerágó	150/200	N, FÁ	KV	40/60	K2 liter							×	×					
Frangula alnus	közönséges kutyabenge	200/300	N, FÁ	KV	40/60	K2 liter							×	×					

Napos évelő

Achillea millefolium 'Terracotta'	barna közönséges cickafark	50/60	N	SZ	20/30	K14	12																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
-----------------------------------	----------------------------	-------	---	----	-------	-----	----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Árnyéki évelő

Aster divaricatus 'Eastern Star'	fehér őszirózsa	60/80	FÁ, Á	SZ, KV	20/30	K9×9	7					×	×	×
Helleborus 'Heuger HGC Ice 'n' Roses Brunello'	pirosvirágú fekete hunyor	50/60	FÁ, Á	KV	20/30	K12	9		×	×				
Helleborus 'King Black'	sötétvörös keleti hunyor	30/40	FÁ, Á	KV	20/30	K12	7			×	×			
Helleborus 'Single White and Cream Stain'	krémfehér keleti hunyor	20/40	FÁ, Á	KV	20/30	K9×9	7		×	×				

Helleborus 'Single Yellow Spotted Shaded'	pöttyözött sárga keleti hunyor	20/40	FÁ, Á	KV	20/30	K9×9	7
Heuchera 'Erecta'	sárgászöld lombú tűzeső	20/40	N, FÁ	KV	20/30	K14	9
Heuchera 'Tokyo'	zöld lombú tűzeső	20/40	N, FÁ	KV	20/30	K14	9
Hosta 'Little Aurora'	sárgászöld levelű árnyékliliom	20/40	FÁ, Á	KV	20/40	K2 liter	7
Hosta 'White Feather'	zöldefehér levelű árnyékliliom	20/40	FÁ, Á	KV	20/40	K2 liter	7
Polygonatum × hybridum							
'Weihenstephan'	hibrid salamonpecsét	30/40	FÁ, Á	KV	20/40	K9×9	12
Primula veris 'Sunset Shades'	narancssárga tavaszi kankalin	10/20	N, FÁ	KV	10/20	K9×9	16
Saxifraga arendsii 'Touran Deep Red'	bordó kötőröfű	10/20	N, FÁ	KV	10/20	K9×9	20
Vízimitátor évelő							
Actaea simplex 'Black Negligee'	bordó lombú füzérés poloskavész	140/180	FÁ, Á	KV, V	20/40	K14	5
Aruncus aethusifolius	szeldeltlevelű tündérfürt	20/30	FÁ, Á	KV, V	10/20	K9×9	12
Hosta 'Abiqua Drinking Gourd'	redős nagylevelű árnyékliliom	50/60	FÁ, Á	KV, V	20/40	K2 liter	5
Iris pseudacorus 'Roy Davidson'	sárga mocsári nősziröm	80/100	N, FÁ	V	20/30	K14	5
Iris sibirica 'Orange Grooves'	narancssárga szibériai nősziröm	70/80	N	V	20/30	K14	7
Phlomis russeliana	sárga kis-ázsiai macskahere	60/80	N, FÁ	KV, V	10/20	K9×9	7
Primula denticulata 'Alba'	fehér gömbös kankalin	10/20	FÁ	KV, V	10/20	K9×9	16
Rodgersia aesculifolia	fehér virágú nagylevelű tópartifű	100/120	FÁ, Á	KV, V	20/40	K2 liter	3
Trollius chinensis 'Golden Queen'	kínai zergeboglárka	70/80	N, FÁ	KV, V	10/20	K9×9	7
Talajtakaré évelő							
Convallaria majalis	májusi gyöngyvirág	10/20	N, FÁ	KV	10/20	K9×9	16
Epimedium × versicolor 'Sulphureum'	kénsárga tündervirág	30/40	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	7
Geranium pratense 'Black 'n' White Army'	féhérvirágú pirosló golyaorr	20/30	N, FÁ	KV	20/30	K14	7

Geum coccineum	narancssárga							x x x			
'Cooky'	gyömbérgyökér	20/40	N, FÁ	KV	20/30	K9×9	12				
Pachysandra terminalis	japán kövérke	20/30	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	12	x	x		
Tellima grandiflora	csészerojt	30/40	FÁ, Á	KV	20/30	K9×9	9		x x		
Tiarella wherryi 'White'	fehér karéjos turbántok	10/20	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	12		x x		
Vinca minor 'Alba'	fehér kicsi meténg	10/20	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	9	x	x		
Waldsteinia geoides	erdei berkipimpó	10/30	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	12	x x			
Egynyári											
Calendula officinalis								x x x x			
'Orange Flash'	barackszínű körömvirág	30/60	N	KV	0,5 gramm	mag	25		x x x x		
Calendula officinalis								x x x x			
'Prince Indian'	narancssárga körömvirág	50/60	N	KV	0,5 gramm	mag	25		x x x x		
Cosmos bipinnatus								x x			
'Gazebo White'	fehér pillangóvirág	60/70	N	KV	0,5 gramm	mag	25				
Cosmos bipnnatus	halványsárga								x x x		
'Xanthos'	pillangóvirág	50/60	N	KV	0,5 gramm	mag	25		x x x		
Cosmos sulphureus	narancssárga								x x		
'Bright Lights'	pillangóvirág	50/60	N	KV	0,5 gramm	mag	25				
Nigella damascena 'Miss Jekyll White'	fehér borzaskata	20/30	N	KV	1,5 gramm	mag	25		x x		
Tagetes erecta 'Kees' Orange'	narancssárga nagyvirágú bársonyvirág	60/70	N	KV, V	1 gramm	mag	25		x x x x x		
	sárga nagyvirágú								x x x x x		
Tagetes 'Hero Gold'	bársonyvirág	20/30	N	KV, V	1 gramm	mag	25		x x x x x		
Tagetes patula 'Super Hero Harmony'	pirosuló nagyvirágú bársonyvirág	20/30	N	KV, V	1 gramm	mag	25	x x x x			
Thunbergia alata	szárnyas feketeszem	100/200	N	KV	20/30	K12	5		x x x x		
Thunbergia alata 'Alba Oculata'	fehér szárnyas feketeszem	100/200	N	KV	20/30	K12	5		x x x x		
Thunbergia alata 'Aurea Oculata'	halványsárga szárnyas feketeszem	100/200	N	KV	20/30	K12	5		x x x x		
Zinnia haageana 'Old Mexico'	narancssárga rézvirág	40/50	N	KV, V	1 gramm	mag	25		x x x		
Zinnia zahara 'Double Bright Orange'	teltvirágú narancssárga rézvirág	40/50	N	KV, V	1 gramm	mag	25		x x x		
Zinnia zahara 'XL White'	fehér rézvirág	40/60	N	KV, V	1 gramm	mag	25		x x x		
Díszfű											
Andropogon scoparius								x x			
'Prairie Blues'	kékeszöld fenyérfű	80/100	N	SZ	20/40	K9×9	9		x x		
Carex buechananii 'Red Rooster'	bőrlevelű sás	40/60	N	KV	20/40	K9×9	12		x x x		
Deschampsia caespitosa 'Palava'	szürke gyepes sédbúza	40/50	N, FÁ	KV	20/30	K9×9	9		x x		

Leymus arenarius 'Blue Dune'	homoki hajperje	60/90	N	KV	20/30	K2 liter	5			x	x	x	x
Melica ciniata	fehér gyöngyperje	30/40	N, FÁ	SZ	20/30	K9×9	12			x	x		
Pennisetum alopecuroides 'Goldstrich'	évelő tollborzfü	60/70	N	SZ	40/60	K14	5					x	x
Sesleria autumnalis	őszi nyúlfarkfű	20/30	N	SZ	10/20	K14	12						x
Stipa calamagrostis	lándzsafű	40/60	N, FÁ	KV	10/20	K9×9	16			x	x		
Páfrány													
Adiantum pedatum 'Imbricatum'	vénuszhaj	10/20	FÁ	KV	10/20	K9×9	16						
Athyrium filix-femina 'Lady in Red'	vörösszáru hölgypáfrány	60/70	FÁ	KV	30/40	K4 liter	5						
Matteuccia struthiopteris	struccpáfrány	100/120	FÁ, Á	KV	10/20	K9×9	3						
Polystichum setiferum	díszes vesepáfrány	20/40	FÁ, Á	KV, V	10/20	K9×9	12						
Hagymás													
Allium 'Forelock'	gesztenye színű díszhagyma	50/60	N, FÁ	SZ, KV	A 14/+	hagyma	25					x	x
Allium 'Mount Everest'	fehér nagyvirágú díszhagyma	60/80	N, FÁ	SZ, KV	A 7+	hagyma	25					x	x
Allium sphaerocephalon	bunkós díszhagyma	80/100	N, FÁ	SZ, KV	A 22+	hagyma	25					x	x
Colchicum autumnale 'Album'	fehér őszi kikerics	5/10	N, FÁ	SZ	A	hagyma	25						
Crocosmia 'Columbus'	sárga sáfrányfű	40/50	N	KV	A 8+	hagyma	25					x	x
Crocus crisanthus 'Gipsy Girl'	csíkos sárga krókusz	5/10	N, FÁ	KV	A 5+	hagyma	25			x	x		
Crocus crisanthus 'Romance'	halványsárga krókusz	5/10	N, FÁ	KV	5+	hagyma	25				x	x	
Crocus vernus 'Jeanne d'Arc'	fehér krókusz	10/20	N, FÁ	KV	A 8+	hagyma	25			x	x		
Fritillaria melagris 'Alba'	fehér mocsári kockásliliom	10/20	N, FÁ	KV, V	A 7+	hagyma	25			x	x		
Fritillaria pallidiflora	szibériai kockásliliom	30/40	N, FÁ	KV, V	A 10+	hagyma	25				x	x	
Galanthus elwesii 'Polar Bear'	pompás hóvirág	10/20	FÁ	KV	A 9+	hagyma	25			x	x		
Galanthus 'Mount Everest'	korai hóvirág	20/30	FÁ	KV	A 8+	hagyma	25			x	x		
Leucojum aestivum	nyári tőzike	40/50	N	KV	A 14+	hagyma	25					x	x
Narcissus 'Cassata'	osztott koronájú nárcisz	40/60	N, FÁ	KV	14+	hagyma	25			x	x		
Narcissus 'Polar Ice'	kisvirágú nárcisz	30/40	N, FÁ	KV	12+	hagyma	25					x	x
Tulipa batalinii 'Bright Gem'	vad tulipán	10/20	N	KV	6+	hagyma	25					x	x
Tulipa 'Concerto'	kaufmanniana tulipán	10/30	N	KV	12+	hagyma	25			x	x		
Tulipa 'Verona'	sárga teltvirágú tulipán	30/50	N	KV	12+	hagyma	25					x	x

22. melléklet: Évelőcsoportok és ültetési arányuk %-ban megadva 10 m²-es területegységre vetítve

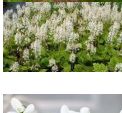
NÉ/SZ	Latin név	Magasság	Db/m ²	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m ²
	Achillea millefolium 'Terracotta'	50/60	12							x	x	x				15-20
	Iris 'Ola Kala'	20/30	12					x	x							10-15 db foltban
	Romneya coulteri	80/100	25								x	x	x			10-20
	Veronica spicata 'Iceberg'	30/40	9						x	x	x	x				2-3 db csoportban
	Allium 'Mount Everest'	60/80	25					x	x							5-10
	Allium sphaerocephalon	80/100	25					x	x							10-15
	Colchicum autumnale 'Album'	5/10	25										x	x		35-40
	Andropogon scoparius 'Prairie Blues'	80/100	9						x	x						2-3 db csoportban
	Pennisetum alopecuroides 'Goldstrich'	60/70	5							x	x	x				40-45
	Sesleria autumnalis	20/30	12										x	x		3-5 db foltban

NÉ/KV1	Latin név	Magasság	Db/m ²	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m ²
	Coreopsis grandiflora 'Presto'	30/40	12													10-15
	Linum perenne 'Diamant'	20/40	16						x	x						20-25
	Oenothera lindheimeri White Dove'	50/70	7						x	x	x	x				3-5 db foltban
	Rudbeckia hirta 'Prairie Sun'	60/80	9													15-20
	Sanguisorba 'Proud Mary'	50/70	9													3-5 db foltban

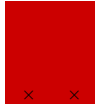
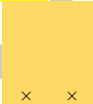
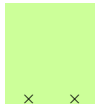
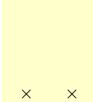
[illegible]

	Crocus vernus 'Jeanne d'Arc'	10/20	25					×	×								15-20
	Narcissus 'Polar Ice'	30/40	25						×	×							40-50
	Deschampsia caespitosa 'Palava'	40/50	9											×	×		10-15
	Melica ciniata	30/40	12											×	×		20-25
FÉ/KV2																	
Latin név		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2	
	Chrysanthemum × indicum 'Kleiner'	60/100	5											×	×	×	10-15
	Paeonia lactiflora 'Festival Maxima'	90/100	1					×	×								szoliterként
	Papaver nundicaulea 'Gratenzweg'	20/30	20											×	×		20-25
	Scabiosa caucasica 'Perfect Alba'	20/40	5					×	×	×	×	×					15-20
	Allium 'Mount Everest'	60/80	25					×	×								7-10
	Crocus corymbosus 'Gipsy Girl'	5/10	25		×	×											15-20
	Galanthus elwesii 'Polar Bear'	10/20	25		×	×											5-10
	Galanthus 'Mount Everest'	20/30	25		×	×											5-10
	Narcissus 'Cassata'	40/60	25				×	×									40-50
	Deschampsia caespitosa 'Palava'	40/50	9											×	×		10-15
	Melica ciniata	30/40	12											×	×		20-25

FÉ/KV3		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	db/m2
Latin név																
	Aster divaricatus 'Eastern Star'	60/80	7										×	×	×	3-5
	Melica ciniata	30/40	12							×	×					3-5

ÁÉ/KV1		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2
Latin név																
	Helleborus 'Heuger HGC Ice 'n' Roses Brunello'	50/60	9		×	×										5-7 db csoportban
	Helleborus 'Single Yellow Spotted Shaded'	20/40	7			×	×									3-5 db csoportban
	Heuchera 'Erecta'	20/40	9							×	×					10-15
	Hosta 'Little Aurora'	20/40	7							×						3-5 csoportban
	Primula veris 'Sunset Shades'	10/20	16				×	×								5-10
	Epimedium × versicolor 'Sulphureum'	30/40	7						×	×						25-30
	Tiarella wherryi 'White'	10/20	12						×	×						30-40
	Galanthus elwesii 'Polar Bear'	10/20	25		×	×										15-20
	Narcissus 'Cassata'	40/60	25				×	×								40-50

ÁÉ/KV2		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2
Latin név																
	Helleborus 'King Black'	30/40	7		×	×										5-7 db csoportban
	Helleborus 'Single White and Cream Stain'	20/40	7		×	×										3-5 db csoportban
	Heuchera 'Tokyo'	20/40	9								×	×	×			10-15
	Hosta 'White Feather'	20/40	7							×	×					3-5 db csoportban
	Polygonatum × hybridum 'Weihenstephan'	30/40	12						×	×						15-20

	Saxifraga arendsii 'Touran Deep Red'	10/20	20													5-10
	Tiarella wherryi 'White'	10/20	12													15-20
	Vinca minor 'Alba'	10/20	9													20-30
	Crocus vernus 'Jeanne d'Arc'	10/20	25													15-20
	Narcissus 'Polar Ice'	30/40	25													40-50
VÉ/KV1																
Latin név	Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2	
	Iris pseudacorus 'Roy Davidson'	80/100	5													10-15
	Iris sibirica 'Orange Grooves'	70/80	7													10-15
	Phlomis russeliana	60/80	7													20-25
	Trollius chinensis 'Golden Queen'	70/80	7													10-15
	Fritillaria pallidiflora	30/40	25													10-15
	Adiantum pedatum 'Imbricatum'	10/20	16													15-20
	Athyrium filix-femina 'Lady in Red'	60/70	5													szoliterként
VÉ/KV2																
Latin név	Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2	
	Actaea simplex 'Black Noddy'	140/180	5													szoliterként
	Aruncus aethusifolius	20/30	12													2-3 db csoportban
	Hosta 'Abiqua Drinking Gourd'	50/60	5													3-5 db csoportban
	Primula denticulata 'Alba'	10/20	16													5-10

[illegible]

EGY/KV		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	%/10 m2
Latin név																
	Calendula officinalis 'Prince Indian'	50/60	25						x	x	x	x				5-10
	Cosmos bipinnatus 'Gazebo White'	60/70	25							x	x					5-10
	Cosmos bipinnatus 'Xanthos'	50/60	25						x	x	x					5-10
	Cosmos sulphureus 'Bright Lights'	50/60	25							x	x					5-10
	Nigella damascena 'Miss Jekyll White'	20/30	25						x	x						15-20
	Tagetes erecta 'Kees' Orange'	60/70	25						x	x	x	x	x			5-10
	Tagetes 'Hero Gold'	20/30	25						x	x	x	x	x			5-10
	Tagetes patula 'Super Hero Harmony'	20/30	25						x	x	x	x				5-10
	Zinnia haageana 'Old Mexico'	40/50	25							x	x	x				5-10
	Zinnia zahara 'Double Bright Orange'	40/50	25							x	x	x				5-10
	Zinnia zahara 'XL White'	40/60	25							x	x	x				5-10
	Stipa calamagrostis	40/60	16						x	x						25-30
EK/KV		Magasság	Db/m2	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	db/10 m2
Latin név																
	Thunbergia alata	100/200	5						x	x	x	x				1-3
	Thunbergia alata 'Alba Oculata'	100/200	5						x	x	x	x				1-2
	Thunbergia alata 'Aurea Oculata'	100/200	5						x	x	x	x				2-3

NYILATKOZAT

diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Dósa Márton
A hallgató Neptun kódja: ORTYO4
A dolgozat címe: Érsekvadkert közterületeinek tájépítészeti vizsgálata és központjának szabadtérépítészeti tervezése

A megjelenés éve: 2023

A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év 11. hó 11. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Dósa Márton, ORTYO4 konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

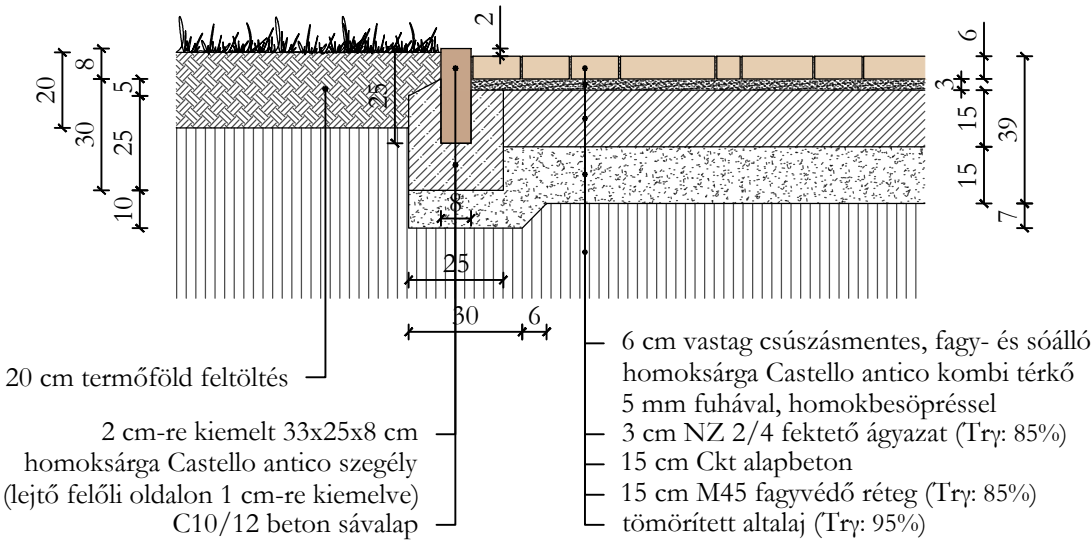
Kelt: 2023. év 11. hó 11. nap

Belső konzulens aláírása

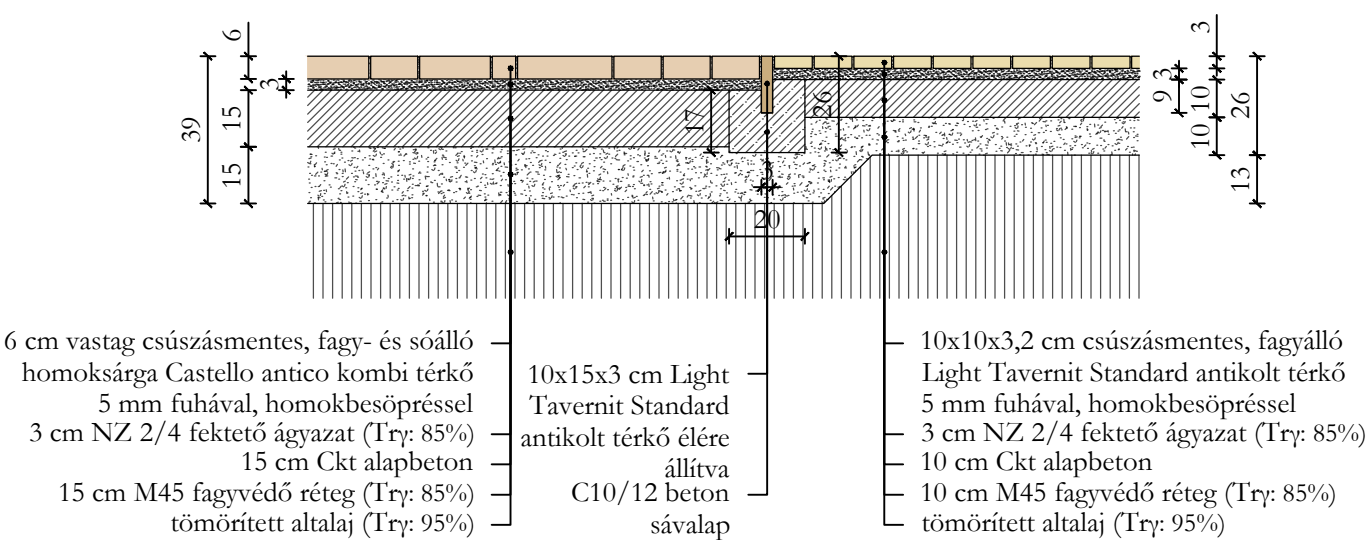
TÉRKŐ BURKOLAT MEREV ALAPON

vegyes kőmérettel, kötésben rakva
gépjármű forgalomra méretezve
m = 1:20

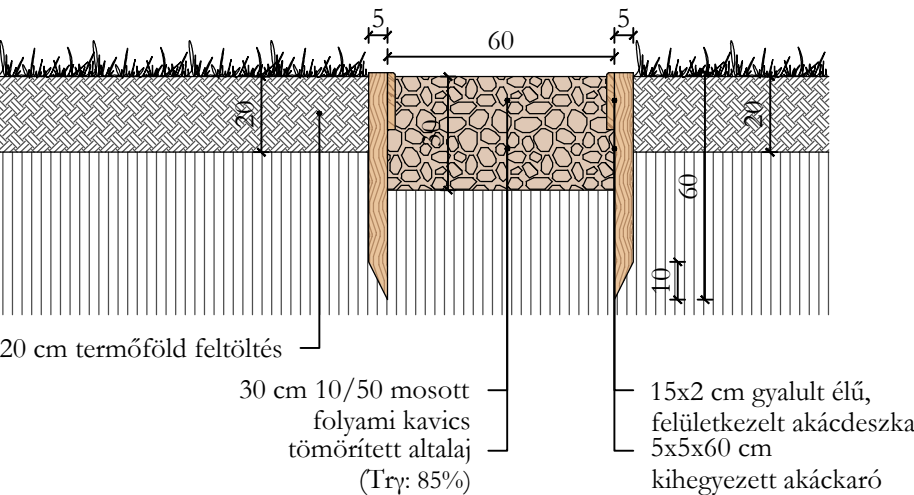
TÉRKŐ ÉS KISKOCAKŐ LAPBURKOLAT CSATLAKOZÁS MEREV ALAPON

kötésben rakva
vegyes forgalomra méretezve
m = 1:20

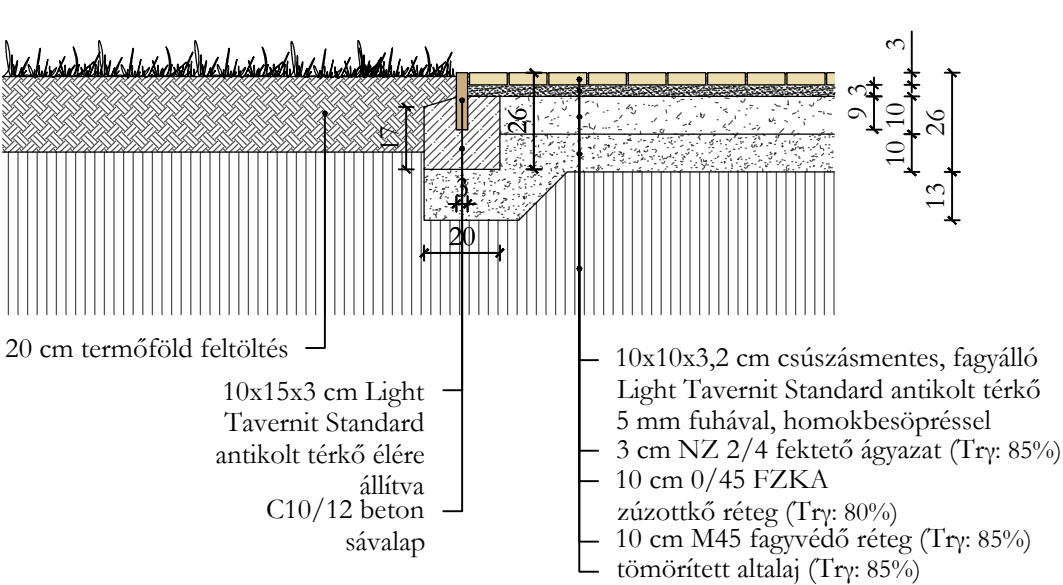
FOLYAMI KAVICS BURKOLAT HAJLÉKONYY ALAPON

terítve
gyalogos forgalomra méretezve
m = 1:20

KISKOCAKŐ LAPBURKOLAT HAJLÉKONYY ALAPON

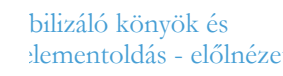
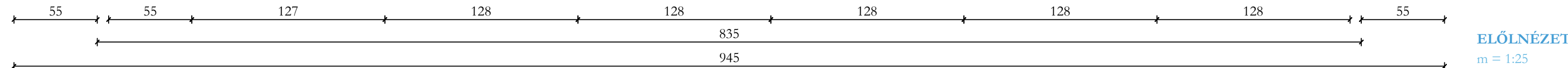
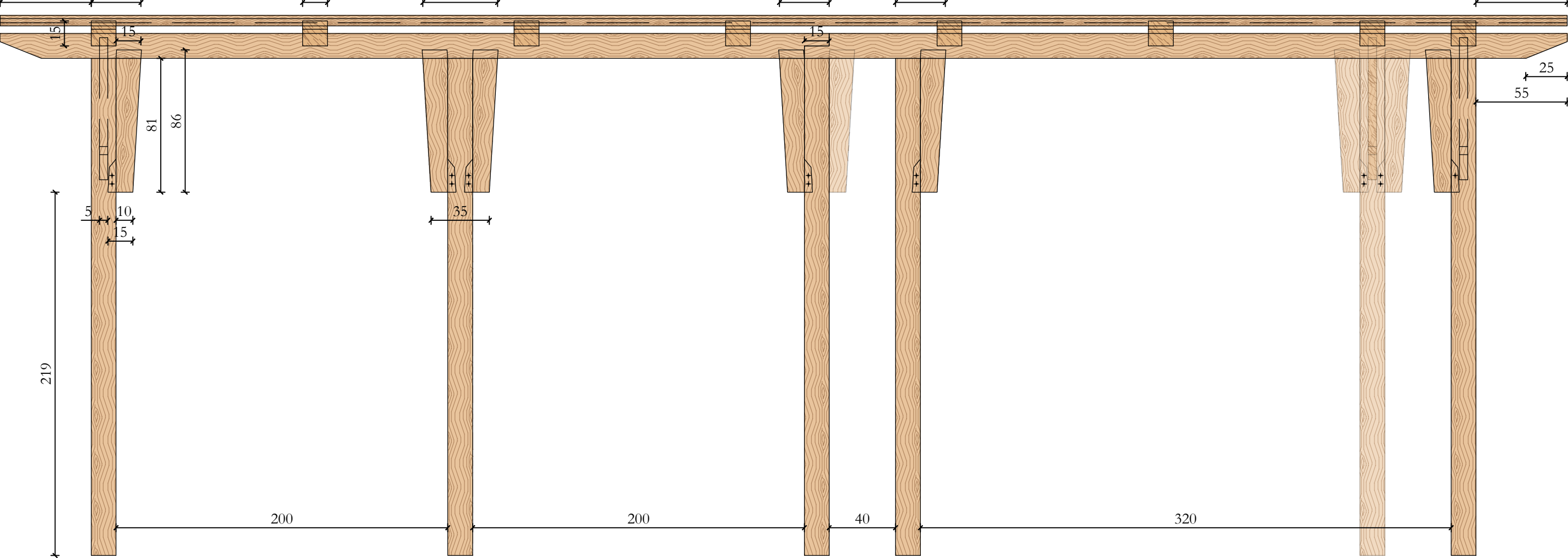
kötésben rakva
gyalogos forgalomra méretezve
m = 1:20

Megjegyzések:
Ez a terv Dósa Márton szellemi tulajdona, melyet írásos engedélye nélkül felhasználni nem lehet.
A tervlapok a diplomadolgozattal szerves egységet képeznek, csak azzal együtt értelmezhetők.
A tervdokumentáció jelen állapotában nem alkalmas kivitelezési munkálatok elvégzésére, az abban szereplő információk nem lettek véleményezve az érintett társszakmák által.
A burkolatok megoszlási arányát, fektetési módját és irányát, valamint ütemezését a KT-05 számú Burkolatfektetési tervlap mutatja be.

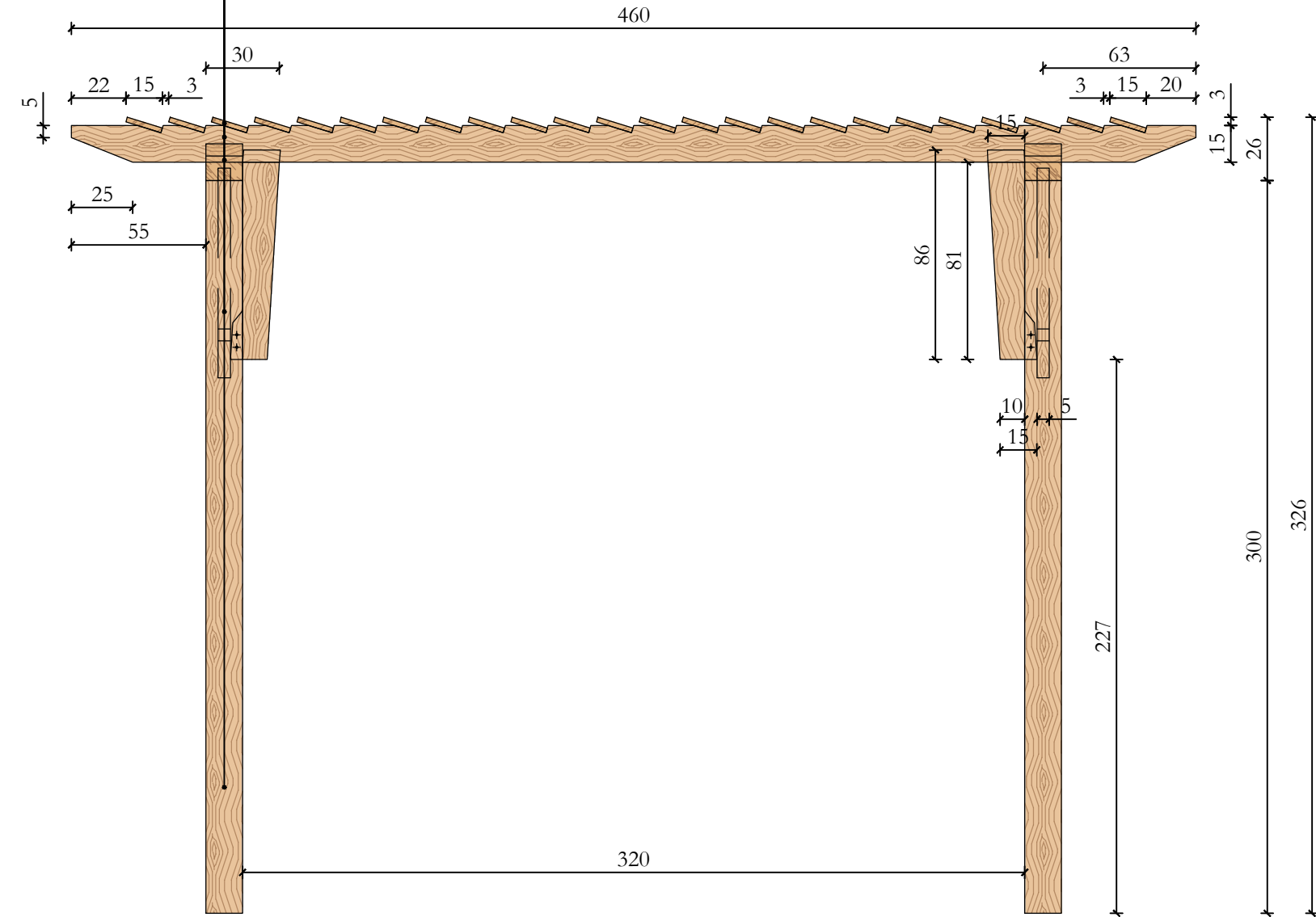
ÉRSEKVADKERT KÖZPONTJÁNAK SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERVEZÉSE	
HELYSZÍN: 2659 Érsekvadkert, Hősök tere	
befoglalt hrsz.:	328/1, 328/2, 330
érintett hrsz.:	325, 326, 327, 357/2, 426, 812, 813, 814, 978/1, 991/16, 1283, 1287, 1715, 1716, 1717
KERT- ÉS TÁJÉPÍTÉSZET: tervező: <u>Dósa Márton</u> Dósa Márton, tájrendező és kertépítő mérnök	
konzulens: dr. Eplényi Anna, egyetemi docens külső konzulens:	
MATE Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék	
KONCEPCIÓTERV	
DIPLOMADOLGOZAT	
Lépték / Lapméret: M=1:20 / 297x420	
Dátum: 2023. november	
R/B-01	BURKOLATI CSOMÓPONTOK

HELYSZÍNRAJZ
m = 1:50

5 métr	5 métr
natúr	natúr
15-15	15-15

- 2x15 cm gyulak alkú deszka lamella,
- 5 méterenként fatáplá csappalkó toldva,
- natur színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
- 15x15 cm gyulak alkú gerenda keresztiszemelen,
- natur színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
- 15x15 cm gyulak alkú gerenda szemelen,
- oszlop fölött egyenes ráfalpálással toldva,
- natur színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
- 5x15 cm gyulak alkú palló stabilizáló könyök,
- ferde csappalással és csavarral rögzítve,
- natur színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
- 15x15 cm gyulak alkú gerenda pillér,
- egyenes csappalással és csavarral rögzítve,
- natur színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve

Megjegyzések:
Ez a terv Dósa Márton szellemi tulajdona, melyet írásos engedéllyel lehet felhasználni nem lehet.
A tervlapok a diplomadolgozatot szerves egységet képeznek, csak akkor együtt értelmezhetők.
A tervdokumentáció jelen állapotban nem alkalmas kivételre munkálatok elkészítésére, az abban szereplő információk nem lettek véleményezésre az érintett társaságok által.
Az objektum pontszám elhelyezését a KT-04 számú Kertépítészeti tervlap mutatja be.

HELYSZÍN: 2659 Érsékvadkert, Hősök ter.

KERT- ÉS TÁJÉPÍTÉSZET:

tervező: Dósa Márton
Dósa Márton, tervező és készítő mómák
konzulens:
dr. Eplényi Anna, egyetemi docens
külső konzulens:

MATE Magyar Agrár- és Élettudományi
Egyetem
Tájképítészeti, Településtervezési és
Diszkrétizációs Intézet
Kertművelési és Kertépítészeti Tanszék

Lépték / Lapméret: M=1:10; 1:25; 1:100 / 420x1170	
Dátum: 2023. november	

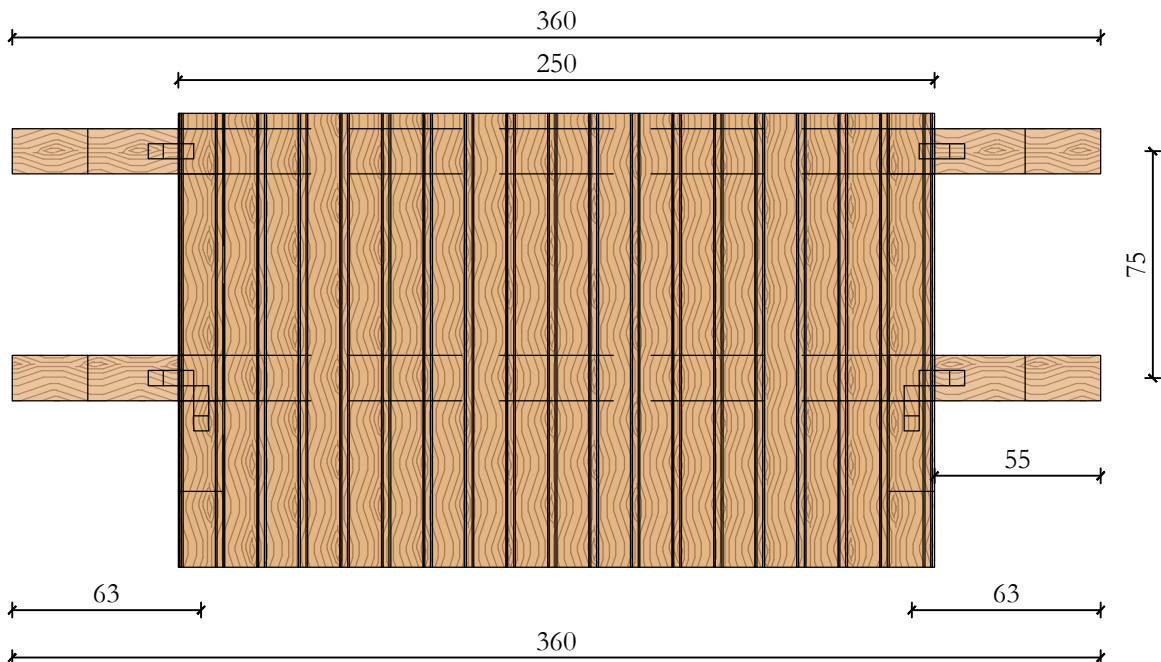
R/O-01	PERGOLA RÉSZLETRAJZ
---------------	--------------------------------

KAPUZAT RÉSZLETRAJZ

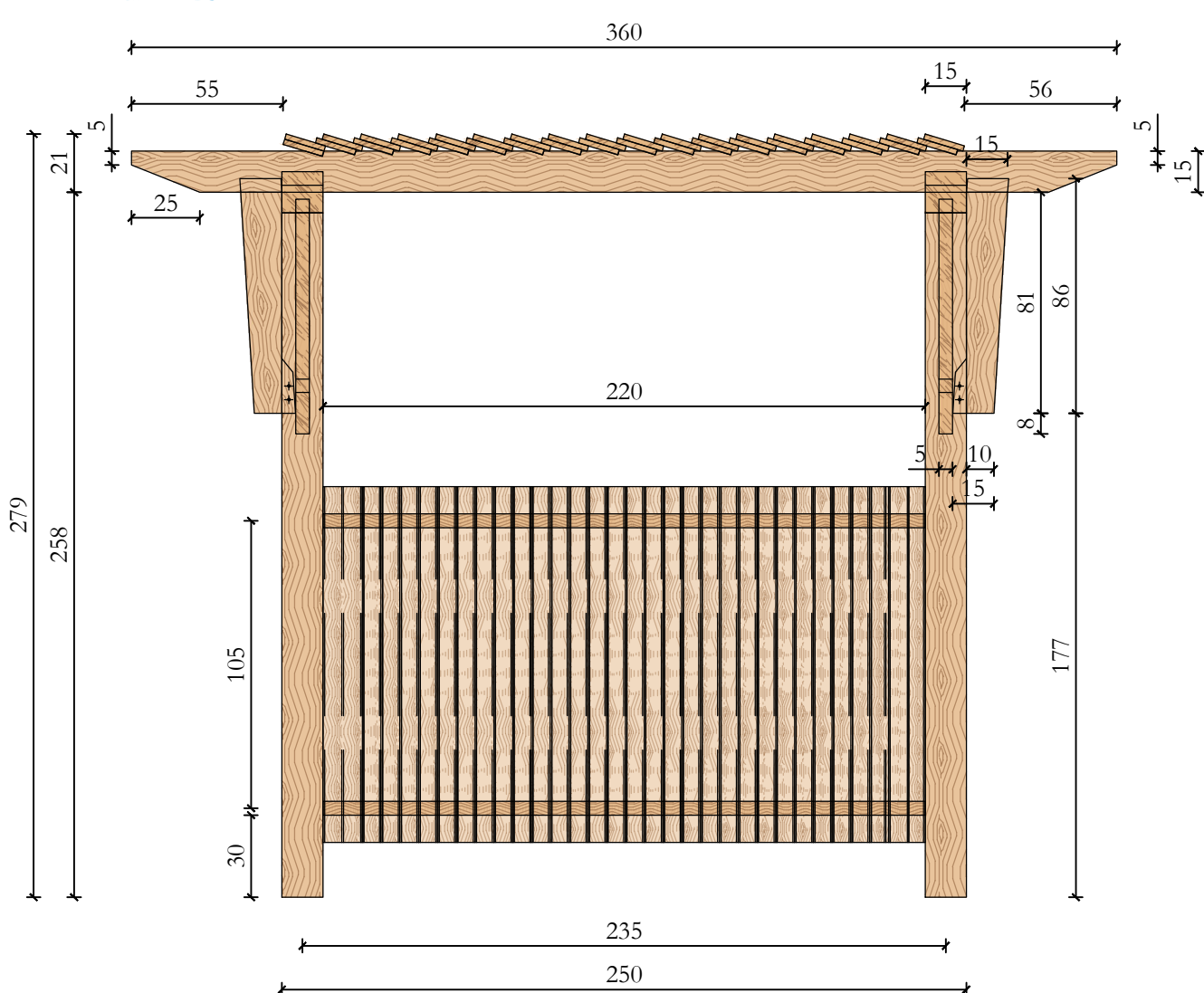
FELÜLNÉZET

m = 1:25

ELŐLNÉZET

m = 1:25

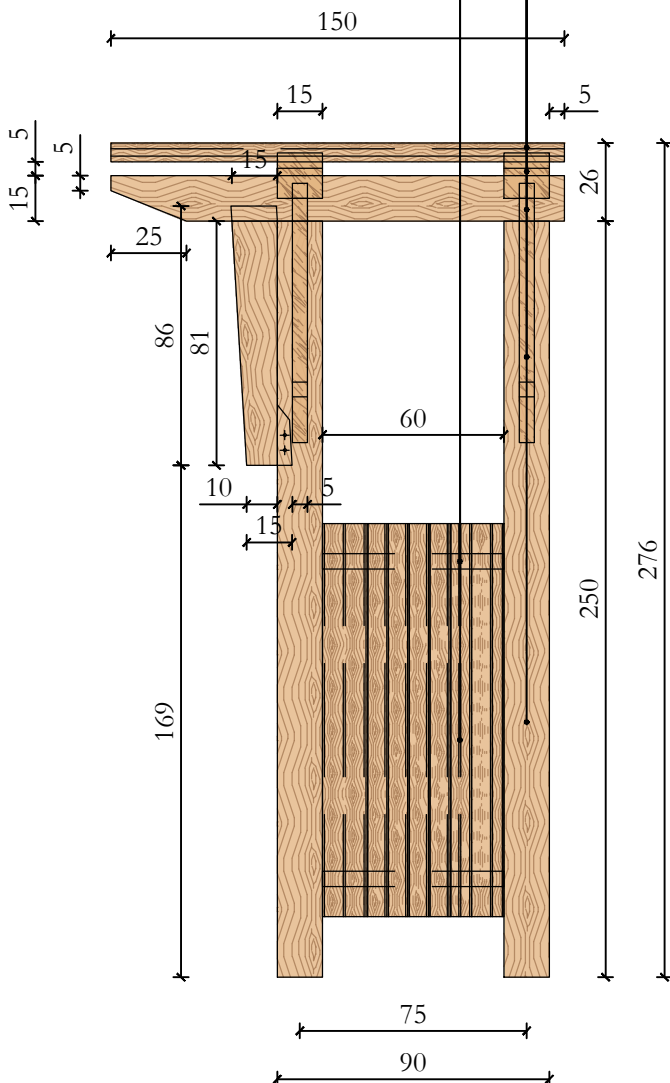

OLDALNÉZET

m = 1:25

2x15 cm gyalul akác deszka zsindeley
dupla fedésben rakva,
5 méterenként fatipli csapokkal toldva,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
15x15 cm gyalul akác gerenda keresztseleмен,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
15x15 cm gyalul akác gerenda szelemen,
oszlop fölött egyenes rálapolással toldva,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
5x15 cm gyalul akác palló stabilizáló könyök,
ferde csapolással és csavarral rögzítve,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
15x15 cm gyalul akác gerenda pillér,
egyenes csapolással és csavarral rögzítve,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve

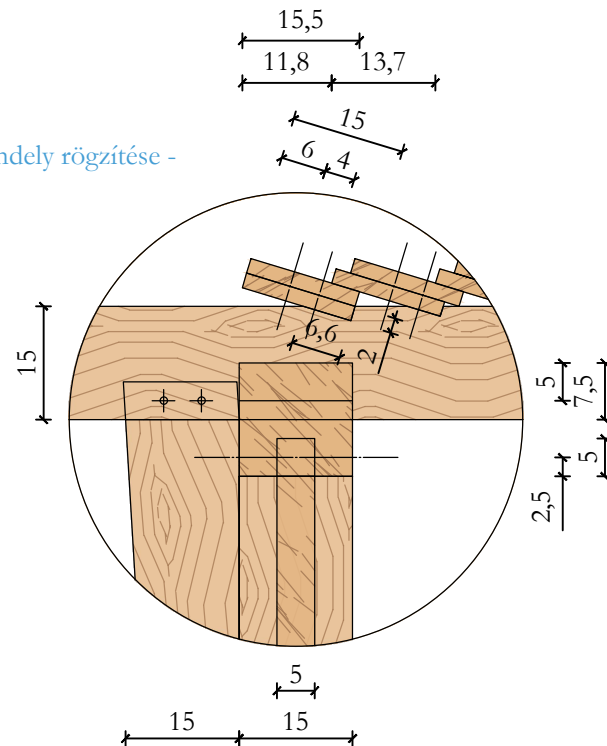
5x3 cm gyalul akác stafni,
fém sarokelemmel rögzítve,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve
2x15 cm gyalul akác deszka oldalfal,
egymásra lapolva,
natúr színben, 3 rétegben lenolajjal kezelve

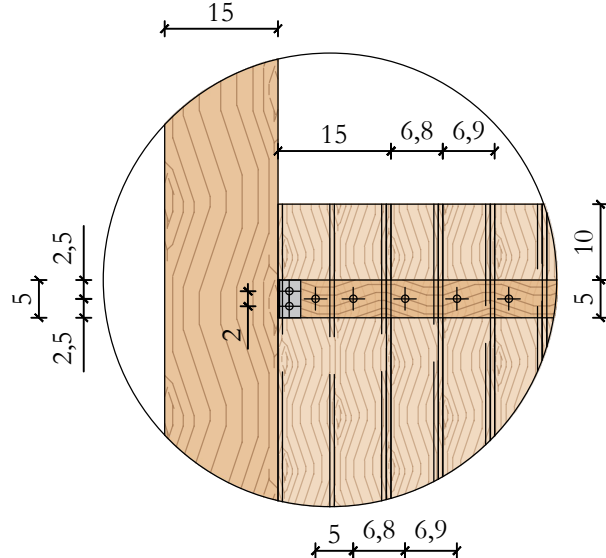
CSOMÓPONTOK RÉSZLETRAJZA

m = 1:10

dupla zsindeley rögzítése -
előlnézet

oldalfal rögzítés - előlnézet

Megjegyzések:
Ez a terv Dósa Márton szellemi tulajdona, melyet írásos engedélye nélkül felhasználni nem lehet.
A tervlapok a diplomadolgozattal szerves egységet képeznek, csak azzal együtt értelmezhetők.
A tervdokumentáció jelen állapotában nem alkalmas kivitelezési munkálatok elkezdcésére, az abban szereplő információk nem lettek véleményezve az érintett társszakmák által.

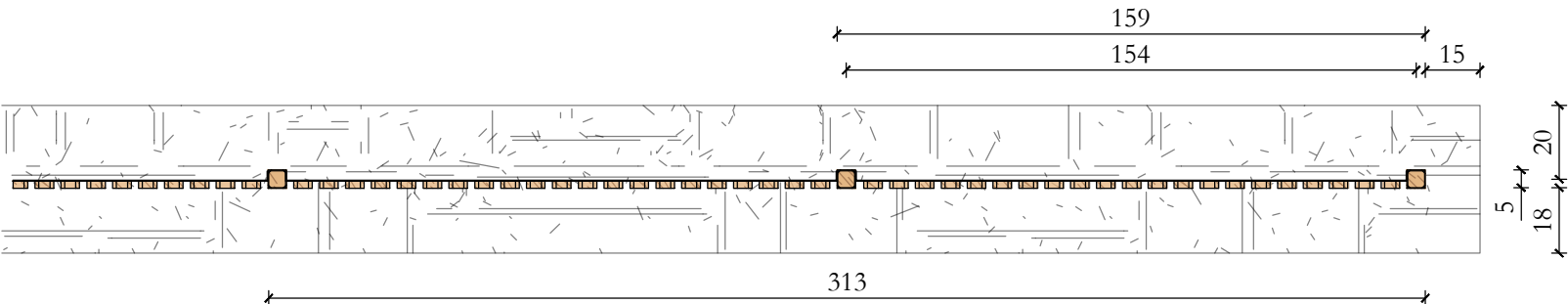
Az objektum pontos elhelyezését a KT-04 számú Kertépítészeti tervlap mutatja be.

ÉRSEKVA DKERT KÖZPONTJÁNAK SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERVEZÉSE	
HELYSZÍN:	2659 Érsekvadkert, Hősök tere
befoglalt hrsz.:	328/1, 328/2, 330
érintett hrsz.:	325, 326, 327, 357/2, 426, 812, 813, 814, 978/1, 991/16, 1283, 1287, 1715, 1716, 1717
KERT- ÉS TÁJÉPÍTÉSZET:	
tervező:	Dósa Márton
Dósa Márton, tájrendező és kertépítő mérmök	
konzulens:	dr. Eplényi Anna, egyetemi docens
külső konzulens:	
MATE Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem	
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertsészeti Intézet	
Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék	
KONCEPCIÓTERV	
DIPLOMADOLGOZAT	
Lépték / Lapméret: M=1:10; 1:25 / 297x520	É
Dátum: 2023. november	
R/O-03	FAFÜLKE RÉSZLETRAJZ

HOMOKŐ TÁMFAL KERÍTÉÉSSSEL

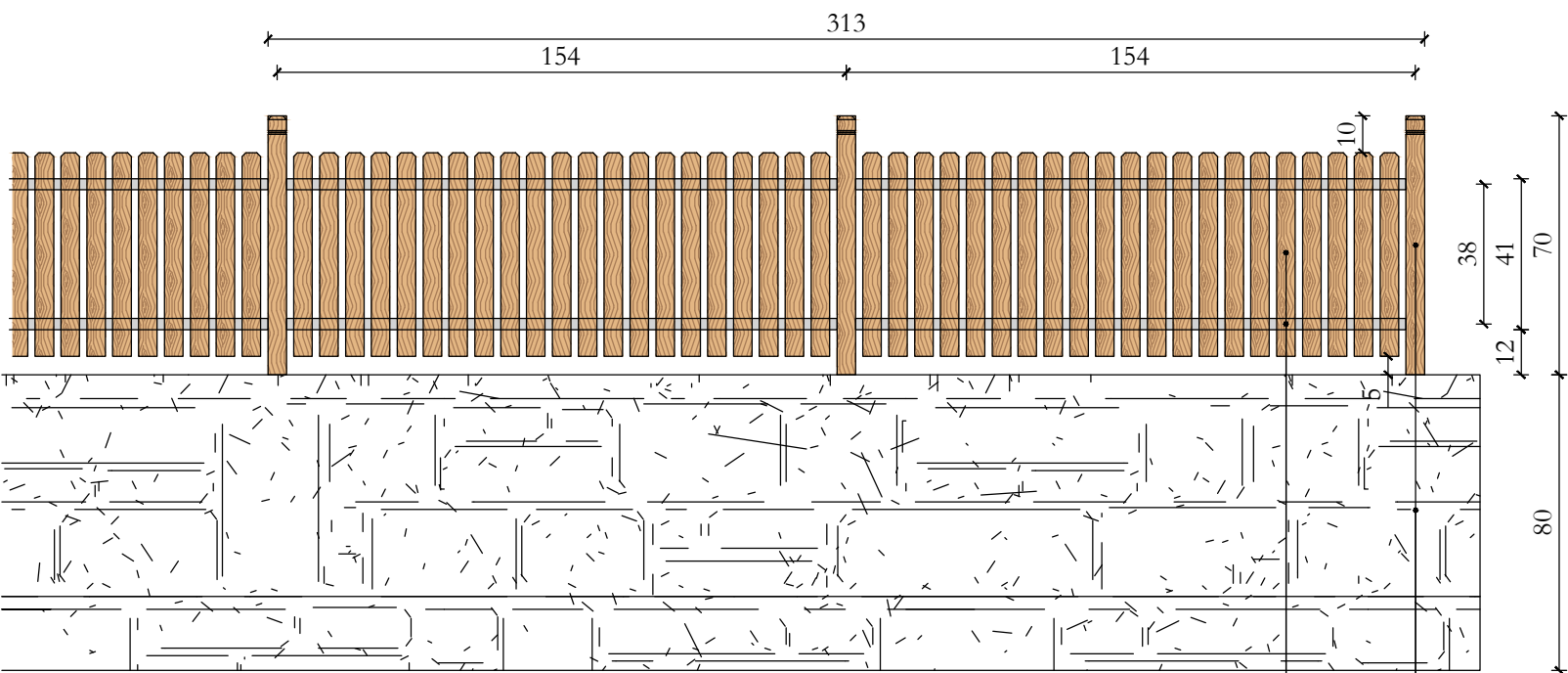
FELÜLNÉZET

m = 1:20

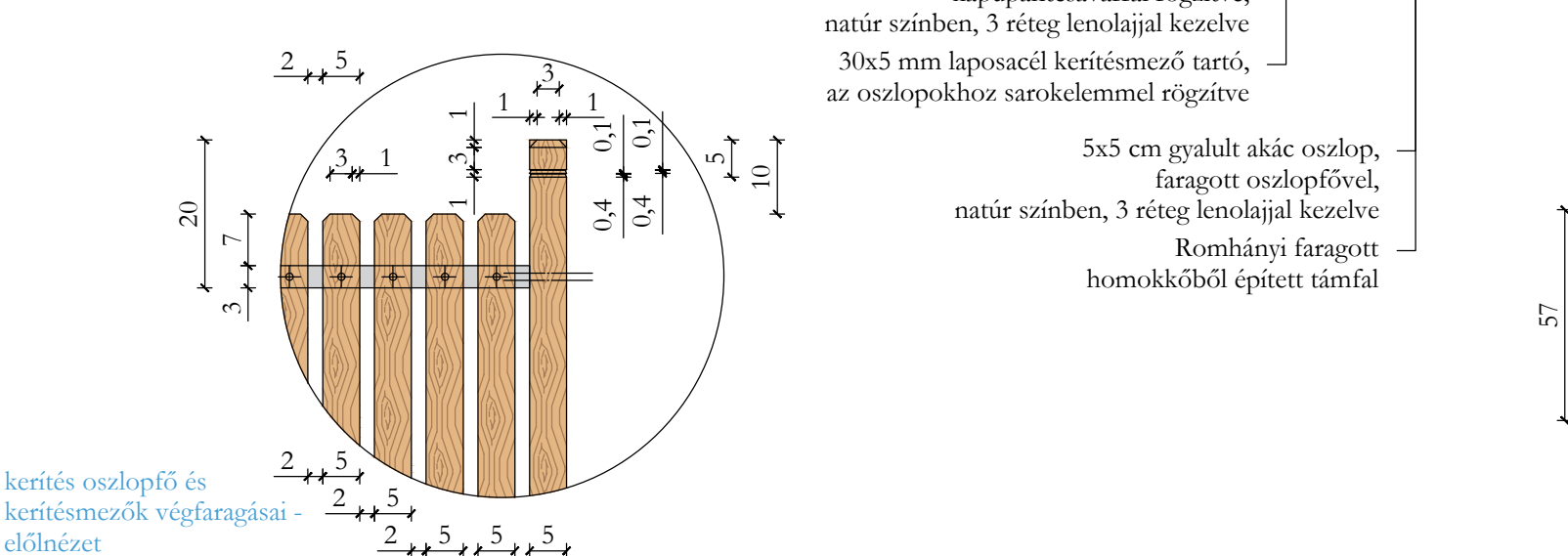
OLDALNÉZET

m = 1:20

CSOMÓPONT RÉSZLETRAJZA

m = 1:20

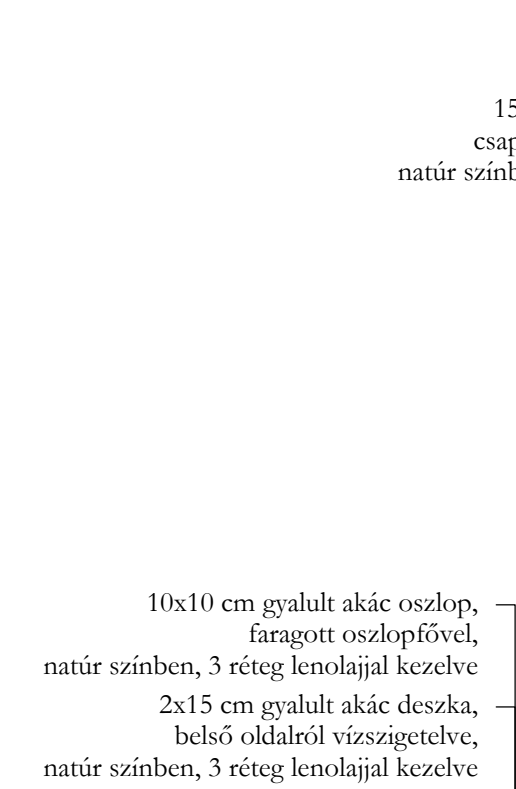

kerítés oszlopfő és
kerítésmezők végfaragásai -
előlnézet

MAGASÁGYÁS PADDAL

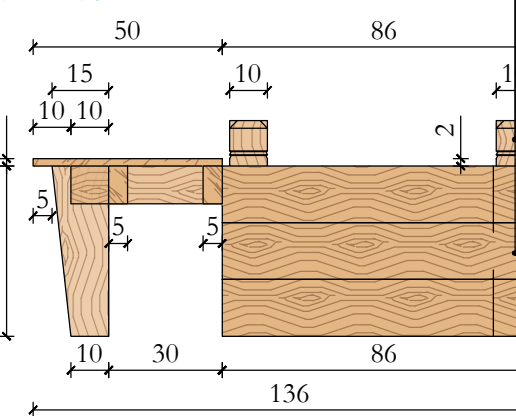
FELÜLNÉZET

m = 1:20

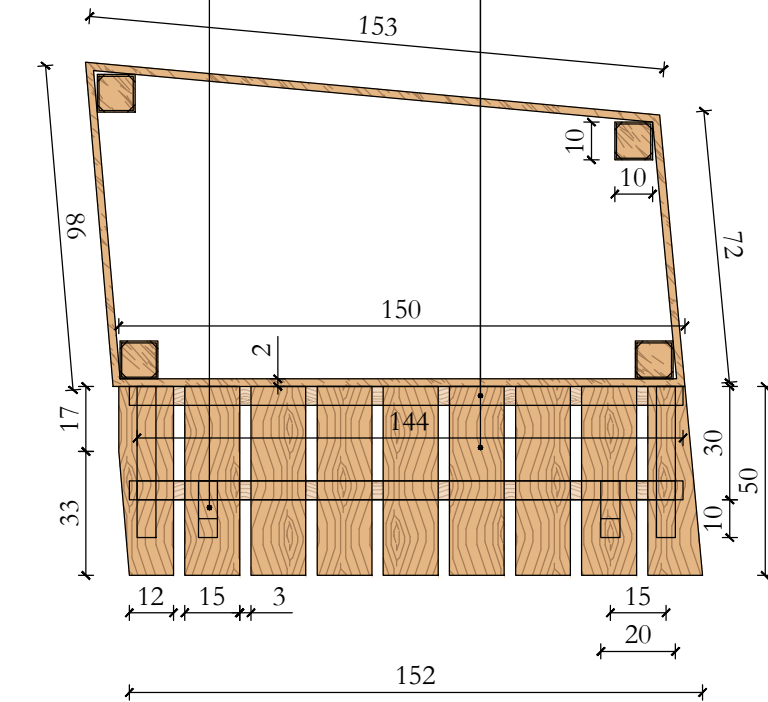
OLDALNÉZET

m = 1:20

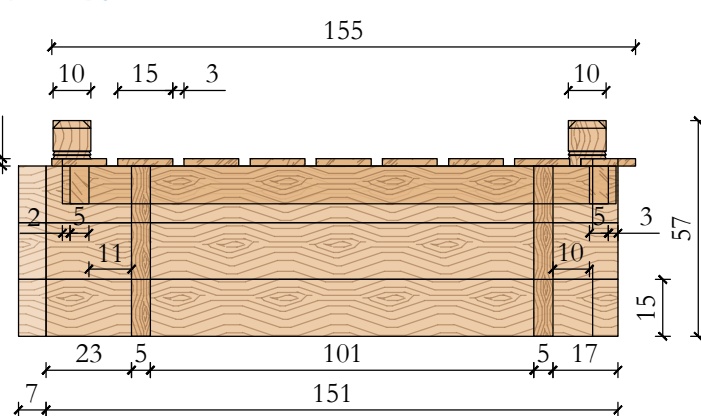
10x5 cm gyalult akác palló tartóelem,
natúr színben, 3 réteg lenolajjal kezelve
2x15 cm gyalult akác deszka ülőfelület,
natúr színben, 3 réteg lenolajjal kezelve

15x5 cm gyalult akác palló láb,
csapolással és csavarral rögzítve,
natúr színben, 3 réteg lenolajjal kezelve

ELŐLNÉZET

m = 1:20

Megjegyzések:
Ez a terv Dósa Márton szellemi tulajdona, melyet írásos engedélye nélkül felhasználni nem lehet.
A tervlapok a diplomadolgozattal szerves egységet képeznek, csak azzal együtt értelmezhetők.
A tervdokumentáció jelen állapotában nem alkalmas kivitelezési munkálatok elvégzésére, az abban szereplő információk nem lettek véleményezve az érintett társszakmák által.

Az objektum pontos elhelyezését a KT-04 számú Kertépítészeti tervlap mutatja be.

ÉRSEKVA DKERT KÖZPONTJÁNAK SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERVEZÉSE	
HELYSZÍN:	2659 Érsekvadkert, Hősök tere
befoglalt hrsz.:	328/1, 328/2, 330
érintett hrsz.:	325, 326, 327, 357/2, 426, 812, 813, 814, 978/1, 991/16, 1283, 1287, 1715, 1716, 1717
KERT- ÉS TÁJÉPÍTÉSZET:	
tervező:	Dósa Márton, tájrendező és kertépítő mérnök
konzulens:	dr. Eplényi Anna, egyetemi docens
külső konzulens:	
MATE Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék	
KONCEPCIÓTERV	
DIPLOMADOLGOZAT	
Lépték / Lapméret: M=1:10; 1:20 / 297x520	É
Dátum: 2023. november	
R/T-01	TÁMRENDSZEREK RÉSZLETRAJZAI